כ: אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

עין משפט
נר מצוה

פרק א מיי' פי"ב מסל' ע"ז סל' ט' סמג לאוין סכ:

פרק ב מיי' פ"ט מסל' מיכות סל' י' סמג לאוין רכ:

צ ג מיי' פי"ב מסל' ע"ז סל' טו סמג לאוין סכ:

צא ד מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף ב:

צב ה ו מיי' פ"ט מסל' מכות סל' ט סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שם סעיף ה:

[עי' כסאבר]

צג ז מיי' פי"ב מסל' ע"ז סל' י סמג לאוין ס טוש"ע שם וטוש"ע י"ד סי' קפב סעיף ו:

צד ח מיי' שם סל' ט סמג לאוין לא טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ה:

נעניס פ"ז מ"ב

צה ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

צו י מיי' שם סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ד:

יא [מיי' שם הל' טו טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף ו והגהה]:

צז כ מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ה:

לא גריכא שסך ה' אצבעותיו כאחת • ותימה אכתי מאי תיקן כיון דליכא אלא חדא התראה אמאי מחייב ה' ואי משום דעבדה בבת אחת מה בכך כיון דחד לאו איכא וכי אדם אוכל ג' זיתי חלב בבת אחת ובחדא התראה מי מחייב שתי מלקיות משום דהויא ליה התראה אכל חדא וחדא ויש לומר דשאני הכא דגלי קרא (ג) אכל קרחה וקרחה דקרחות מחלקות כגון גופים מוחלקין מיהו קשה למה הוצרך לפרש בקרחה דעל ידי נשא עוקמי (ד) בקרחה בידו שיעור ה' קרחות בבת אחת ומ"מ לא קשה מהא דמזיר שוהה כו' דשאני הכא דגלי קרא דקרחות מחלקות כמו גופים מוחלקין ויש לומר דלא מסוקמא ליה בקרחה וקרח בידו בבת אחת משום דקרח בידו קרחה במקום אחד והכל אחד גלי הפסק שיעור*) בינתים וכה"ג תשיב הכל קרחה אחת ואין כאן על כל קרחה וקרחה להכי מוקי לה בה' אצבעותיו בבת אחת ואוכיחו בבת אחת ופי' בה' מקומות דיוקים קא זה מזה שיש הפסק שיעור) בין קרחה לקרחה וקרינן ביה על כל קרחה וקרחה ואם תאמר סוף סוף לוקמה אפילו בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא כדפי' ומיהוקים שפיר גם בקורח ותולע בידו בלא נשא ובחדא התראה משום דגלי קרא דקרחות מחלקות ומחוך פי' הקונטר' משמע דל"ב לא היה מחייב כי אם אקרחה קמייתא שהיתה בידו בתוך כדי דיבור להתראה דאליבא דאמיר קרחות לא מיחייב משום דאיכא בתוך כדי דיבור להתראה ומלי למימר אשתלאי וקשה כיון דהתחיל לעבור תוך כדי דיבור להתראה לא מלי למימר אשתלאי כדמוכח פרק ו' ויוחסין (קדושין דף עז: וסס) גבי "ה' אלמנות בזה אחר זה דמחייב אכל חדא וחדא ואפי' בחד התראה משום דגופים מוחלקים אע"ג דליכא בתוך כדי דיבור כ"ל באלמנה קמייתא לבד גראה דאין הכי נמי הוה מלי לאוקומי בזה אחר זה כדפי' אלא נקט בבת אחת לרבותא דאפילו בתוך' דהוה קשה ליה מיחייב ומסוקמא שפיר כך פירוש בשיטה ומיהו (ה) ניחא לפירוש דגרסינן בבת אחת וכו' אבל בגירסא דאשתה דגרס אלא בחדא התראה פירוש ומשום קרחה זה אחר זה מאי איכא למימר וי"ל דמ"מ קאמר בבת אחת לרבותא טפי דאפי' בבת אחת משכחת לה בחמשה מקומות מוחלקין בהפסק שיעור*) כגון דסך אצבעותיו בבת אחת וכל בזה אחר זה בחמשה מקומות דיוקים בה' מקומות אפי' בקורח בידו:

במלקט *(שמורות מתוך לבנות) שהוא חייב פרשב"ם דאתא דוקא כר' יהודה דאמר מלאכה שאינה גריכה לגופה חייב עליה: דשמעינן לקרא הכי לא תקיפו לא תעיפו דאתרי קא מזהר על דמשמע דמקיף אם אינו מקיף אלא אחת ואחת ת"ל ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה רבי יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל (ו) אחת ואחת ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש והא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים קסבר

ה"ג אלא בחדא התראה ולא גרסינן בבת אחת. אלא דאתרו ביה חדא התראה ואתא מיהו וקרח בזה אחר זה מי מיחייב והתנן כו' מיהו מייב אלא אחת בהתיל ולא אתרו בו אלא חדא התראה ואע"ג דשמיעתו בזה אחר זה היא דשמיעה בבת אחת כל היום ליכא: אל תשתה אל תשתה. מתרין בו לכל אור

תורה

*אלא בחדא התראה מי מחייב והתנן *נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת לא צריכא דסך חמש אצבעותיו *נשא ואותבינהו בבת אחת דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא וכמה שיעור קרחה רב הונא אומר כדי שיראה מראשו רבי יוחנן אומר משום ר"א *ברבי שמעון "כגרים (*כתנאי כמה שיעור קרחה (ה)כגרים) אדרים אומרים כדי שיראה מראשו אמר רב יהודה בר חביבא פליגי בה תלתא תנאי חד אומר כגרים וחד אומר כדי שיראה מראשו וחד אומר כשתי שערות ואוכא דמפיק שתי שערות ומעייל בבעדשה וסימנך *בהרת כגרים ומחזה בבעדשה *תנא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג אמר רב יהודה שתים והתניא לקרחה שתים אימא וכן לקרחה שתים תניא נמי הכי *הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לרבי אליעזר 'במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת שהוא חייב 'ודבר זה אפילו ברחל אסור משום שנאמר °לא ילבש גבר שמלת אשה: והמקיף פאת ראשו וכו': דת"ר פאת ראשו סוף ראשו. ואיזהו סוף ראשו "זה המשוה צדעיו לאחוריו אזנו ולפדחתו, תני תנא קמיה דרב חסדא "אחד המקיף ואחד הניקף לוקה *אמר ליה מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי דאמר לך מני רבי יהודה היא דאמר *לאו שאין בו מעשה לוקין עליו רבא אומר במקיף לעצמו ודברי הכל רב אשי אומר 'במסייע ודברי הכל: והמשחית פאת זקנו: ת"ר פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו שבולת זקנו: והמשרט שריטה אחת וכו': ת"ר °ושרט יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל °לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד ומנין למשרט חמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל ושרט 'לחייב על כל שריטה ושריטה רבי יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל (ז) אחת ואחת ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש והא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים

קסבר

קדושין עז: מיי' לה: מב. שולחן ערוך: [נקמן כא.]

[ניל' רי"ף ר"א בן שמחת]

שבת לד:

[שם ותוספתא דשבת פי"ז מ"ט]

[מנהרין שבת:]

[נעיל ד: ומ"ש]

מוסף רש"י

נשא. שם המשיר שם השער ושיר מחר (נ"ק פו.).

מלא פי הזוג. מלא רשם המספרים (שבת לד:).

והתניא. בהיפוך בריימתא. שהיה לקרחה. שהיה תורה לא תעשו קרחה. שתים. הוי קרחה. מכלל דפי הזוג לא ר' שמעון היינו (שם).

תניא נמי הכי. ר' יהודה דאמר שמים (שם).

רבי אליעזר אומר אחת. בשבת הוא מיב ולא בעינן מלא פי הזוג (שם).

אפילו אחת שהוא חייב. שבשבת הוא מקפיד שלא יהא נראה מוקן (שם).

שמלת אשה. ותרגם הכשים להקפיד על כן ולהתנאות (שם).

תמרי בארבילא. תמרים הנמוכים בכברה (מנהרין שם:).

הגהות הב"ח

(ה) נמחא בתנאי כמה שיעור קרחה דכ"ל אומר כגרים אמרים אומרים: (ב) שם על כל אחד ואחד מ"ע לנשם:

(ג) תוס' ד"ה לא גריכא וכו' דגלי קרא דחייב אכל קרחה וקרחה דקרחות מחלקות כמו גופים מוחלקין: (ד) בא"ד לוקמי בקורח בידו וכו' וי"ל דלא מיוקמא ליה בקורח בידו בבת אחת משום דשמעינן לקרא דחייב אכל קרחה וקרחה בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא מזהר: (ה) בא"ד ומיהו לא בקורח בידו וכו' וי"ל דלא מיוקמא ליה בקורח בידו בבת אחת משום דשמעינן לקרא דחייב אכל קרחה וקרחה בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא מזהר: (ו) בא"ד לוקמי בקורח בידו וכו' וי"ל דלא מיוקמא ליה בקורח בידו בבת אחת משום דשמעינן לקרא דחייב אכל קרחה וקרחה בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא מזהר: (ז) בא"ד לוקמי בקורח בידו וכו' וי"ל דלא מיוקמא ליה בקורח בידו בבת אחת משום דשמעינן לקרא דחייב אכל קרחה וקרחה בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא מזהר: (ח) בא"ד ומיהו לא בקורח בידו וכו' וי"ל דלא מיוקמא ליה בקורח בידו בבת אחת משום דשמעינן לקרא דחייב אכל קרחה וקרחה בזה אחר זה ובחמשה מקומות דיוקים קא מזהר:

הלכות עבודת הכוכבים פי"ב

בעמוד זה אלא כחב אלא יהיו אני בחי דיון במיר אחת, פירוש שמתה שעוברים אני מעבדים אם אני בחי דיון, ואמנם מני שעבל פשיט כסמרים והכיריסת הטעוה היו אלא יהיו כאני בחי דיון והסמרים הסברו הכ"ף, הכ"ל. וא"ל הילוף לוקה הסנגד עצמו דהא לאו מצבלמה הוא מנו לאו דלא מאכלו אל הדם. וי"ל דלא דמי דהיכא שיקר הלאו ידעינו שהוא אלא עדד עצמו אלא ברבה הכמוב גם אלא שהשמות אמתחם לגוהות אבל דלא אסכלו אל פירש שיקר הלאו לא נודע לזיהו ולבכי אני לאו שבכללות. כך נראה לי:

מו אחד ישראל וכו'. לעמר דלא שיחא כאן לילקי מני מעוס לא יקרבו ומעוס לא הגיעו קרחה בין עיניכם למה ובמעמל מעוס הכמוף פ"ק דקידושין (דף ל"ו:) אליף בג"ם כחב דברים אלא יקרבו קרחה לא הגיעו קרחה וא"כ לאו לאפויי אלו לבכן אחת לא יקרבו אלא לגלגם אל לא הגיעו קרחה כנ"ל:

הקורח

באין באחת. חייב על כל הראש כבין העינים שנאמר לא יקרחו קרחה בראשם. וכמה שיעור הקרחה כדי שיראה מראשו • כגרים פניו בלי שיער: [ב] **מז** הקורח ראשו או השורט בבשרו על ביתו שנפל ועל פפינתו שנטבעה בים פטור ואינו לוקה אלא על המת בלבד או השרט לעבודת כוכבים. הקורח קרחה בראשו של חבירו והשורט שריטה בבשר חבירו והבותב כתובת קעקע בבשרו של חבירו והיה חבירו מסייע. בזמן ששניהן מזידין שניהן לוקין. אחד שוגג ואחד מזיד המזיד משניהם לוקה והשוגג פטור:

הלכות תשובה

מצות עשה אחת. והוא ששוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה:

וביאור מצות זו ועיקרים הנגררים עמה כללה בפרקים אלו:

כסף משנה — פרק ראשון — כסף משנה

פרק א א איש לו אבל וכו'. והתודו אלא מפלמים אבר עבו זה וידוי דברים: מצאתי כתוב בלשון המצוה (ל"ו:) ר"ל כלר מעודה שיהי שעבוד המלחמה וכו' ומן בעמה הוא אומר ע"ל אמר לבם המצוה (ל"ו:) ר"ל כלר מעודה שיהי שעבוד המלחמה וכו' ומן בעמה הוא אומר בשבנגות ומלחמה מהחודה על הזמנות אלא כך היה מעודה מוצר ומעודה על הבנגות אלא כך היה מעודה מחמלה מיהיו מבעמי וכן בחוד הוא לומר מחמלה עם המוחיו הנוגע הכעבנו וכן בבלמה הוא לומר המלחמה והנוגע והכעבנו ומכרבו וכן בבלמה אלא אמר מעבו אמר מעבו אמר מעבו אמר לאמר אמר לאמר מעבו אמר לאמר מעבו אמר לאמר מעבו

ולתתך עליון על כל הגויים לתשלה לשם ולתפארת. ומפני זה אמרה התורה כשהזהירה על כל אלו ההבלים. תמים תהיה עם ה׳ אלהיך:

לא תנ״ג שלא להקיף פאת ראש שנא׳ לא תקיפו פאת ראשכם:

לא תעשה נד שלא להשחית פאת זקן שנאמר ולא תשחית את פאת זקנך:

(כג) (סה) **ואע״פ** שבפאות הראש יש שני מלקות ובזקן חמשה מלקות. אעפ״כ אינם נמנה אלא נלאו אחד פאת הראש. וכן כל הפאת הזקן נלאו אחד והוא כאלו אמר לא תקיפו פאת ראש מימין ופאת ראש משמאל. ומלאכתם חייב עליהם שתים. אז היה אפשר לומר שימנו שתי מצות. אמנם בהיותו מלה אחת וענין אחד הנה הוא באחת רק מצוה אחת. והע״פ שבא בפירושו שלאו זה כולל אלקים רבים מתחלקים מן הגוף ושהוא חייב על כל אחת ועל כל אחת מסם ביחוד. לא יחייב זה שיהיה נמנה למצות רבות וכמו כן בזקן לא ימנו חמשה מצות בהיות האזהרה מהן במלה אחת. פאות הראש הן שתים ונקראו פאות לפי שהן בסוף הראש. והוא כי הראש (סו) בשתי אתיות. מקום שהשער אתיכה אחת. ומקום הפנים והזקן אתיכה אחת ומתחברות זו עם זו בגד האוזן מלפניו. ושם נקרא פאה בשם סוף הראש מקום חיבור הפרקים. ומלבד שיש לו שתי פאות לידעת מלכן ולידעת מלכן. (סז) שתי פאות האלו אין מגלחין שבא לא תקיפו פאת ראשכם. וחייב על כל פאה ופאה לפיכך המגלח שני לדעין אפי׳ בגת אחת והתראה אחת לוקה שתים. אחד המגלח הפאות בלבד ומניח שיער כל הראש. ואחד המגלח כל הראש באחד. לוקה הואל וגילה הפאות. ואחד המגלח ואפי׳ לשראל אחר. ואחד המתגלח שניהן לוקה. אלא שהמתגלח אינו לוקה אלא אם כן שייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו. אבל אם לא שייע הוי לאו שאין בו מעשה ופטור ממלקות. ואע״פ שאינו לוקה כיון שמדעתו עשה הרי זה עובר בלאו. לפיכך אסור להיות ניקף אפי׳ ע״י גוי. והמגלח את הקטן לוקה. אבל מותר להקיף את הגוי הו את האשה. ולא דמי לקטן דאתי לכלל חיובא כשיהיה גדול. ויש מסתפקים לאסור אפי׳ בהקיף גוי ואשה דומיא דקטן. וקטן מותר להיות ניקף מן הגוי:

(כד) (סח) **אשה** אינה בכלל במצות הקפה. שבא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקניך. כל שיבוא בכל תשחית יבוא בכל תקיף. ואשה אינה בכל השחית לפי שאין לה זקן אינה בכל תקיף. לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן חייבים בהקפת הראש כאנשים. ויש אומרים שאע״פ שהאשה מותרת לגלח פאת ראשה. הרי היא אסורה (סח ג) מדרבנן לגלח פאת ראש האיש. ואפי׳ קטן אסיר לה לגלח לו פאה. (סט) כל מצות לא תעשה שבתורה אחד אנשים ואחד נשים חייבים. חוץ מכל השחית וכל תקיף. וכל ישראל כהן למתים. וכל מצות עשה שהיא מזמן לזמן ואינה תדירה נשים פטורות. חוץ מקידוש היום ואכילת מצה בלילי הפסחים ואכילת הפסח ושחיטתו: והקהל ושמחה. שהנשים חייבות:

על

מנחת עני

(סה) ואף ע״פ שבפאות. ל׳ הרמב״ם בספר המצות ל״ת מג מד: (סו) בשתי אתיכות. הכל ל׳ רש״י סוף מפות והובא בב״י: (סז) שתי פאות. וכל שאר הפסיק הכל ברמב״ם שם פרק י״ב ועל פי פסק הש״ע סימן קפ״ז וע״פ ביאור הב״י והש״ך: (סח) אשה אינה כלל. הרמב״ם והש״ע שם: (סח ג) מדרבנן. הראב״ד שם: (סט) כל מצות ל״ת. ל׳ הרמב״ם שם:

על

(כה) (ע) **על** הקפת הפאות אינו חייב אלא בהער. אבל מותר לנקט הפאות במספריים. ויש אוסרים במספריים כעין תער. כלומר שגוזז במספריים סמוך לבשר כעין תער ויש לחוש לדבריהם:

שיעור

מנחת עני

(ע) על הקפת. הרמב״ם והש״ע שם: (עא) שיעור הפאה. ל׳ הש״ע הפעיף כולו ועיין בב״י ותוכן הדברים. הוא כי הרמב״ם כתב חי״ל ופיאה זו שאינה׳ נגדע לא כתבו בו מכשים שיעור. אבל לא כן דעת הרש״י. ושם בתלמוד סוף מכות. תנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו. ואיזהו סוף ראשו. זה המצוה לדעיו לאחורי אזנו ולמקחתו עכ״ל הגמרא. ופירש״י ז״ל ואיזהו סוף ראשו. בחיה ענין הא מקיף סוף הראש שיהא אייב בגד תקיפי. המצוה לדעיו אחורי אזנו אין שיער כלום. וכן במלמו אין שיער כלום. אבל בגדעיו שנאחזנו יש שיער. ואם הוא מצוה ומוטל כל השיער שבגדעיו לפירת אחורי אזנו ולמקחתו. זהו מקיף סוף הראש עכ״ל רש״י. ופירש לפירושו הוא כי בגד כאנשי שהראש כשאי אתיכות מקום השיער מתיכה אחת ומקו׳ הפנים והזקן אתיבה אחת. ולכל החלק של מקום השיער יש גבול בכל הקיפו שבלין שם השיער. והיינו לפנינו עד הסדקת ושם כלים. ולאחריו עד אחורי האזן וכל העורף ושם כלים. הרי בכל ההיקף שבלפניו ולאחריו יש גבול שבלין שם השערות. אבל במקום הנדעת שמכה ומכאן מקירין בלשונינו (שלעפן) שם אין כלין השערות אלא הולכין וגומאין ויורדין למטה עד למטה מהאזן מקום שמתקלת שם הזקן. והרי השערות שבגדע אין יוצאין מזן לגבול ההיקף למטה ומוך ומקום שבלין למיתת השער שאבלו שלפניהן במלמו. ולמטה ומוך ומקום שבלין למיתת השער שאבלן שלאחריהן באחורי האזן. והן באחנע על הגדעין הולכין ויורדין מזן לגבול של אלו. והשערות האלו נקראים פאות ובשאלם מנגד שערות של פאה זו על שיהא מגלח כל היוצא על הגדעת לתוך מקום למיתת השער שבמלמו ואחורי אזניו ויהיה הכל שוה. אז יתראה מקום הגדעת עם אחורי האזן ועם הסדקת שהוא המגלח הכל קלח בשוה ושאר הראש שעם השער בעיגול אבל מוקף עוקף כבולאר חוה לשון הכתוב לא תקיפו פאת ראשכם. וכן פירשו הרמב״ן מביאו הב״י שם בבדק הבית. היוצא מאלו הדברים אשר שיעור מקום הפאה בהגדע מתחלת מלמעלה. למן מקום שמתחלת לנחת מזן לגבול הייבו מקום שבלה למיתת השער שלפני הפאה במלמו וכן כלין למיתת השער שאחורי הפאה למעלה על האזן סמוך לאזן חה נקרא אחורי אזן. ובאחנע מכין כנגד שכיהן מתחלת משם שיעור מקום הפאה והרי זה הוא שיעורו מקום שמתחלת מלמעלה. ועליון אין לנו יודעים על היכן שיעורו למטה. והנה רש״י כתב עוד שם ח״ל מקום פאות יש בזקן. אחד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פאה בלשונו של לחי שבולט לחוץ ושם שמתחלת הזקן. וכל שלמעלה עד הגדעת בכלל פאת הראש הוא עכ״ל. הרי דבשעת משם דשיעור הפאה לאחרכה למטה. על למטה מן האזן למקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם. והנה משמע שם בב״י דכל זה השיעור של האורך הוא מדאורייתא. אבל בראתנה משמע דליכא שיעור. ולא מיתסר לגלח קצת מרקנה של פאה. [להא כיון דמשייר מקצת שיער לכל שיעור האורך. הרי אינו משוה לדעיו לאחורי אזנו ולמקחתו. אבל מדברי התוספתא שבגיא שם דבתולש אתי שערות מייב משום מקיף. כלומר דיש שיעור לף לראתנה. והתולש מ״מ מכל שטח שיער הפאה שבגדעת ולף מראתנה מייב. דבולאי דוקא לאוקמא התוספתא דמיירי בענין אחר בפאה שערות יותר ועיין בד״מ. [ועוד בלע״ד דאי אפשר לאוקמא התוספתא אפילו בדוקא דמיירי בך דאם כן אין מיבם כלל לה הלשון לתולש אתי שערות בפאה מייב. ובשלמא בשיש שם שערות יותר רבותא גדולה לשמעינן אבל באין שם כלל יותר ואין שם פאה יותר אלא אלו האתי שערות. ואלו דהתולש פאה מייב. ומאי זה אחרים התולש ג׳ שערות הרי הוא תולש כל הפאה. וכי עלתה על הדעת לבשאין בפאה יותר לאין מייב ואלו דבענין זה אין מקום כלל לקיים דברי התוספתא בלע״ד]. ולפי זה אסור ליגע בו יד בשום שער שבכל שטח הגדעי׳ ולף מראתנה. וכבר נהגו שראל כן. וכן נהגו שראל לף בשיעור הפאה שמתחלת מלמעלה להכיף עיל מלמעלה שיער הראנה יותר נוסף על השיעור. ובלע״ד הטעם והוא לפ שבבר נמלא אבל הרבה בני אדם אשר השיער שבמקום הראש שלפניו שעל המוך לגד המלא. המה מתחילים להיות כלים ובפסקים למעלה במקום שעל הגדעים בעומק נוגה הראש. הנקרא בלשונינו ווינקליך. ומשם למן עומק המקום

פמור ט)מזיד חייב עליו שתים (ב) אחד בראש הצד י)סכאן ואחד בראש הצד כ)סכאן אינו חייב עד שיקיפנו בתער המקיף את האשה (ג) ואת הקטן פטור (ד) המשחזרת פאת זקנו של [חכירו] שניהם חייבין במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהן מזידין אבל אם היו שניהם שוגגין פטור אחד שוגג ואחד מזיד שוגג ואחד מזיד חייב עד (ה) שימלנו בתער נומלו ברהיטני ובמספריים פטור ר' שמעון בן גמליאל אומר משום ר' אלעזר לקטן בחלקם הרי זה חייב: זן (ו) הקורח קרחת בראשו של חבירו שניהם חייבין במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהם מזידין אבל אם היו שניהן שוגגין (ח) פטורין אחד שוגג ואחד מזיד שוגג פטור ומזיד חייב הקורח קרחתו) על ה' מתים חייב על כל מת ומת ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת ה' קרחות על מת אחד חייב על כל קרחת וקרחת ואינו חייב עד שיקרח על מת (ט) וכמה יקרח ויהא חייב כדי שיראה משם קרחה. (י) השורט שריטה בבשרו של חבירו שניהן חייבין במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהן מזידין אבל אם היו שוגגין פטורין אחד שוגג ואחד מזיד שוגג פטור ומזיד חייב השורט אמורים בזמן שהיו שוגגין (יא) על ה' מתים השורט שריטה) על ה' מתים חייב על כל מת ומת (יב) ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת ה' שריטות על מת אחד חייב על כל שריטה ושריטה ואינו חייב עד שישרוט על מת וכמה ישרוט ויהא חייב כדי שיראה משם שריטה: מ (יג) הכותב כתובת קעקע בבשרו של חבירו שניהן חייבין במה דברים אמורים בזמן ששניהן מזידין אבל אם היו שוגגין פטורין אחד שוגג ואחד מזיד שוגג פטור ומזיד חייב (יד) ואינו חייב עד (טו)שיקעקע בדיו בכחול לעבודת כוכבים קולפו באיומל פטור הרושם על עבדו (טז) שלא יברח פטור (יז) המתעדד על המתים ביד פטור ובכלי חייב על עבודת כוכבים בין ביד בין בכלי חייב: י כהן גדול (יח) שפרע או שפרם או שנטמא לאחד מכל הקרובים הרי זה חייב כי (יט) זה הכלל כל מומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה לוקין עליה את הארבעים וכל מומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין לוקין עליה את הארבעים אבל בכהן הדיוט שנטמא לשאר מתים (כ) או שנכנס לבית הקברות הרי זה חייב כי (כא) נכנס לשדה שאבד בה קבר בתוכה אינו חייב עד שיהלך את כולה נכנס לבית הפרס או לארץ העמים (כב) או שיצא לחוץ לארץ מכין אותו (כג) מכת מרדות. מכת תורה ארבעים חסר אחת אומרין אותו אם יש לו ללקות לוקה ואם לאו אינו לוקה: מכת מרדות אינו כן אלא מכין אותו עד שיקבל עליו או עד שתצא נפשו:

פרק ד א

(א) החוסם את הפרה והמזוזן את הכלאים פטור אין לך שהוא חייב אלא הנותנו והמנהיג בלבד רבי אליעזר אומר נזיר שהניח פיו על פי חבית של יין (ב) ושתאה כולה בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת מתרין בו ושותה) חייב על כל אותת ואחת וכן הדה ר"א אומר נוטל אשכול של ענבים אכלו כולו בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת מתרין בו ואוכל מתרין בו ואוכל חייב על כל אחת ואחת (ג) אכל ממנו ענבים לחין ויבשים אכל ממנו שני תרצנים (ד)חגין או שסחטם ממנו כוית יין ושתה חייב על כל אחת ואחת: ב המעלה כוית משתי הלחם לעבודה או בחוץ הרי זה חייב שנא' (ויקרא ג) קרבן ראשית תקריבו וגו' (ה) אחד המזבח ואחד הכבש ולבן (ו) המעלה מבשר החטאת מבשר אשם מבשר קדשי קדשים מבשר קדשים קלים ממותר העומר משתי הלחם והמלחם הפנים משירי מנחות משאור ומדבש עובר בלא תעשה שנאמר (שם) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו רבי יוסי אומר (ז) [ח] המאת עולה שלמים אינו חייב אלא אחת אבל אמר המאת עולה ושלמים חייב על כל אחת ואחת: ג (ו) המקריש בעל מום למזבח עובר משם חמשה לאוין משם בל תשחת בל תקריש בל תזרוק דמו בל תקטיר חלבו בל תקטיר מקצתו שנא' (שם כב) תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו ר' יוסי בר"י אומר אף משום בל תקבל דמו הקדישו ולא שחטו אינו חייב אלא אחת הקדישו ושחטו ורק את דמו חייב על כל אחת ואחת המקדיש(ט)רובע ונרבע ומוקצה ונעבד אתנן ומחיר עובר משום [כל] שמות הללו והרי הן כבעלי מומין שקדם הקדשן את מומן ואין יוצא לחולין אלא על מום קבוע בלבד: ד המטיר במוקדשים (י) והנודר במקדש (יא) במקדש או (יב) ששחטן חוץ לזמנן או ששחטן חוץ למקומן עובר בלא תעשה(יג) תולש ב' שעירות ועובר משם ארבעה דברים משם נזיר (יד) משם מצורע (טו) משם ר"מ (טז) ומשם המקוף.] (יז) החובר את האדם ואת הבהמה את החיה ואת העופות בין גדולים ובין קפנים בין זכרים בין נקבות אחד חובר מרובה ואחד חובר מועט עובר בלא תעשה שנא' (דברים יח) וחובר חבר אחד חובר את הנחש ואחד חובר את העקרב (יח) הסמרס את האדם ואת הבהמה (יט) ואת החיה ואת העוף בין גדולים בין קטנים בין זכרים ובין נקבות הרי זה חייב ר' יהודה אומר סמרס את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור: ה (יא) העושה עבודת כוכבים המתחך המעביד הסך המקנה והמגריד עובר בלא תעשה (יב) הנותן אבן אחת מן החיכל ומן האולם ומן המזבח עובר בלא תעשה שנא' (שם כז) ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלהיכם ר' ישמעאל אומר המוחק (יג) אות אחת מן השם עובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' (יד) המאחר במוקדשין (טו) הממור במוקדשים (טז) והמשיור חמץ בפסח (יז) והמקיים כלאים עובר בלא תעשה אבל אין לוקה עליהן את הארבעים לפי שאין בהם מעשה (יח) זה הכלל כל שיש בו מעשה לוקה ובל שאין בו מעשה אינו לוקה חוץ מן הממיר והנשבע והמקלל את חבירו בשם: ו (יט) הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כל עוברי לא תעשה שעברו על מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אם קיימו את מצות "לא תעשה שבה פטורין ואם לאו חייבין עבר עבירה שיש בה ב' לאוין (כ) אין אומרין אותו אומר אחד על שניהם אלא לוקה מלקות ומתרפא וחוזר ולוקה אמרהו שאין יכול (כא) לקבל אלא ארבעים אין מוסיפין לו אפילו אחד אבל גורעין ממנו(כב) אמרהו שאין יכול לקבל(כג) אלא ב' אין מוסיפין אפילו א' אבל גורעין ממנו ב' אמרהו שאין יכול לקבל אלא שלש אפילו (כד) עומד ומפריע אין מוסיף לו אפילו אחד לפיכך אם הוסיף לו חזן רצועה אחת ומת גולה

אור הגנוז

[ס] חסשה: פ"ד [ס] המאחרו המאת תולות עולה ושלמים שלמים אינו חייב אלא אחת הקדישו שחטו ורק את דמו חייב על כל א' א': [ב] והגנוז:

חסרי

ומי' בחוץ דף ק"מ וגם בהשחמ פוחו ואת כמ בוכרמין לפרס דקלי מל הח חקנן כפ' לחוו ואת כמ בחסם ומה בת כסה ומחייב שהם מחמר מ' מומנים חומר מוסם מ' ויחפרם כלן לו כרמלון זם בת בחם מפור ומל הכסי זם בחם מייב מ' ומכרים הבסם. וכן מ"ם כ"ג שמרם לו שפרם קפ"ל ומל ניזול לא"ג לחיים מוסם מנמם מוסם מיב מיד מ' שכרי מבוס מנמם.

פרק ד רבי אליעזר אומר מי שכנים פיו ע"ש מנים של יין מי'. אלא דוקא חביב אחת קאמר ר"ס

נוסחאות ב"י

ג) ומזיד חייב וחייב עליו כו': ב) הצדעות וכן לקמן: ג) שניהם פטורין: ד) מכבה ונוטל: ס) שניהם: ו) אחת: ז) שהרוחנ ויקעקע: ח) מתרין בו ושותה: ט) חנא: י) במוקדשין: כ) אחת אומרהו וכו':

נכתר

מצפה שמואל (כ) מי כרתם מכ. כ.: (ל) ואת כקמן. פי' כפנים וכמ"ב כ' דאמר כב"ש כ"ל נזיר נז. כל כיכח דיוקם מ"ב מקף נמי מ"ב ומ"ש אמר דלא אמר לעולם לבלו מיזב ופי' כ"מ ד: דאמרינן דאמר לאמר לקמן בגמרא דגדול במקף מ"ב אחיה כ"ב. נמוכ' דאמר מעמא דגדול מקף. פסור אמר כ"ל כ"ל עכ"ל: (מ) מכמאים. עי' ר"ש פ"ג ופי' ר"ל מ"ב כ' דמות ו"ל לא מכלבים ומפמא אינו מבוקר ומבוקר וכ"ל כמן לגיל וכן כנים כ"ם ש"ב מיכמם אמר מ"ם מקום אלא מלוכם ומכמפמא פ"ם בנאמרי מגר"ל

תוספתא נזיר פרק ג ד

ה) לחטאתו] ואלו כ)לשלמים ונתערבו(ל)הרי זה לוקח בהן שלש בהמות בין בממקום אחד בין בשלש מקומות ושחלל דמי חטאת על (נג) [חטאת] דמי עולה על עולה דמי שלמים על שלמים כ)ונתן לבעלים לא יתנם לבעלים עד שיחללם על כולם: **מ** (מ) בית שמאי אומרים אין אדם מדיר את (נד) [בנו] בנזיר ובית הלל אומרים מדיר את (נה) [בנו] בנזיר (נ) הדירו כשהוא קטן וגלח או שהביא שתי שערות בטלה הימנו נזירות (ס) אבין איסרי אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שנזר (נו) [בחיי אביו] אבל נזר (נז) [לאחר מיתת אביו אין מגלח על נזירות אביו ז)דר"מ ר' יהודה ר' יוסי ור' ישמעאל] אומרים בין כך ובין כך [אין זה] מגלח על נזירות אביו (נ) [איסרי אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שהיה אביו מעוה (נח) לנזירותו ומת אבל הניח מפורשין או בהמה [בין כך ובין כך] אין [זה] מגלח על נזירות אביו (נט)ז: ו (ש) מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסר לו ב"ש אומרים מונה משעה ששאל ובית הלל אומרים מ)[מונה] משעה שנדר נשאל לחכם והתיר לו אלו (ח) ואלו מודיעים שאם היתה לו בהמה מופרשת (פ) [תרועה] בעדר זו (א) מעות מעה נחום איש המדי ו) כשפתרו בנדר: **יא** היו מהלכין בדרך ואחד בא בנגדן אמר אחד הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאינו הוא הריני נזיר שאחד מכם נזיר ואחר אמר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר הריני נזיר ז)ששניהם נזירים ואחד אמר הריני נזיר מ)שכולכם נזירים ב"ש אומרים כולם נזירים וב"ה אומרים אין נזיר אלא מ)מי שלא נתקיימו דבריו ויביאו קרבן בשותפות ר"י אומר משום ר' מתן אין אחד מהם נזיר שלא (ב) ניתנה נזירות אלא בתפלאה ר' יוסי אומר הוי: כ"ש אומרים ו) הריני נזיר שזה יוסף ונמצא יוסף שזה שמעון ונמצא שמעון שזהו נזיר ראה אנדרוגינוס ואמר הריני נזיר שזה איש ואחד (מא) [אומר] הריני נזיר שאין (מב)איש הריני נזיר ז)שזה אשה ואחד אומר הריני נזיר ז)שאין זה אשה הריני נזיר שזה איש ואשה ואחד אמר הריני נזיר שאין זה איש ואשה הריני נזיר שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר ששניכם נזירין שכולכם נזירין הרי (מג) כולן נזירין (ג) וכולם מונין תשע (מד) [נזירות]:

פרק ד א

(א)נזיר שאכל מ)כל האסורין לו ו)בתתראה אחת אין חייב אלא אחת (ה) [מתריין בו ואוכל מתריין בו ושותה] חייב בו אכל אחת ואחת וכמה שיעורו כזיתת כולן מצטרפין בכזית יין והמסך כיוצא בהן (ב) עושה מביא כוס מלא יין ומביא כזית אינורו ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בהן חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא ר"א כן עוריה (ג) [פטור] עד שישתה רביעית יין בן שמנו ושתאו בין שתתאו חצאים ר"א (ד) אומר נזיר שהניח פיו על [פי] חבית של יין (ג) [שתאה כולה בתתראה אחת אינו חייב אלא אחת מתריין בו ושותה] מתריין בו ושותה חייב בו אכל אחת ואחת וכן היה ר"א

הגהות הגר"א (נג) המאתו: (נד) בניו: (נה) בניו: (נו) לאחר מיתת אביו: (נז) בחיי אביו והפרוש אביו שמתו לנזירותו ופת הרי אלו יפלו לנרבה דברי ר"י ר"א ר"ם ורבי יהודה: (נח) מתנים: (נט) דברי ר' יוסי ר"א הרי"ם ור"י אומרים בין כך ובין כך מגלח על נזירות אבי: (מא) אומר: (מב) אומר: (מג) מונה: (מד) נזירין: (מה) תתרה ותרעה: (מו) תצא ותרעה: (מז) תתרו בו ואכל ושתה: (מח) פותר: (מט) ושתה: (נ) היתנו: (נא) היתר: (נב) *בו: (נג) אומר משום: (נד) מעכבות: (נה) בכלל: (נו) ושל: (נז) ותריבן: (נח) פותר: (נט) מסה שנלה בסדינה מפני ששתה נקבר דברי ר"מ רבי יהודה אומר שהרוים כאן וכאן היו משלחים מעאים כאן וכאן לא היו משלחים חש"א הכל לא היו משלחין תחת הדוד ויצא מן מוצר שבמקדש שבמזרחו: (סו) ואם: (סז) ואשם: (סח) שבא: (סט) מרוחות לו תלתלים אמרתי לו בני: (ע) לאמר: (עא) סוס: (עב) בבבואה: (עג) אמרתי לו דיקה מפני מה אחת מרגאה בשלם שאינו שלך ברבר שעתיד להיות עפר רמה ותולעה הרי עלי לגלח לשמים עמרתי ונשקתיו על ראשו: (עד) הרבוב אומר: (עה) נזיר שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשמיני אינו מביא אלא קרבן אחד נטמא בשמיני מביא קרבן על כל אחד ואחד:

*) ולפי הגי' בפנים ל"ל בזוב (ויק' ט"ו)

נוסחאות כ"י

ק) וחייב בקרבן: ר) ל' יום איטמו: ש) סתור כו': ת) כאן וכאן משלה: ל) משעה שהתיר נשאל: ו) בשתתה: ז) ששנתם: ח) שבתן: ט) ומתי: י) באחד: כ) שהיא: ל) שאינה: מ) מכל: נ) ושתה מכל האסורין לו: ס) בזוב: ע) אלא ישתה: פ) בתלתלה מצוה מצורע: צ) ח"ן לוחא:

חסרי דוד

פרק ד נזיר שאכל כל אתמורין לו בסמתראה אחת כו': מי שהתרו בו בכנה אחת על כל הסמינין אם"כ לינו אלא אחת ויש מי שהיה לו אחרון ונזיר משום לא יהל אלא דנה הסיבה רק לאחין דמזיות ולא יהל טולן כל הדברים ומי' כמי' הרב"ם

מצפה שמואל (ס) ירושלמי פ"ד ה"ו: (ע) עיי' דף ס"מ ובהוסס שם ד"ה ולא: (פ) דף ל"ב ופ"ש כשום: (צ) עיי' במשנה סס"ד: (ק) עיי' ל"ב. ירושלמי פ"ס ס"ב: (ר) ל"ב: (ש) ירושלמי שם ירושלמי מדרש: (ת) ירושלמי שם ס"ב: (א) ל"ד ירושלמי פ"ה כל"ד דף ל"ד: (ה) דף ל"ד. (ו) ירושלמי פ"ה כל"ד ס"ב סוגיא בגמרא ס"ב סיעוב: (ב) מ"כ: (ג) עיי' תוס' סוכה דף ו' ומזנין דף ל"מ: ובהוסס שם ד"ה ופיוט ירושלמי פ"ו סוף כל"ח: (ד) ל"מ: (ה) ירושלמי פ"ו כל"ב ס"ס בגיטין ובהוסס מ': (ו) מי' כ"ונים מיד. ירושלמי פ"ה כל"ב כל ענין זה: (ז) מיי' פ"ה מאכלות אסורות לעתה כ"ג: (ח) ירושלמי פ"ו כל"ב ס"ס: (ט) ירושלמי פ"ה כל"ב: (י) מיי' פ"ו: (כ) (פ"כ) ירושלמי פ"ו כל"ח: (ל) עיי' ירושלמי עגלה פ"ג יט. פ"ס סיעוב: (מ) שם. (נ) מ"ס: (ס) (לדיים מן) מיר כ' ירושלמי פ"ח כל"ב ו' פ"ש כל"ג:

מנחת

זכן נרשי' נמי כפיפא כתלו לעמלתי דכתלר מתפלין כמלון (דדמי שולה משרכין כמס) ואין מוטלין בתקנתן דלגמר שלמים ניהו ואין מוטלים בשלמים ומא דמיתיקן כתלו שלמים המוס דכיון דגמרה בהתחלה מכיונהם סוס מעמוד מעורבין וכן הגיס הגר"א: כגן. כלומר שלוקח ג' בהמות מבעלים כלה דמים ומתנלו בשמות על בהמתם ויוצא המעות לבעלים ולא יתנם לבעלים: **מ** מדיר לא מן כגו כמיר. כלכם מיא כמיר שיהא לכיו מדיר כמו: גלח. שמוהר מהלו מיון ויולא המעות למוניו: **מ** מדיר לא מן כגו כמיר. כלכם מיא כמיר שיהא לכיו מדיר כמו: בטלה. בטלה מנזירות ומבלה מן מעות מתנות מלו לגלח לגלח לגלח

ל"ק עליו מידי. וכמדומה לי שכתבתי בס"ד בדעת אמיתי של הכ"מ ועי' בנעשה רוקח סלי עכו"ם שם המגלת ספר במל"ת זו שמיסגיס נ"כ את הכ"מ אלא לפי תירוצם עליין הקושיא הכי' של הח"ל הכ"ל איכה ניושבת אבל לפי דרכיו ניושב שפיר ודו"ק ועי' במהרי"ם שיק מלוה רכ"ג מ"ש להביא לא"י להרמב"ם כפי הבנת הכ"מ כי דבריו עמיקים:

ומ"מ לא לפי פשטיו בכוונת הכ"מ בדעת הרמב"ם

נאמת שפיר עשה הרמב"ם שלא הביא את הא דרבא דבמקף לעצמו מיב מתרי כיון דפסק כרב אחי בהכ"ל אלא כל זה י"ל בהרמב"ם אבל ברבינו אח"ל דקובר הפשט בגמרא כן כיון דרבינו כתב אע"פ שאין מלקות אלא מטייע איקורא מיקורא מיהא איכא א"כ עכ"ל דקובר בהראב"ד בהשגותיו הכ"ל דאע"ג דליכא מלקות בגלא קיום אבל על הלאו עובר הכיקף וא"כ עכ"ל דקובר דבר אחי ובגא לא פליגי וא"כ כשהרב קומיתיו על רבינו בתקפה דמעוט לא הביא את הא דרבא, אם לא אבא דא"ש דרבינו איקורא מיהא איכא כוונתו איקורא דבבן ואפשר דוגר"ה נ"כ כלפון הראב"ד עובר בגלא אלא איקורא מיהא איכא כיון דחולק עם הראב"ד דהראב"ד קובר דבגלא קיום איכא איקור דאורייתא אבל רבינו קובר דליכא אלא איקור דרבנן ואם כניס דבריו אז ממילא גם אליבא דרבינו י"ל בהכ"ל אליבא דהרמב"ם דר"ל ורבא פליגי ופסק כר"ל וע"כ הסמיע את הא דרבא ודו"ק:

ד) ומ"מ לא לפי הכ"ל מיוסב בס"ד מה ש"ש

להקשות על מה שכתבנו ובדרכו בחיבורינו זה כמה פעמים דרבינו נ"כ בכללו של החיוב דכל לאו שאפשר לעבור בגלא מעשה אף אם עשה מעשה אין לוקין עליו בהכ"ל מל"ת כ"א ומחודש ד' וא"כ אמאי כתב רבינו במל"ת זו דלוקין כשמטייע הא אפשר לעבור על לאו זה בגלא קיום אעכ"מ דל"ש בכללו של החיוב, חה ל"ק דהילף כתב החיוב דכשמטייע לוקין דע"ז ל' דקובר בהרמב"ם דבגלא קיום אינו עובר על הלאו דבין דליתא בחיוב בפ' דל"ק בהרמב"ם בוחלי הלך בעקבותיו בדרכו בקודם ועי"כ כתב שפיר דכשמטייע לוקין, אבל רבינו דכ' בפ' דבגלא קיום איקורא מיהא איכא ואי' בא' בכוונתו דעובר על הלאו כשעיה הראב"ד ה' מוכח מכאן בפ' דל"ש בכללו של החיוב הם ה' קתיבה לדבריו, אבל לפי דבריו הכ"ל בדעת רבינו דאסור רק ודרבנן בגמת ליכא מכאן סוס הוכחה כלל וגם לפמ"ש המ"מ מלוה רכ"ח לי"ש את החיוב אף אי קובר בהראב"ד דבגלא קיום עובר על הלאו גם מרבינו לא מוכח דל"ש בהראב"ד אף לקובר בכללו של החיוב כיון די"ל גם אליבא דרבינו כמ"ש המ"מ אליבא דהחיוב ע"ש ותבין, ועי' בבכ"י ז"ל פ' הכ"ל שמייחס מעל הרמב"ם דסל' מכיות דקובר דבכל לאו כשמטכחה בו מעשה אפי' לא עשה מעשה לוקין א"כ ליבקי הכיקף אפ' בגלא קיום ותיכן הבנ"י שהרמב"ם קובר בהכ"מ בדעת הרמב"ם דבגלא קיום ליכא איקור כלל, וממילא אפי דבריו ל"ל דרבינו ל"ש בהרמב"ם אם לא שנאמר בדעת רבינו כמו שכתבנו דבגלא קיום ליכא אלא איקור דרבנן אבל לפי מה שמקיק הבנ"י שם דלהרמב"ם לריך עכ"פ מעשה זוטא ובגלא קיום ליכא אפי' מעשה זוטא אפילו אם נאמר דרבינו קובר בהראב"ד ג"כ שפיר י"ל דקובר בכללו של הרמב"ם כמובן. **ועם** תירוצו הא' של הבנ"י הכ"ל כ"ל בס"ד ל"ש מקק"ל על הראב"ד הכ"ל דמכ"ל הרמב"ם קובר דבגלא קיום ליכא איקור כלל דילעגא בחמת הפשט בהרמב"ם אבל אים מתבגלא איכו לוקה דאיכו לוקה אבל על הלאו עובר וכמו שבחמת קובר בדעת הרמב"ם המ"מ אלא על הראב"ד לעצמו י"ל דבחמת הרמב"ם כן אין כוונתו שם להסיג על הרמב"ם אלא לבבר את הרמב"ם וכ"כ הקד"מ בדעת הראב"ד, אבל לפי מה שקובר הכ"מ בדעת הראב"ד שקובר ג"כ בדעת הרמב"ם כמו שקובר הכ"מ דבגלא קיום ליכא איקור כלל והסיג עליו בחמת קיל על הראב"ד ועל הכ"מ דמכ"ל לומר בדעת הרמב"ם כן דילמא בחמת קובר כמו בכתבנו כן חמת שבהכנ"י שם כתב ח"ל ודברי הכ"מ מוכרחים הם בדעת רבינו הרמב"ם דאלי' היה לו להרמב"ם לומר המתגלת עובר בל"ת אבל איכו לוקה אא"כ קיים וכמ"ש בפ"א מחמן הל"ג כו' אבל ע' בגמ"ק וקד"מ ותאלה דהכרח זה איכו הכרח, אבל לפי תירוצו הא' של הבנ"י י"ל דהראב"ד והכ"מ גכ"ק בהרמב"ם קובר ככללו של הראב"ד הכ"ל והי' קשה לפס קושית הטוחל בבנ"י הכ"ל ומוכרחים היו לתרץ כתירוצו הא' של הבנ"י ועי"כ היו מוכרחים לומר בדעת הרמב"ם קובר דבגלא קיום ליכא איקור כלל כמובן:

ה) ותנן (ג) בקידושין כו' חוץ ומבל תקיף ובל

יטמא למתים כו' בשמכה דקידושין כ"מ ע"ח איתא חוץ ומבל תקיף ובל תשמיח ובל תטמא למתים וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהל' עכו"ם הל"ג וא"כ לריך להביה גם ברבינו כן וגם ומהדר"ה מוכח שהיה גירסתו ברבינו כן, ודע דהרמב"ם בהלכה ג' שם פסק לאשה שבילחה פאת לאם האיש לו שכבלחה פטורה ועבדים הואיל ויש להם זקן אסורין בהקפה וכתב הלח"מ שהרמב"ם פסק לשולחה כלשכת קטן דגמ' דקידושין ל"ה ע"ג דאשה ממעטינן מכוס דלית לה זקן אבל עבדים הואיל ויש להם זקן אסורין וא"כ לפ"ז כיון דרבינו ג"כ פסק כלשכת קטן כמ"ש לפיכך האשה כו' א"כ קיל אמאי ל"כ דעבדים אסורין בהקפה אבל אח"כ ראיתי שהרד"ח כבר דיבר מזה אחיכות וגם מזה דיבר המעמע שמעינו רבינו את מ"ש הרמב"ם בהלכה ד' שם מעוטעוס ומכדמזיטס והביה בל"ע. **ומ"ש** רבינו וכתב רבינו ומשם כו' אלא יכיח פחות מחבבע מערות כו' גם המ"ק ס"ל ע"ח הביא בשם הרמב"ם ד' מערות וכ"כ בשמו העור ס' הכ"ל אבל ברמב"ם אלפביכו בהלכה ו' שם איתא הרבעים מערות וכ"כ בשמו הר' יחזק ח"ה בחיבורו ב"י ז' וכבר דיבר הכ"מ מזה ועל מה שהקשה הכ"מ שם וגם בחיבורו ב"י ס' הכ"ל עמ"ש רבינו ואוער אחי שיש להחיבב בדבר כו' עי' בד"מ שם שהכיח בל"ע ובמלכת מעשה פ"ב מהלכות עכו"ם ע"י מ"ש על הד"מ זה אבל המכמ"ל בביאורו כאן מ"ב שפיר אח רבינו מקומים הכ"מ מובא גם בדבריהם ס' הכ"ל ע"ש, ולהלי לענין שיעור פאה עי' ס"ע ס' הכ"ל ובחיש חיר"ד ס' קל"ע מ"ש על רבינו כי דבריו עמיקים, ומ"ש רבינו עוד דוכם בחוספתא כו' עי' בדר"ח מ"ש ע"ז ופליאה לי אלא הביא גם את הילאים שהעלה דעל הקפת פאות הראש חיב אפ' אלא בחער ובמ"ע ס' הכ"ל ים שכי דעות בזה ועי' בהרי"ם שיק מלוה רכ"ג שהעלה דאסור לתלוש את שער הפאות בידים וגם ע' בבית לחם יהודה בש"ע ווילגא שב' מנהגו של האר"י ז"ל בפאות הראש והשי"ת יעזרנו לכתוב בכל פעולותיו ותמוטותיו וכוונותיו כמותו:

מצוה לא תעשה נ"ח

א) שלא (א) להשחית פיאות הזקן כו'. הרמב"ם ז"ל בשה"מ מל"ת ע"ד ובמיבורו הל' עכו"ם פ"ב הל"ז כתב

גם במל"ת זו הטעם מעוס חוקות הכומרים וכ"כ החיוב מלוה רכ"ב ורבינו ז"ל ל"ל דקמך בזה עמ"ש במל"ת כ"ז אבל אחי"כ ראיתי בדיבור דחיי שהביא גיבסא ברבינו שגם כאן כתב הטעם כמ"ש הרמב"ם ועי' לעיל במל"ת כ"ז מחודש א' מ"ש על הטעם זה. **ומ"ש** רבינו אזהרו גילוח כו' הוי אומר זה שער כו' ומלה כתב רבינו שום דמה דבמספרים עכ"ת מדרבנן אסור כמ"ש החיוב בדעת הרמב"ם

ותנן (ג) בקדושין פרק קמא (דף ב"ש) ובגמרא (דף ל"ה) כל מצות לא תעשה שבתורה אחד האנשים ואחד הנשים חייבין שנאמר איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם חוץ מבל תקיף ובל יטמא למתים לפיכך האשה שנלחה פאת ראש האיש או שנתגלחה פטורה הואיל ואינה בבל תשחית פאת זקנך שאין לה זקן אינה בבל תקיף, הפאה זו שמניחין בצדעין לא נתנו לה חכמים שיעור וכתב רבינו משה (פ"ב דהל' עכו"ם) שמענו וקבלנו מזקנינו שלא יניח פחות מארבע שערות ואומר אני שיש להתיישב בדבר משום דתניא בתוספתא דמכות יש תולש שתי שערות וחייב משום נזיר ומשום מקיף עוד דורש בתוספתא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך הוקשו יחד ללמד מה בהקפה לוקה הניקף אם סייע למקיף אף בהשחתה כן ומה השחתה אינו חייב אלא בתער שהוא גילוח שיש בו השחתה אף בהקפה כן, ומה ששנינו בת"כ פרשת מצורע (פרשתא ב') הראש אסור במספרים כבתער והזקן אינו אסור במספרים כבתער התם מיירי בנזיר כדמוכח שם וכן פירושו הראש בנזיר והזקן בכל אדם ותניא נמי נבי נזיר בפ' שלשה מינין (ד"ל ש) תער לא יעביר על ראשו אין לי אלא תער תולש ומורט ושיפשף מניין תלמוד לומר קדש יהי' מכל מהום, קבלתי בתחילת מסכת שבועות ועיין בתוס' שם דף ג' ובתוס' בפרק ב' נזירין דף נ"ז שאסור להשחית הפיאות על ידי נו אע"פ שאין מלקות אלא במטייע איסורא מידו איכא שאין צריך שיהו המקיף והניקף בני חיובא שהרי המקיף את הקטן חייב וכן מוכיח בנזיר (דף מ') שאומר שם דגילוח מצורע בתער מפני שדוחה עשה שלו לאו דהשחתת זקן ואם היה איפשר לקיים את שניהם על ידי נו לא הי' לאו דהשחתת זקן נדחה, כתב רבינו משה (פרק י"ב דהלכות עכו"ם) דאשה אע"פ שאין בה מלקות הרי היא אסורה לגלח פאת ראש הזכר ואפילו הכטן אסור לה לגלחו אמנם שמואל ורב הונא משמע שמתירים (שם דף נ"ז):

ג"ח שלא (א) להשחית פיאות הזקן שנא' לא תשחית פאת זקנך ותניא בתורת כהנים (קדושים פרשה ו') ומביאה בקדושין (ד"ה) איזהו גילוח שיש בו השחתה

הוי

בדעת הראב"ד שקובר ג"כ בדעת הרמב"ם כמו שקובר הכ"מ דבגלא קיום ליכא איקור כלל והסיג עליו בחמת קיל על הראב"ד ועל הכ"מ דמכ"ל לומר בדעת הרמב"ם כן דילמא בחמת קובר כמו בכתבנו כן חמת שבהכנ"י שם כתב ח"ל ודברי הכ"מ מוכרחים הם בדעת רבינו הרמב"ם דאלי' היה לו להרמב"ם לומר המתגלת עובר בל"ת אבל איכו לוקה אא"כ קיים וכמ"ש בפ"א מחמן הל"ג כו' אבל ע' בגמ"ק וקד"מ ותאלה דהכרח זה איכו הכרח, אבל לפי תירוצו הא' של הבנ"י י"ל דהראב"ד והכ"מ גכ"ק בהרמב"ם קובר ככללו של הראב"ד והי' קשה לפס קושית הטוחל בבנ"י הכ"ל ומוכרחים היו לתרץ כתירוצו הא' של הבנ"י ועי"כ היו מוכרחים לומר בדעת הרמב"ם קובר דבגלא קיום ליכא איקור כלל כמובן:

ד) ומ"מ לא לפי הכ"ל מיוסב בס"ד מה ש"ש

להקשות על מה שכתבנו ובדרכו בחיבורינו זה כמה פעמים דרבינו נ"כ בכללו של החיוב דכל לאו שאפשר לעבור בגלא מעשה אף אם עשה מעשה אין לוקין עליו בהכ"ל מל"ת כ"א ומחודש ד' וא"כ אמאי כתב רבינו במל"ת זו דלוקין כשמטייע הא אפשר לעבור על לאו זה בגלא קיום אעכ"מ דל"ש בכללו של החיוב, חה ל"ק דהילף כתב החיוב דכשמטייע לוקין דע"ז ל' דקובר בהרמב"ם דבגלא קיום אינו עובר על הלאו דבין דליתא בחיוב בפ' דל"ק בהרמב"ם בוחלי הלך בעקבותיו בדרכו בקודם ועי"כ כתב שפיר דכשמטייע לוקין, אבל רבינו דכ' בפ' דבגלא קיום איקורא מיהא איכא ואי' בא' בכוונתו דעובר על הלאו כשעיה הראב"ד ה' מוכח מכאן בפ' דל"ש בכללו של החיוב הם ה' קתיבה לדבריו, אבל לפי דבריו הכ"ל בדעת רבינו דאסור רק ודרבנן בגמת ליכא מכאן סוס הוכחה כלל וגם לפמ"ש המ"מ מלוה רכ"ח לי"ש את החיוב אף אי קובר בהראב"ד דבגלא קיום עובר על הלאו גם מרבינו לא מוכח דל"ש בהראב"ד אף לקובר בכללו של החיוב כיון די"ל גם אליבא דרבינו כמ"ש המ"מ אליבא דהחיוב ע"ש ותבין, ועי' בבכ"י ז"ל פ' הכ"ל שמייחס מעל הרמב"ם דסל' מכיות דקובר דבכל לאו כשמטכחה בו מעשה אפי' לא עשה מעשה לוקין א"כ ליבקי הכיקף אפ' בגלא קיום ותיכן הבנ"י שהרמב"ם קובר בהכ"מ בדעת הרמב"ם דבגלא קיום ליכא איקור כלל, וממילא אפי דבריו ל"ש בהרמב"ם אם לא שנאמר בדעת רבינו כמו שכתבנו דבגלא קיום ליכא אלא איקור דרבנן אבל לפי מה שמקיק הבנ"י שם דלהרמב"ם לריך עכ"פ מעשה זוטא ובגלא קיום ליכא אפי' מעשה זוטא אפילו אם נאמר דרבינו קובר בהראב"ד ג"כ שפיר י"ל דקובר בכללו של הרמב"ם כמובן. **ועם** תירוצו הא' של הבנ"י הכ"ל דמכ"ל הרמב"ם קובר דבגלא קיום ליכא איקור כלל דילעגא בחמת הפשט בהרמב"ם אבל אים מתבגלא איכו לוקה דאיכו לוקה אבל על הלאו עובר וכמו שבחמת קובר בדעת הרמב"ם המ"מ אלא על הראב"ד לעצמו י"ל דבחמת הרמב"ם כן אין כוונתו שם להסיג על הרמב"ם אלא לבבר את הרמב"ם וכ"כ הקד"מ בדעת הראב"ד, אבל לפי מה שקובר הכ"מ

ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך, כל שישנו בכל תשחית ישנו בכל תקיף. ולפיכך[365], העבדים הואיל ויש להם זקן, אסורים בהקפה. טומטום ואנדרוגינוס[366], נותנין עליהם חומרי האיש, ואסורים בהקפה. ואם עברו אינן לוקין. והאשה[367] אסורה לגלח פאת ראש הזכר, אף על פי שאם גלחה פטורה. ואפילו קטן אסור לגלח בו[368].

ופאה זו שמניחין (בצדעי') [בצדע[369]], לא נתנו בה חכמים שיעור[370]. וכתב הרמב"ם ז"ל[371], ושמענו מזקנו שאין מניחין פחות ממ' שערות[372]. וצריך להרחיק ד' שערות במקום

שישנו וכו') כתב: ואשה שאינה בכל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בכל תקיף. וביאר הכס"מ שם שהרמב"ם תפש הטעם דאמר בגמ' מסברא, ואע"פ שאין לסברא זו העמדה כי אם ע"י הגז"ש ד"ליף בגמ' שם פאת פאת מבני אהרן (כראיתא בגמ' שם), קיצר הרמב"ם ולא הזכירה. ורבינו -שכתב רוב ככל הלכות אלו ע"פ סדר ולשון הרמב"ם- לא כתב הטעם שאשה אינה בהשחתה, ומ"מ כתב המשך לשון הרמב"ם: "לפיכך העבדים וכו'", אף שמשמע שהמשך לשון זו הוא ע"פ מש"כ הרמב"ם הטעם דאשה אינה בהשחתה, כיון שאין לה זקן, משא"כ בעבדים שלכן אסורים בהקפה. וכ"מ קצת מהכס"מ, (וראה הערה הבאה). ובעיקר דרשת הש"ס הנ"ל ע"ש במעשה רקח שהקשה דכיון שסופינו למעט גם פאת הראש באשה, אמאי לא כתיב לא תקיף פאת ראשך, והו"א ולא ראש אשתך, מדלא כתב לא תקיף פאת הראש, ואפשר דאז הו"א דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. 365 רמב"ם. וביאר הכס"מ (ובב"י) שם כלומר דאע"ג דכל מצות שהאשה חייבת בהם עבד ג"כ חייב בהם, בהא עדיף מאשה, משום דאשה לא אמעיטה אלא מלא תשחית פאת זקנך, הלכך עבדים כיון רלית להו זקן ליתנייהו בכלל היקש זה. [וע"ש בעצי לבונה על גליון השו"ע שצ"ל שעבדים "איתנייהו" בכלל היקש זה]. וכ"כ החינוך והמאירי והנימוק"י מכות שם והטור שם. ובטור: ועבדים וכו' "חייבים" בהקפת הראש. והרמב"ם כתב: "אסורים". וע"ש בשכנה"ג הגהב"י אות ד שאפשר שס"ל להרמב"ם דאיסורא איכא מלקות ליכא, ולא כדמשמע מהטור שאף חייבים במלקות. וכ"כ המעשה רקח שם. שו"ע שם סעיף ז: עבדים "חייבים" וכו'. 366 רמב"ם שם הל' ד. [ושם: טומטום ואנדרוגינוס הרי הם כספק, ונותנים עליהם חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום וחייבין בכל. ואם עברו אינן לוקין. ורבינו לא ביאר כאן גדר טומטום ואנדרוגינוס, ונתבאר לעיל סי' סד חי"ד עמ' קיב). והכס"מ שם כתב שדו"ק פשוט בתוספתא. ובתוספ' בכורים פ"ב הל' ג נתבאר דין האנדרוגינוס. ושם: ועובר על בל תקיף כאנשים. והטור שם כתב: וטומטום ואנדרוגינוס חייבין מספק. וכתב הב"י דהיינו שחייבים במצות לא תקיפו מספק, אבל הא ודאי פטיטא שאין לוקין, דאין עונשים מספק. וכ"כ החינוך שם. שו"ע שם סעיף ח: טומטום ואנדרוגינוס אסורין בהקפת הראש. והיינו מספק -ש"ך שם סק"ו. וזהו ששינה השו"ע ממש"כ גבי עבדים: "חייבים" -שולחן גבוה שם אות יב. 367 רמב"ם. וכתב הכס"מ שם (ובב"י) שמקורו מהגמ' נזיר שם: א"ל ר"א בר אהבה לר"ה בניך מאן מקיף להו, א"ל תחבה, א"ל תקברינהו חובה לבריה. כולהו שניה דר"א לא איקיים זרעא לר"ה. וכיון דחוינן דאיענש ר"ה, אלמא לית הלכתא כוותיה, דאם איתא דהכי הלכתא אמאי איענש. והראב"ד שם כתב שהאיסור מדדבנן. וע"ש בכס"מ דע"כ הוי איסורא דרבנן, דאי הוי איסורא דאורייתא מלקות נמי הוה ביה. ועוד ע"ש ובלח"מ ובשעה"מ ובמנ"ח שם בזה. וכ"כ הטור שם בשם הרמב"ם. והרי"ף והרא"ש (סוף מכות) כתבו שאשה שהוקפה או הקיפה פטורה. וכתב הב"י דמשמע דס"ל שאשה ליתא בכלל הקפה כלל ואיסורא נמי לית בה. וכ"כ הטור שם בשם הסמ"ג. וביאר הב"ח שם דלפי"ז י"ל דאף שאיענש ר"ה, מ"מ אין זה ראיה דאין הלכה כמותו, דשאני קללת חכם דאפילו על תנאי היא באה. והמאירי (מכות ונזיר שם) כתב שלכתחילה אסור לאשה להקיף הגדול, אבל את הקטן רשאית להקיף, כמ"ש בגמ' שם שאשתו של ר"ה היתה מקפת לבניה. והגרעק"א ז"ל בחידושיו לשו"ע שם הסתפק ג"כ שאפשר שדק לגדול אסורה להקיף לו משום לפנ"ע, אבל להקיף לקטן ליכא איסורא לפנ"ע. וע"ע מש"כ בדרו"ח ב"מ שם. שו"ע שם סעיף ו: אשה אינה במצות הקפה. וי"א שאע"פ שמותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האיש, ואפילו הוא קטן. ועיין בשו"ת בית הלוי ח"א סי' טו ובשו"ת אחיעזר ח"ג סי' פא סק"ז מש"כ לבאר בגדר הרין שאשה אסורה להקיף הקטן. וראה הערה 363 בביאור רעת רבינו בזה. 368 ברמב"ם: "אסור לה לגלח לו פאה". ובא"ח: "אסור לה לגלחו". 369 כ"ה בד"ר. 370 לשון הרמב"ם שם הל' ו, ר"ל לא נתנו חכמים שיעור כמה הוא צריך להניח -מאירי. 371 שם. והא"ח כתב ד"ז בסתמא. 372 כ"ה ברמב"ם לפנינו. וכ"ה בגי' המגדל עוז שם. וכן גרס הרי"ד (ג"ר חי"ה) והמאירי שם ברמב"ם. וכ"כ המהרש"ל בביאוריו לסמ"ג שם בשם הרמב"ם (של דפוס ושל קלף). והסמ"ג והסמ"ק והנימוק"י והטור שם גרסו ברמב"ם שהשיעור הוא "ארבעה שערות". ועיין בשו"ת התשב"ץ ח"ב סי' ק שהגורסים: "ארבע" טועים, וביאר ששיעור זה של מ' שערות למדו כן מקרתה שהוא כגרס מרובע (כמשנ"ת להלן הערה 423), והוא ל"ז שערות, ולחומרא נקט מ' שערות. וע"ש במאירי שכהב בשם הרמב"ם: "מנהג" זקנים וכו'. ומשמע שא"י מדינא אלא ממנהג. שו"ר בשו"ת בנין ציון סו"ס קפ שנקט שמש"כ הרמב"ם שיעור הפיאה בשם "זקנינו", ע"פ קבלה קיבלו כן ע"ש. ולשון החת"ס (חאו"ח סי' קנו) שהרמב"ם קיבל:

פאה. ומותר ללקוט הפאות במספרים[373], שאין אסור אלא בתער.

וכתב ה"ר יצחק ז"ל[374], אמרו חכמים אפילו במספרים כעין תער אסור.

ואסור להשחית פאת הזקן של איש[375].

וחמשה פאות הן בזקן. לחי העליון, ולחי התחתון, ולחי העליון משמאל, ולחי התחתון מימין, ושבולת הזקן.

וה"ר אברהם ב"ר יצחק ז"ל[376] כתב, ריני פאות זקן ומקומן לא נתבארו, ויש להחמיר (כפי') [כפי[377]] הקונטרס, שפירש פרקי דדיקנא מקום פאות מזקן[378] ומהראש. הראש של לחי העליון,

"מרבוחיו". והנה רבינו כתב בסמוך: וצריך "להרחיק" ד' שערות במקום פיאה. וכ"ה בא"ח. וראה בהערות הרב המו"ל שם שתיבות אלו אין להם ביאור, והגיה שם שצ"ל: וצריך "להניח" ד' שערות במקום פיאה, והיינו שאחר שכתב רבינו דעת הרמב"ם שצריך להניח מ' שערות, כתב גם הדיעה הב' שצריך להניח ד' שערות. ובגוף דברי הרמב"ם עיין בשו"ת מכתם לדוד חיו"ד סי' כח שביאר דהרמב"ם קמ"ל דיכול ללקט קצת מכאן וקצת מכאן ומניח מקצת שיער בין ליקוט לליקוט, וכיון שמניח בין הכל מ' שערות ברוחב הצדעה שרי. [ועיין בשו"ת הגר"ע הילרסהיימר ז"ל ח"א (שונות) סי' כג שהקשה לפמשנ"ת בגמ' (נזיר נח.) היאך דחי עשה דתגלחת לאו דהקפה, הא לא הוי בעידנא, ולהרמב"ם חייב כשלא הניח מ' שערות, ומצות תגלחת אינו מקיים אלא רק אם גילח מכל וכל]. וע"ש בב"י (ובכס"מ) שאין להקשות ממ"ש (תוספתא מכות פ"ר ה"ד) שהתולש ב' שערות חייב משום מקיף, שי"ל שלהניח צריך מ' שערות (או ד'), וכשתולש מאותן השערות ב' שערות חייב. ועיין בקרן אורה נזיר מ: שביאר שאף התולש מאותו שיער (של מ' או ד') שערה אחת חייב, ומה שאמרו שם "שתי שערות", הוא כדי להתחייב גם משום תולש ביו"ט, דאי"ר בה בתוספתא. ועיין בזה בד"מ ובב"ח ובביאור הגר"א שם ובדינא דחי' על הסמ"ג שם, ומש"כ ע"ד בחסרי דוד על התוספתא שם, ובשו"ת חתם סופר שם ויחיו"ד סי' קלט (בתשובה להגרעק"א ז"ל). ע"ע בחס"ד שם שממה שלא נקטו רבוי התוספ' הזו בש"ס, ש"מ דלאו דסמכא היא, ואפילו בתולש שערה אחת חייב, ומן התורה כל ששייר שערה, אפי' שערה אחת פטור, ולא לקי אלא כשמגלח השערה האחרונה. ומ"מ מש"כ הרמב"ם השיעור הנ"ל, כבר נתבאר בב"י שם שהוא שיעור ברוחב הפיאה. וע"ש בב"ח בזה. ולהלכה, כתב השו"ע שם סעיף ט: שיעור הפיאה מכנגד שיער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן וכו', וכל רוחב מקום זה לא תיגע בו יד. ועיין בביאור הלכה סי' רנא (ד"ה אפילו) מש"כ אזהרה בזה, שיש מהבחורים שבשעה שהספר מספר ראשו הוא מגלח לו השערה שאצל אזנו, והוא מחמת שמרטעין שחרשבין שפאת הראש נקרא רק מה שאנו קורין פיאה, ולא כן הוא, אלא כמבואר בשו"ע שם. וע"ע בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קפג ובשו"ת ארץ צבי (פרומר) ח"א סי' ג מש"כ לבאר שיעור מקום פיאת הראש. 373 מכות כ. רמב"ם שם שו"ע שם סעיף ג. 374 סמ"ק שם. רשם: ואפילו במספרים כעין תער אסור, משום דבזה נמי משוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו, ולא דמי לזקנו (שם, ונתבאר להלן הערה 388), דהתם שאני משום דכתיב ביה השחתה, ואין השחתה אלא בתער, אבל בהקפה שייך שפיר משוה צדעיו אף במספרים כעין תער. וכ"כ תוס' (שבועות ב: ד"ה חייב). וכ"ר הרא"ש (סוף מכות). וכ"כ הטור שם. וכ"כ הב"י שם בשם הסמ"ק והראשונים. וכ"כ הרבינו יונה (שערי תשובה ש"ג סי' עח). והטור שם כתב בדעת הרמב"ם שס"ל שאף מספרים כעין תער מותר, אם כי הרמב"ם כתב (וכמש"כ רבינו): ומותר וכו' "במספרים". וכ"כ הסמ"ג והיראים (סי' שלו) והנימוק"י והרי"טב"א שם [-משורת הדין כל שהוא במספרים מותר אפילו כעין תער, אבל מדת חסידות שלא לעשות בן לפני הרואים]. והא"ח (אחר שכתב דברי הסמ"ק) כתב: וכן נמי כתב הרמב"ן ז"ל וז"ל: והחמידו במספרים כעין תער מדבריהם. וכ"כ המאירי שם בשם "חכמי הדורות שלפנינו". וע"ש ברכ"ת סק"ב שכתב כן בשם סי' החינוך (מצוה רנב) שכתב בדעת הרמב"ם דבמספרים כעין תער פטור אבל אסור. וע"ש מש"כ עוד בשם האחרונים בזה. שו"ע שם: אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספרים כעין תער, ויש לחוש לדבריהם. וביאר השולחן גבוה שם אות ג שבתחילה סתם השו"ע כהרמב"ם, שכן דרכו לפסוק על הרוב בשו"ע כוותיה, וחש נמי לסברת הרא"ש, להביאו בלשון מחלוקת, כיון שעוד ראשונים קאי כוותיה. 375 מכות כ. רמב"ם שם הל' ז שו"ע שם סעיף י ואילך. 376 בהערות הרב המו"ל הא"ח (עמ' 241) כתב שנראה שהוא הראב"י בעל האשכול, אבל בנדפס לא נמצא דיני השחתת זקן, וציין למבוא לס' האשכול. ובמבוא (מהדו' אויערבך) עמ' 3 ציין לדברי רבינו הללו, וכתב שמקורם באשכול סוף הל' ע"ז בח"ב. [ול"מ שם לע"ע. ודיני ע"ז נדפסו באשכול שם סוף ח"ג]. 377 [ב"ה בד"ר]. מכות שם (ד"ה שתים): ה' פאות יש לו לזקן, אחד למטה מן האוזן מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם מתחלת הזקן, וכל מה שלמעלה עד שהצידעא בכלל בפאת הראש היא, ושתי השיבולות כל אחד מהן לסוף הלחי ונקרא פיאה, ואחת מלמטה שיער שבין השיבולת באמצע הסנטר שלועזין אותו מנט"ן. וע"ע רש"י שבועות ג. ד"ה ועל הזקן ובריקרא יט, כז. וע"ע ברא"ש (מכות שם) ובטור בשם י"מ, [וע"ש בפרישה אות יא מש"כ בזה]. ובנימוק"י ובריטב"א (ריש שבועות) בשם רש"י. 378 בא"ח: "שפי' פרקי דיקנא

ספר יעמודי שלמה
ביאורים לספר מלות זרות
לרבנו שלמה לוריא ז"ל - המהרש"ל

(10)

שמים, [כדי להשוות דברי הרמב"ם עם התוספתא, ולומרים שזהו וצריך להתיישב בו' דקאמר הספר, והכל טעות][89], וכן משמע להדיא בריטב"א בשם הרמב"ן דקאי על כל פיאה:

(וצריך להתישב למה נקט המו' שמי שערות) [ואומר אני שיש להתיישב בדבר. פי'][90] דע"כ פליגי [התוספתא][90] על השיעור של ר"מ, דאל"כ למה נקט ג' שערות[91] והלא בתולש ב' שערות [מהפיאה בשלמותה][92] עדיין נשארו הרבה עפי' אפילו מארבעים, ואי איירי בשיעור פיאה להיינו מ' או ד' שערות ותולש מהן [ב' שערות][93] שחייב א"כ למה נקט ג' שערות ד[ב]ואל"[94] היכי שתולש מן השיעור עצמו אפילו בשיעה[95] אחת חייב, וע"כ ל"ל דבעת המו' דאמרי להמת הפיאה בשלימות רק שנשאר אחד לא יתחייב ולא משיב היקף [כ"א שמים][96] ומאמיר יותר מר"מ[97], או שהוא מקיל וסבר כי משיעור של פאה לא הוי אלא ג' שערות לחוד ולכך נקט ג' שערות שתפס בה שיעור וה"ה אחד מהן [מייב][98], ולכך צריך להתיישב אסי' לדברי ר"מ נמוש או לדברי המו'. ויש טועין ואומרים שיש להתיישב דנקט שתי שערות משום גזיר, וטעות בידם, דאל[99] דבהג"ה מיימון לא הזכיר גזיר כלל, ועוד הבגזירות גמי מייב אפילו בשער אחד, ודוקא לענין קרבן בעינן שתי שערות כדלקמן בהלכות גזיר. ול"ל דמאי דגרסינן גזיר דנקט גזיר אגב[100] אידך, אבל בגזיר חייב לעולם אפילו בשער אחת[101] לוקה הניקף כו'. שנאמר לא תקיפו[102] שהוא לשון רבים:

אף בהקפה כן: והרא"ש[103] ז"ל כתב (פ"ג פ"ג) דאף[104] במספרים כעין תער אחור, י"ד סי' קפא:

הני מילי כאשר גלח את שניהם, אבל בגלח אחד בלבד אינו חייב. ועי' עוד במש"כ בהערה 95 להסביר בנוסח תמיהת הב"י על קושיות הסמ"ג על הרמב"ם ודלא כרש"ל.

[89] ע"פ יר', וחלקו הראשון (עד לתיבת "התוספתא") גם במיכו. מיכ2: ודוחקים לומר כן כי היכא דלהוי כתוספתא כו', וממשיך בטכסט: בביאורי מורי זה אינו.

[90] ע"פ מיכו, מיכ2 ויר'.

[91] א.333. ממשיך: למה נקט ב' שערות אם היה שיעור מ' או ד' של פאה אחת ואם כשתולש שתי שערות הוה קודם שתולש הוקא השיער ולא יותר ובתלישה חסר השיער הל"ל שתולש שערה אחד, אלא ודאי היה השיער קודם תלישה ובתלישה נחסר ומשום הכי קתני שתי שערות כדי לידע השיעור ששתי שערות הוא, ואי"ל אי"כ בהדיא דלא כדבריו של ר"מ, מ"מ צריך להתיישב דילמא קודם שתולש הוה השיעור ולא יותר ובתלישה נחסר, מאי אית לך למימר יש תולש שיער אחד משום שרוצה לתנו מה שיעבור בענין אחד על נזירות ועל פיאה, ואם תקשה והלא כאחד יוכל לעבור על שניהם, דיש לפרש דאין איסור חל איסור כי שיעור של פיאה הוה אסור משעה שנולד לכך אין חל נזירות עליו מכח זה איצטריך לומר שתי שערות והו"ק.

[92] ע"פ יר'. מיכו: מכל הפיאה.

[93] ע"פ מיכו', מיכ2 ויר'.

[94] הבודאי היכא שתלש, יר', וכעי"ז במיכו (שתולש).

[95] וראה הב"י בסי' קפא שכתב שלא הבין קושית הסמ"ג על הרמב"ם לפי שהתוספתא דברה על שעור הלקיחה והרמב"ם על מה שנשאר, ורבינו חולק עליו. ועפ"י מה שכתבתי בסוף הערה 88 נראה לי לסביר את הב"י שהוא למד שהתוספתא איירי כשנשאר ד' או מ' ומ"מ אינו חייב בשער אחת לפי שצריך שני שערות, שערה אחת מכל פאה כדי להתחייב, ורבינו שלא למד כן אויל לשטתו שדחה את יאותן המפרשים".

[96] ע"פ יר' בין השיטין ומיכ2.

[97] ביר' ליתא מתיבת יאו' עד לתיבת "מחק".

[98] ע"פ מיכ2.

[99] אם לקבלת ר"מ, מיכו, מיכ2 ויר'.

[100] יר' מקדים את הטענה הבאה לבאן.

[101] אגב אינה אבל, יר'.

[102] הגהה בגלין א.333: נזיר ל"ג בהגה במיימוני וטעם משום דבנזיר שייך אף גילוח בשער אחד.

[103] במיכו ליתא להמשך. א.333 ממשיך: דמשמע שניהם אם סייע להדדי.

[104] ביר' קטע זה מובא כך: ודעת החו' והאשירי דאף במספרים כעין תער אסור.

[105] כן הוא בכ"י, בראי"ש ובטור. ובד"ת דאין.

(11)

תשמיט פאת זקנך שאין לה זקן לינה בגל תקיף ומהאי טעמא ודאי עבדים דאיתנהו בגל תשמיט את פאת זקנך איתנהו בגל תקיף. וטומטום ואנדרוגינוס חייבים לקיים מצוה זו מספק ומכין אותן מכות מרדות אם עוברים עליה אבל ודאי דאינן לוקין מספק:

ו **כתב** הרמב"ם האשה וכו'. פירוש תחלה כתב רבינו דהאשה פטורה לדברי הכל ואח"כ כתב לענין איסור פליגי דלהרמב"ם איסורא איכא לאשה להקיף את האיש ואפילו הקטן ובספר המצות סתיר. וטעמא דהרמב"ם מדחזינן דרב הונא דהלכתא כוותיה דהמקיף את הקטן חייב הנית לאשתו אוסר להקיף לבנה ולטייה רב אדא בר אהבה דתקבריניה לבנה ועבנם רב הונא דכל יומי דרב אדא בר אהבה לא איקייים זרעא לרב הונא אלמא ליה הלכתא כרב הונא בהא. וספר המצות סבירא ליה דהלכה כרב הונא ואף על גב דאיענש אין זה ראיה דאין הלכה כמותו דשאני קלנת חכם דאפילו על תנאי היא בתלה:

ז **כתב** הרמב"ם שיעור הפיאות וכו'. והסמ"ג סבירא דבריו וכתב עליהם וזה לשונו ואומר אני שיש להתישב בדבר משום דתניא בתוספתא דמכות יש תולש שתי שערות וחייב משום מזיר ומשום מקיף עכ"ל פירוש דבריו דאי איתא דיש שיעור לפיאה כמו שכתב הרמב"ם אם כן קשה הא ודאי דבתולש שתי שערות מן הצדע אינו חייב כמו שחייב בתולש שתי שערות בשבת ובתולש שתי שערות מסיימי טומאה דפיאה ודאי שאני דכיון שהיה השיעור אי לא מיחייב אפילו תלש הרבה שערות אלא ודאי צריך לומר דמיירי בתגלח תחלה כל השערות ולא היה אלא השיעור של פיאה בלבד וקאמר דאם תולש אחר כך שתי שערות מן השיעור שהיה חייב והשתא צריך להתישב דאם כדעת הרמב"ם דשיעור הפיאה אחת היא ארבע שערות אם כן למה אמר דבתולש שתי שערות חייב הלא אפילו בתולש אחת מן הארבע נמי חייב כיון דלא נשאר שיעור פיאה שצריך להיות ואם תאמר אומר דבתולש שער א' פטור כיון שנשארו ג' שערות אם כן לכתחלה נמי ליפגי בג' שערות אלא ודאי דלא נתנו חכמים שום שיעור לפיאה דלא כהרמב"ם דיש שיעור לדבר אלא צריך להיות כל השערות שגדלו במקום הפיאה באורך וברוחב ולכן אם תלש שתי שערות חייב משום בל תקיפו כך היה דעת הסמ"ג באין ספק והבית יוסף הוקשה לו דברי הסמ"ג ולא קשיא מידי: **עוד** הקשה בית יוסף על דברי הרמב"ם דארבע שערות הוא שיעור מועט ביותר ואפילו למקצת ספרי הרמב"ם דגרסי ארבעים שערות אכתי הוי שיעור מועט והבית פירוש רש"י בסוף מכות דמשמע דשיעור רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכל שכן עם ד' שערות ואפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לגרוחב שיעור הפיאה ולא לגארכה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארכה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומכל מקום משמע דלא מיתסר לגלח וכן כתב נמוקי יוסף בסוף מכות (שם) בשם הרמ"ה וטעמם משום דנשים לא איסעיטו מהקפת הראש אלא מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך והני נשי הואיל ואיתנהו בהשחתת זקן דהא ליתא להו זקן ליתנהו נמי בהקפת הראש הילכך עבדים כיון דאיתא להו זקן ליתנהו [ין] בכלל הקפ זה:

ח **וטומטום** ואנדרוגינוס חייבים מספק. כלומר חייבים במצות לא תקיפו מספק אבל הא ודאי פטיעא דאין לוקין דאין עונשין מספק:

ו(ב) **כתב** הרמב"ם האשה אף ע"פ שהיא פטורה אסורה להקיף האיש וכו'. כבר נתבאר בסמוך:

ט **כתב** הרמב"ם שיעור הפאה לא נתנו חכמים שיעור לז: ושמענו מזקנינו שאין מניחין פחות מד' שערות. בסוף הלכות עבודה זרה (ה"ו) דיש נוסחאות שכתוב בהם שאין מניחין פחות מארבעים שערות וכתוב בסמ"ג (לאוין מ) על דברי הרמב"ם שיש להתישב בדבר משום דתניא בתוספתא דמכות (פ"ד ס"ד) יש תולש שתי שערות וחייב משום מזיר ומשום מקיף וכן כתב נימוקי יוסף בסוף מכות (ד: ליטר ראשון) בשם אבי העזרי נראה דעל כל פאה מחייב בשתי שערות כדתניא בתוספתא עד כאן ואיני יודע מה הוקשה לסמ"ג על דברי הרמב"ם מהתוספתא דהא הרמב"ם איירי בשיעור הנתן הפאה כמה שערות חייב להיות והתוספתא איירי בתולש שערות מהפאה כמה שערות יתלוש ויתחייב וקאמר דבתליסת שתי שערות חייב [לא] ואין זה ענין לדברי הרמב"ם כלל (ג): **אבל** מה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם הוא דלספרים דגרסי ארבע שערות הוי שיעור מועט ביותר ואפילו לספרים דגרסי ארבעים שערות אכתי הוי שיעור מועט ורש"י כתב בסוף מכות (כ. ד"ה שתים מכאן) גבי פאות הזקן חמש פאות יש בזקן אחת למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם מתחלת הזקן וכל שלמעלה עד הגיעה בכלל פאת הראש היא עכ"ל ואהא דתנו רבנן (שם:) פאת ראשו סוף ראשו ופיזהו סוף ראשו זה המשוה לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו כתב אחורי אזנו אין שער כלוס וכך במלחו אין שער כלוס אבל בגדעיו שבאמצע יש שער ואם הוא משוה וגוטל כל השער שבגדעיו למדת אחורי אזנו זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכל שכן עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפאה ולא לארכה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארכה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומכל מקום משמע דלא מיתסר לגלח

דרכי משה

(ג) **ואני** תמה על דבריו אלו כי הואיל וקאמרה התוספתא דאם תולש ב' שערות חייב אע"ג דבסתם פיאה הם שערות הרבה ומניח יותר מד' אפילו הכי חייב ולדברי הרמב"ם כשמניח ד' שערות פטור ואם כן אמאי אין צריך להתיישב בדברי הרמב"ם הואיל והתוספתא קשיא עליו ולמה קאמר הרב שאינו יודע מה שהוקשה לסמ"ג ואפשר שהוא מפרש דהתוספתא מיירי שאין בפיאה דק ד' שערות ולכן קאמרה שחייב בב' שערות ולכן פירש שאין ענין דברי התוספתא לדברי הרמב"ם וצ"ע:

פרישה

(ז) **חייבים בהקפת הראש כאנשים.** דגם נשים לא איסעיטו אלא מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך והני נשי הואיל ואיתנהו בהשחתת זקן וכו' משא"כ בעבדים. בית יוסף: (**ובספר המצות כתב שהיא מותרת להקיף האיש.** כגון לומר שהיא מצווה אלא להקיף לאיש אבל האיש פטיעא שאסור לו להניח להקיף ראשו. כ"י. עד כאן המגיה): (ח) **וטומטום ואנדרוגינוס חייבין.** זה לשון בית יוסף כלומר חייבים במצות לא תקיפו מספק אבל פטיעא דאין לוקין דאין עונשין מספקא:

חדושי הגהות

קפא [א] הדרישה בשם רש"ל כתב לישב דתמיהת הסמ"ג היא ממה נפשך אי מייירי התוספתא בשם לו הרבה שערות וקאמר דבתליסת שנים חייב הרי הלא אבי להו בארבעה שערות ואי מייירי באין לו רק ארבעה שערות (וכמו שפירש הדרכי משה) אם כן מאי איריא שתי שערות אפילו תלש אחד נמי:

הגהות והערות

ין בעצי לבונה כתב רצ"ל איתנייהו בכלל הקש זה. ור"ל ההיקש שנאמר לא תקיפו ולא תשחית ובנשים לא שייך ההיקש, אבל בעבדים שייך שפיר ההיקש כיון דישנן בהשחתת זקן:

קנה מרחבה של פאה דהא כיון דמשייר מקצת הרי אינו משוה לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו וקצת יש לדקדק כן מדברי רש"י שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעין וכו' משמע דדוקא בטולו כולו הוא דאסר אבל ליטול קצתו הרי ועל כרחך ברותב איירי דבכהאי גוונא אע"פ שיטול קצתו עדיין אינו משוה לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו עד שיטלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאוכך מיירי דכשהוא מגלח קצת הפאה מלמטה אינו משוה לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו עד שיגלח מצד מעלה: **ונראה** דכיון דספיקא דאוריתא היא יש ליזהר מלגלח הצדעים מכנגד שער שבפדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהצלמי התחתון יוצא ומתפרש שם וכל רוחב מקום זה לא מגע בו יד בתער או במספריים כעין תער עכ"ל וכן פסק בשלטן ערוך (סעיף ט) ודבריו ופסקיו אלה עולים בקנה אחד עם מה שכתבתי בפירוש דברי הסמ"ג שהשיג על הרמב"ם בשיעור הפיאות מן המוספתא דמשמע שצריך שיגיע כל שיעור אורך הפיאות והרוחב כולו ואם תולש שתי שערות מהם חייב וכדין תולש שתי שערות בשעת הקפה ומשמע דאפילו בשעת הקפה אינו חייב אלא בשתי שערות ומהכא נמי א

א מגמה מכות דף כ' ע"ב וכדמתני רב ששת וכו' שם דף כ"ח ע"ב: ב' כדמכים כסוף מכות עבודת כוכבים מסא דבמסכת מיר דף ל"ח ע"ב: ג סוד כשם כדמכים שם וכ"כ ל"י בשם ס"ר ר"שמים דשם דתנן ואינו מיב מד שיטנו בתנר קלי ומי מלמא וקן ובכן פוא בסוסמתא וכ"ם בסמ"ג: ד שם בשם כדמ"ם דמתניתין מלמא הוקן קלי וקן ומעמנות הגמנא וקן מוכח בשבת מיר דף ל"ח ע"ב ובמקומות דרב ל"ם ובוסמתא כיון מיר דף ל"ח ע"ב: ו עוד בשם סמ"ג. וכ"כ בסוסמתא כרים מבשם שבועות וכ"ם רבינו יהודה וכ"ם סמ"ק: ה כדתני מנא קמיס דרב מסנה מכות דף כ' ע"ב ובמקומות דרב מני: ז עוד בשם סמ"ג. וכ"כ בסוסמתא כרים בשם שבועות: ז כרב סונא גזיר דף ל"ו ע"ב בסכמת סוסמתא: ח כרי"ף וכדכ"ם בסוף מכות מבשם דקידושין דף כ"ע ע"ב: ט עוד בשם ה:מכ"ם וכן דעת הרמב"ן מהא דלעייס רב מלוה בר אבא לרב סונא ואיתמא שם ב:גזיר: י כמכ"ם בסוף מכות עבודת כוכבים ומ"מ: יא שם ומבשם מזקן: יב בשי' רש"י שם בסמוכ בסמנס דפל ע"ב: יג מבשם מכות דף כ' ע"ב: יד עוד בשם מבנו כדמ"ם וכ"כ ס"ר בשמרו מבנוכם:

בית לחם יהודה

(סימן קפ"א שי"ע סעיף ג') בעין תער וכו'. בגוזז בכמספרים סמוך לבסר בעין תער. פלי"י ז"ל כיס עוסק בעין פלות בהלק מבים מיגם כל דוחה מלמדים מבות מ"ם הוי איסור דרבנן בס"ש תוס' ריש שבת. ואולי ל' רבנות ליבא איסור מרין מצוה לחמרישו דארבה במה שרוא מגלחת אותו בזה מפרישתו דאם לא היתה מגלחת אותו היה מגלח בעצמו והיה שובר בב' לאוין דגיקה ומקוף ע"י שהוא מגלחת מפרישתו מלאו דמקוף. ובמגלחת לקמן לכאורה מדמוחה דר"ה מגות לאשתו לגלח בנית הקמנים מוכח דליבא איסור כלל. ומה לשי' רב אדא (דהו דאיירי דראב"ד) הא לרב אדא מותר אף לאיש לגלח קמן מראבר לחידך מאן מגלח לקמן. ולי"ב מה לשי' היינו דלחידך ס"ל דמקוף קמן חייב ובמ"ש תוס' שם. ובזה. ס"ל לרב אדא אם מקוף קמן חייב. אשה אינה רשאי להקוף קמן מראוריתא בטר בסקפת לגדול. אבל לדינא דאשה אינה בלוא דמקוף דס"ל דאפילו איסור דרבנן ליכא וצ"ע:

ברבי יוסף

(סימן קפ"א סעיף י' בהגה"ה) ובמ"מ וכו' בחלק הטליתוכו'. כן כתב מיומ"ל בחידושי בתרומי כתם בשם בתוס' ובסרב יכי. ו עיקר מקנוי מוכר כזה ע"ם ובמ"ם שם לקמן ז"ל סוי ס"ל: הרב כיס סיגו אבר לבעיני אבן על זקנו שמבי לת בסער וכיבת כתיב ומגוגים ניר דף מ' ע"ם ודבר קבוי פוסים"ם בס דלבנה מגוגים דעמיני בלם ובלי ומסוכות עלו מנוסים"ם עד לוחו מקנוים מבסם לגדלה בלון מנוסים"ם בס לעמוד בלם לגדלה בלון:

שם בסוגיא: [י] יא"א כו'. עבה"ע ותוס' דניר ר"ה הל"ל וחאי דלמיה כו': [יא] עבדים כו'. דנשים לא איקרו אלא בשום דלימנו בהשתתה משא"כ בעבדים. ג' בשם הרמ"ה: [יב] מוקמים כו' אסורין כו'. ר"ל אבל אין מוקין ובמ"ש בתוספתא פ' בתרא דבכורים (בגרסם בכס"ם בסוף מעגנים דבכורים) ביצר שרה לגשים כו' ומתעסף ומסתחר כאנשים כו' ואינו שבר על בל תקוף ובכל תשחית ובכל תשמא לאתים בגשים ר"ל שאינו לוקה מסמך ר"ש אנדרוגנוס כו' אבל מוקמים כו': [יג] שיער כו'. פרש"י פ' בסמוכ שם ר"ה שתים כו' וגמ' שם ב' ר"ה המשוה כו': [יד] ובל רוחב כו'. ע"י שמסתחק בזה אם דוקא בעולם בל אותו המקום וכן מסמע מרש"י שם בכמ'. ובתוספתא שם פ"ה אסרו יש חולש ב' שערות וחייב משום ד' דברים משום נזיר ומשום מצורע ומשום ל"ם ומשום המקוף כו' אלמא בב' שערות לחוד חייב ובגמרא בשם הירושלמי וכ' ב' כיון דספקא דאריתא הוא יש ליתר שבל רוחב כו' ותבל ר"ה ג': [טו] אבל בסמפרים כו'. לא מבעיא לדעת הרמב"ם דס"ל אלא ר"ה לדעת רתוס' ור"ש שרוחלקין שם ותוס' דשבועות ר"ה הגיל כ' ב' ר"ה חייב כו' וכמ"ל פ"ב: [טז] וכ"ם נוהרים כו'. מסקי תוס' דמכות שם: [יז] סיחו נראה כו'. עמ"ש בס"א: [יח] ריבו כו'. שרש"י פ' בסמכת שם. שנים תחת האוזן בתורי של לחי הבולם לחוץ ושנים לחוץ הלחי וא' בשבולת הוקן. ולש"ש בתרי' בר"ה שתים וגבם כ"א א' ר"ה כי מרקי דרקנא אבל בשבועות פי' שלחלי רחב לדר הנדרים בתורי של לחי הבולם לחוץ ושנים לחוץ הלחי וא' בשבולת הוקן. ולש"ש בתרי' בר"ה שתים וגבם כ"א א' ר"ה כי מרקי דרקנא אבל בשבועות פי' שלחלי רחב לדר הנדרים ובכ"ה ר"ה יש בו ב' קצוות וזקן ד' פיאות וא' בשבולת הוקן ור"ה פירש מקום חיבור הלחי לצדדים ב' פיאות בל"ל וב' בגבולי הפאה וא' בשבולת הוקן ולר"ה התחתונה בשבולת הוקן אלא שהרא"ש כתב שם אחר בל הפירושים ובפ"ר דבנמים תגן איזהו הוקן מפרק של לחי עד פוקה של גרגרת ומשמע מדבריו שר"ל שלפ"ה התחתונה הוא בראש הגרגרה וכ"ל דאמר בכל הגוף בתער כמ"ש בר"ם קפ"ב ר"ש בתר"ה כאן ואפילו כו' ומ"ם דברי הר"י לא נראה דמ"ש מכל מקומות הוקן שלא בתקום הפאות דמחבר אף בתער ולא אסרו אלא בנוף שאינו גדל כ"ב ואינו עושה אלא ליפותו ואמור משום לא ילבש ט': (לימוח) ורבו בהם כו'. והעיקר כפירש"י ובא"ר (ל"ב): [יט] לפיכך כו'. הרא"ש ופ"ש:

פתחי תשובה

קפא (א) פאות הראש. עמ"ז סק"ל שבסב לבמכמ"ם מוסר מפני שהוס מלכות כמו בסי' תמ"ה ועי' בתשובת מהר"ם פנים מלוינות ח"ם סימן מ"ם בהשגיח עליו ע"ם: (ב) וקפן. ע' בתשובת בית לבמים ח"ר מ' מ"ב בל"ם ודבן מגבב שתמה על הרמ"ם בזה בחומש שבסימן מוסר לבבם בעצמו מל בעובד בוכבים מיקוף מוסר לבבם בעצמו ל"ם הוי איסור דרבנן בס"ש תוס' ריש שבת. ואולי ל' רבנות ליבא איסור מרין מצוה לחמרישו דארבה במה שרוא מגלחת אותו בזה מפרישתו דאם לא היתה מגלחת אותו היה מגלח בעצמו והיה שובר בב' לאוין דגיקה ומקוף ע"י שהוא מגלחת מפרישתו מלאו דמקוף. ובמגלחת לקמן לכאורה מדמוחה דר"ה מגות לאשתו לגלח בנית הקמנים מוכח דליבא איסור כלל. ומה לשי' רב אדא (דהו דאיירי דראב"ד) הא לרב אדא מותר אף לאיש לגלח קמן מראבר לחידך מאן מגלח לקמן. ולי"ב מה לשי' היינו דלחידך ס"ל דמקוף קמן חייב ובמ"ש תוס' שם. ובזה. ס"ל לרב אדא אם מקוף קמן חייב. אשה אינה רשאי להקוף קמן מראוריתא בטר בסקפת לגדול. אבל לדינא דאשה אינה בלוא דמקוף דס"ל דאפילו איסור דרבנן ליכא וצ"ע:

קפא א מימין ומשמאל. מלל הוקן: ב בעין תער. שגוזז בסמפרים סמוך לבסר בעין תער: ג אבל מותר כו'. דליד לקמן דאחי לבלל מיוכה בסיסים גדול: ד ויש מסתפקים כו'. עבעיי סמנים זה ולא כ' רק ס"ס בסרא סרא"מוגה וכ"ל דעת הב"ח: ה עבדים. תנ"ש ס"ס בדיבם בעגין מיוב מלוה מייבין בהקפת ראש דבשים לא מימטנו מהקפת ראש מלא מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנם וכו' ס"ל דבשים לא לגו לגו זקן ליחמנו מני בהקפת ראש מלכך עבדים כיון דאים לגו זקן ליחמנו בכלל הוקן זה: ו אסורים. מסקפ: ז מיהו גראה כו'. והב"ח ס"מ כתב דלריך ליזהר עלא יגלח חחת הגרון בלל לא בחער ולא במספרים כעין חער כו' מיהו הא ודאי שרי בחמיגו מלגלח בסמפרים בלל מנגלח בלל מנים בקלח מעיר לחין בלבר לגמרי מלגלח מנים בלל ל"ל דעת הרב הלל"ד ולזהר בלל לא בחער ולא בלל לגמרי מלגלח מנים בלל מנים בלל מנים בלל

והנה בחומ' סוכה ח' ע"א כ' אמין לגומר מזו הענקי הענקי הקרקע כי אין לסם עניו זע"ז ע"ם אבל לא תפסר לסכמים סמוס ולאיתי במו"י סי' קנ"ב דף קס"ד ע"א מסכים להקשות על סך כללא של חומ' ע"ם ענוף הקרקע ע"י מחיכה סמוטין וכל דברי עם ס כוסים לכאור ע"ם היעב ע"כ לא כ"ל להעמיד יסוד כלל על הך כללא דגוף הקרקע אב' חומ' וכ"ל אבל דבריסס אבא' ע"פ הוא על יסוד דמזו הענקי הענקי הנמצא הוא יחד רבינו על מזו הענקי הענגול:

ולפ"ז ע"ם בחומ' אלבנים אלבנים על מי אלבנ' ליפורי' הוא ע"ם ולי"ל אלבנ ומלי על אלבנ ומלי דאם מזו קונבו הוא אמנה ובזה הוא אמם לוק ומכמ ובזה אמנר אמלי דאם מזו אלבנ ומלי אלבנ' ליפב בכל בנחס"י בהקדם לסכלל דענוגנ יחד על הענגול רבינו מיו מדוקדק כי הוא אמות מרבינו וגם זה ענגולל אם בחו"י וסכה הסק לריך להחזיק ממנים אמותי אמות על ממנים אמותי אמות ומחמאר אלבנ ומלה על אלבנ ומלה מרי הוא כ"ל על כ"ל אמותי אמות והוא יחד ממנמי' על ממנים מי"ו אמותי אמות אמם י"ב אמותי אלבנ בקרה ודע כי אין אלו אמות ממנ אמר אמם ממם הוא אלבנ אלם וי"ב הוא ב' אלבנות אלא הם אמותי אבורים על הבדקם אמנים ומם ממם הוא אלבנ אלם כי אמם מנם אמם עלה אלמי ומקה מלא י"ב אמותי בקיומ היום אלים אלבנ בקיומ חם המלים אלבנ אילים בחומ ובאוך רק בכל אמחנן אם הנמם ממנו לנוות קנות לנוחמו על הארוצנ יעלה דבר מוענו כי האלבנ הוא כרוחב ז' אמות והכל הוא רק אלים אלבנ בקרה עולה חומ ב' אמות וכמחמלקו על ל' זיות מנינ כרוחב אלי אמרה ובאלי ארחת לא דק בנגם אבלא"ם אלי כללא הכל אים ברחבו נוסם יש בסקיפו אלבה לימו מלוקק וכאמר ביאר ענן בענין בחמו' אר"י אב"ל זהו מה אב"ל בזה כתבתי אם ק"ן מ"ד אמן אוים הקבל"ל ומסק"ק קופר:

תשובה קנ"ד

בענין הענבת הנר וגילוח בחה"מ:

נרמי' בחומ' מיה כ"ב ע"ב אחי אמרות האמונות בחרה והבנגנים ובכל מקום אילם"י בחיטוק והיטוקה כלי לכוף ולאמר לעיקרן דברי ר' יסמעאל ר"ל אומר כלי לקרון בליפורן אילם"י לאמה מענו ר"ע אומר כלי ליפורי ליעלת בזוב ואילם"י אמיל אילורה רבא (מקרילת לאורן עיין מהרש"ל) אר"ח אמר מר עוקבא אלבה כדברי הולן לאמנין ולכאורה לאו מענם אמק קאמר דא"כ ה"ל למימר מומר' לדברי הולן אך קבלה אי ביני אומלאי אבן אי אב"ע בדברי הולן לאמנין והמל"מ ע"ב מעוומאת לרעת הקמה הא"ל לרמב"ם למימר דהוה רק מקפיקא ולהא"ל לק"מ אלא דבמ"ב מאיזה הקמה מל"מ עוד לומר ר"מ אומר כדברי הולן אם בפיומן אומנני אין כ"מ כלל ולכאורה לפיעם דמ"י וכל הסוקקים אלא סרמב"ם וקמ"ג דהולני ק"ל דבגילה זוג הוא אילור אומנני י"ל קו' הא"ל דעב"ם אילוריך אלי אילורא לענין אבא דמבואר פ' המלכיע דאילורא כאילור אלא אי בזוב ומה אלא אי בזוב אחי אמרות ואע"ג דהחם אלא אי בזוב קאמר לענין אילור אבפר אבפרות ולא לענין גלם ונחבסס מ"מ מלאמר הא"ל בעלא אי בזוב ע"כ לריך אילי בחבסס ובולם כדי אילבול בזוב ולזה לריך אילור האומנני אלו ואיך אילורא דבא כדי לבוף לאמן לעיקרן ובוגה לקרילת לאורן המה לחמיר ולק"מ אלא לגיעת הרמב"ם אילור האומנני הוא קרילת לאורן אהא קאם לאמר לא אלי אילורא ביון אילור זוג אל אבא הוא אילורא ובוגה ולא"כ אומנני לגיעת לי ואומנם בחילוד הלבה אבבוף קאר קדלי עוהכם הילן אפיר דא"מ היכי לבוקדמה לבנים ר' כבסי אילור אעבות כדי אילבול בזוב ואבאי חזר וקלאם בזמן כדי קרילת ליפורן דדכי בבריסס לחמיר אבפיקא ולא"ם אלא לפ"ע כ' אם הלבה בבולן לחמיר אילו אבפיקא ולא מהלי אבך באמרה הלבה דא"כ כיון אבאמר ובקיי דעבילבנו בזוב תפקו בה קדומ' בדלי אוב אין קחבי אבי הופסים בה וא"כ ק' אילך קומים אבבה לעלך דא"ב מעוומאת לרעת הא"ל לרמב"ם לבקוק אבוה רק אפק ולא ולאי וא"ע:

והנה אילור הפילה באוך אפלהה עד לעעם אבאון ולא אילי אוך כל אעד כך אלא כל אעד אבדל אפלהה עד לעעם אבאון אבור לבאמילו אלא ילים אעמו אילורא אבל כל הבעלות הבדלי באקום הבאא אבבם בהילור הבאתה וכל זה באוך לעעם בחמב הבא הרמב"ם קוף ה"ל ע"ז ומבאמי' כ' דקבל מרבותי אילור הפילה אלבני' אעלות והבאר"ג הבינ הה"ל לבאר כמ"ם בחוקפת' אמיב בהיר הפילה על ב' אעלות פי' הילור הוכב הפילה מ' אעלות הבעוכו' לאון ואיב על כל ב' אעלות אבם ומלה ביאר כן אבעע לילם לי' אלי הוקפת' וק' אר"ל כבלע"ד פי' הבנת הבנ"ג ועי' ר"מ ופרילם י"ל אילון קב"ל:

ולכאורה יש קלא לבבי' ראי' לבבר"ם ולאמר בהיר ל"ע ע"ב חבלמה עוהבה ז' יעים דרך אילורו לבדל מזי כדי לבוף לאמן לעיקרן ע"ם ולא"ל כחוקפתא דאילורא ב' אעלות א"כ גם כיר ופילה הוא בבלל מבבאילו לבלה ב' אעלות אבאון בבל אוקום ובקקי הלבה כדברי הולן לחמיר ואילורא בבילה זוג ולזה קבי בבילול בא יומא ו' יעים לעם לי

מא"כ אין אילורא בב' אעלות ואינו בבלל אבבאילו לבלה ובוב י"ל בבאיר הי הל"מ כדי לבוף לכ"ע לא אין זה ראיה ד"ל לעולם בהחוקפתא ומ"מ כך הי הל"מ לחמיר אילו קוחם לעלות יעי הכו עד אילבדל כדי לבוף ובוב אייב אפי' באילורא זוגא דבדי ליעול בזוב אי לקרון לכל עד בראיה לי' וכך הי הל"מ לחמיר ובביר ובופא י"ל דב' יעים ודאי' בלו אילור לבוף אבל אבבאר וקרוב לדאי יש בבילי בבעות מ' יעים והבאם והבאין מעיל:

ובעין ראי' לגיעת קמ"ג דבאבבאילו אבן ב"ם הבאורים בבבה ובבנגנים ובכ"מ ובכי רבם"י הי' להיטוק והיטוקה הייטו אבוה אלא אליבו באבבה אפורם אילור זה אלא בהיטוק והיטוקה ע"מ אם אי"ך בבל אקום אחבר ל' היטוק והיטוקה ל' הוא ואפי' היעמן אבי מילי ביכבו ע"מ הא כ' תוס' כתובות מ' ע"א קוף ד"ה אבבל דלא אי"ך כל אחבי מילי ל"ה אחבלמא וא"כ הבא דלבבא היטוק והיטוקה לא אי"ך לאחבי אבאמרו הבבמ' בבל אקום אע"כ בבל דלבבא היטוק והיטוקה לא אי"ך לאחבי אבאמרו הבבמ' ב"מ מלאיות אבבה ובבל אבבה ואבבה בבבבן ואבבה בבבבה ובבל אקום וב"ל פרה וגנני' הבבה ולא אבבר לבל לפי גרבאיו באבבה לפורבן בגני' ופרה ואינ כיל כל אקום ע"כ בבבה ואבבר קאמר אבילורן ב' אעלות בהחוקפתא ובבע"ג דלא בבבע"ם ואינילא אינ אילורא לאבבר הוא ג"כ בבילורא אע"ג דלבל אבוקפי' לבר אבבע"ם הוא קרילת ליפורן אבוה אבוה אבבילת זוג:

והמל"מ פרק ב' מלאיות אבה לא לילוך בבלבן גדולי עולם רב"י ואע"ם בבלאיות לי קרילת ליפורן גדול לו בבילת עולם ואתי"ע בבלם כ' אבבבל לבבילת זוג הוא בביר ליבל לאמן ריי ע"י כלי לאבוה אבבבות אבבה אילפורן בבבבן ליפורן ולולי לאבבבבילא הייתי אומר דלא בבילת הבבבות אבבה אילפורן בבבבן ליפורן רבים אבל לקרון בליפורן אבבע בלאבה בליפורן ל' פי' כאבבבבילו ליפורבו על בילור לבבר ואע"ם אבבר כאבה ובבבר אילפורן בו ואבבר כאבה בין ליפורן לבבר ואע"ם אבבבן אבבבבת אבבבות אבבבן אבבבבה אבבבבה אבבבבה

(15)

אך שמעלתו יודע שהאיש הקונה מכר הי"ש בפחות ממה שקנאו אשר הכראה שהי' לריך למעות ונמלא שקנה ביוקר ממה שמכרו בשביל המתנת מעות אך לא יצא שום שער ידועה ליי"ש וגם אין שותפו ידוע כמבואר וכודע וש"מ לבו השלם עם ה' בוקפו מחשש איסור אבק ריבית עכ"פ אלו מוכן מתק דבריו בשאלתו — והיות כי לבו ראה שרש הדברים במקומם ומתם לא באתי לחדש דבר אשר לא ידע רק לאדר הדברים על עבונן וממילא יבורר הלכה לאמיתה בעזה"י להוציא אפק מלבו: —

דנה יש בכאן ב' חשבות אם מפאת חמלת הקנין ואם מפאת סוף המכירה דאע"ג דגוף הענין הזה היינו טרשא דר"ב לפירש"י ותוס' ב"מ ס"ה ע"א דבקיגין להחיר כמ"ש בטוש"ע י"ד ר"סי קע"ג מ"מ כד אתי עובדא קמי' דרלב"מ סי' ע' בראובן שאמר לשמעון קח לך למר מלוי במעותיך ותנהו לי בהמתנה בריום כך וכך והיה נראה להבד מה"ר בבון להחיר דהיינו טרשא דר"ב וחלק עליו הרלב"מ ואוסר דבריו דשמעון לאו בר קונה למר הוא רק להמליא מעות לראובן ה"ל כשפרש ואסור וה"נ הרי הקונה אמר לו שיקח הי"ש ממותנו והוא יקנהו ממנו בהמתנה הוה כנוני דרלב"מ הנ"ל הא מדא מפאת תחלת הענין:

וזאת שנית דברי הריעב"א שהבי' הרב"י בבד"ה סי' קע"ג הנ"ל וז"ל לא בחיר ר"נ אלא מי שמוכר לחבורי או לתגרים למכור ולהרויח בדבר והם מוכרים מעט מעט ומרויחים על הרוב וכו' אבל הבוהגי' ליקח ערשות למוכרו לאלתר בפחות דר"ע אסור ע"כ לשונו וא"כ ה"נ הא מכר בפחות והפסיד ומקרנו ואסור לבאורה: —

והנה דברי הריעב"א הללו מובאים בשיטה מקובלת במקומו ואין מולק עליו והסברא נותנת כך והנה מ"ש הרב"י בסי' קס"ג בהא דר' הנור שם ממאי דאיתא בש"ס ס"ב ע"ב תני רב שפרא בריבית דבי ר"מ וכו' וכתבו תלמידי רשב"א שאם הי' השער בדיבר זהב ונתנם לו בשלשי דיברי' ריבי' הוא ואסור כלומר ולא משום הערמה בלבד עכ"ל בודאי אי היה הרשב"א כותב כן להורות הלכה הו"מ למידק מיני' הא לא יצא השער אע"פ שבמקם השוה אינם שוה כ"כ רק השער לא יצא מותר אע"ג שלוקח מתחלה ע"מ למכור בפחות והתם הוה ריבית טפי מאומר לו הלויני בתחלה וגם מחזר ומוכרו לבע"ד עלמו ואפ"ה דקדק הרשב"א וכ' יצא השער דווקא א"כ מוכח דלא כהריעב"א והי' קושי' על הרב"י דמייתי הרשב"א בלי חולק בסי' קס"ב ושוב העתיק דברי הריעב"א בבדק הבית שלו ואע"ג שלא קבעום בש"ע שלו היינו משום דמיבר ס' בדק הבית זמן רב אחר שכבר נדפסו ספרי הרב"י בחיים ג"פ שוב לעת זקנותו מיבר ס' בד"ה וא"כ כיון שכבר נדפס דברי תלמידי רשב"א הנ"ל ושוב חזר וכ' דברי הריעב"א הנ"ל אי פליגי אהדדי הלכה כהריעב"א שחזר בו הרב"י אבל מדלא עשה מזה שום מזכרת בבד"ה ש"מ דלא פליגי ותלמידי רשב"א לא באו לפסוק הלכה אלא מקורן בשיטה מקובלת ב"מ ס"ב ע"ב לאתאי דפריך שם הא וכן השער בדיבר כ' בשם רמב"ן ז"ל ודחינו בגמרא פירוקא דאביי משום דקתני וכן השער ואם השער בדיבר זהב וכו' ה"ז ריבי' גמור ואפי' לא חזר ולקחה ממנו ואם כשהחזיר אחר שלקחום ממנו ועמדו בדיבר זהב עותה הוא ואין כאן הערמה וכו' ע"ש והן הנה דברי תלמידי רשב"א דמייתי הרב"י אעפ"י דשם כתבו בשם רמב"ן דבו ועוד כ"כ שם בשם הריעב"א דמייתי לשון רש"י ממש בזה האופן יע"ש ואם נידוק מיניה הא לא יצא השער שרי יסמוך הריעב"א א"ע אבל האמת יורה דרכו כי לא באו אלא לפרש לשון הש"ס דמדייק מלשון המשנה דקתני וכן השער אבל לעולם אפי' בלא יצא השער אלא כנוני דריעב"א נהי דבבי קולולה לא הוה אבק ריבי' דבבנן מיהת הוי והא דכ' בש"ע בסי' קס"ג ס"ג ונתן לו חטים במנה כמו שהוא השער לדיוקי מיניה לאפוקי אם השער הוא בזול אסור ולא כ' רבותא טפי אפילו לא יצא השער רק שטוים פחות ועוד אפילו בלא הלויני היינו משום דלא ראה דברי הריעב"א אז אם ס"ש לעיל וגם מע"ז שם נעלמו דברי בד"ה הנ"ל כי לא היה בידו אותו הספר (וביד הש"ך הי' במבואר במה פעמים): —

אך מ"מ אע"פי שדברי הריעב"א אין לנו כח למלק עליהם מ"מ כ"ל עדשא דידי' דמעלתו שרי בלא פקפוק דהריעב"א כתב מנוני או תגר המוכר מעט מעט הנה רוב תגרי' אינם עוכרי' מעט מעט אלא קוחרי' לאלור עד יותא דשוקא או עד השער הגדול כידוע אך הריעב"א רבותא קמ"ל לא מיבעי' תגר המוכר אמ"ז ואז ירויח וא"כ אפי' אירעו שהפסיד לא איכפת לן אלא אפי' אלו המוכרי' מיד ולאלתר מעט מעט ומוכר אשם בשעת הזול בפחות ממה שקנה עכשיו מ"מ כיון שמוכר מעט מעט דרכו שימשך זמן מכירתו לאט לאט עד שעת היוקר ושוב ירויח יותר ממה שהפסיד ואם אירע שלא הי' כן ונכזבה תוחלתו אין בכך כלום דדרך תגרי' כך הוא ולאפוקי מי שאינו תגר באותה שמוכרה ומעיקרא איכון לוקח בהקפה אלא למכור מיד בבת א' בזול כדי להמליא לו מעות וכעין בדייתא דר"ש בריבית דבי ר"מ זה אסור אפי' לא אמר הלויני ואפי' מובר לאחר לא אותו בע"ד עלמו ואם אינו רבי' קנולי' א"כ מיהא הוי אבל תגר שכונתו לקחור בהקחורה זו ושוב אפי' מיד ביומו נזדמנה לו שמוכרה בזול יותר ומוכר הקחורה ההיא בפחות להמליא לו מעות לקחורה הסני' אין בכך כלום ותה פשנו מאוד מקבלא: —

ונידון שלפנינו הא חזינן דהאי גברא תגרא הוא באותה שמוכרה ולא לקח מתחלה להמליא לו מעות דהרי קנה אותה שמוכרה בעלמו ממותנו במעות מזומני' אלא שלקח גם מתנו בהקפה וחזר ומכרו בפחות משום שהי' לריך למעות ולא הו"מ לאלור שמוכרתו עד יום מועד אבל אין מוכח מהוכו שע"ד ריבי' עשה כן שרי לפע"ד בלי ספק: —

ונבוא לקמייתא להא דרלב"ש שהבי' גם הוא אמר למעלתו שיקח שמוכרה ממותנו ויתנו לו בהקפה גם זה אינו דומה לדהתם דהתם הא גברי דביני ובינו אינכו שוכר מהאמר ואין לו עסק בה ומעיקרא לא לקחו אלא בשליחות משלחו ראובן אבל הכא הלא גם בלא"ה כבר הלה מעלתו ליקח י"ש ממותנו ונזדמן למעלתו עתה התגר הזה שלקחו מיד מתנו והא לתה זה דומה אלו ב' תוכרי' יושבי' זה בלד זה ובא פלוני ליקח שמוכרה ונוח לו ליקח מא' מהם אפי' קלת ביוקר בהמתנה ממה שיקח בפחות ובהמתנה כי השני נוח לו והראשון קשה מתנו וה"כ דכותי' כי בלא"ה הלה מעלתו ליקח י"ש ממותנו ממלא יש לשכיח י"ש למכור והקונה הזה רולה ליקח ממעלתו בהמתנה קלת ביוקר ממה שיקח ממותנו כי מעלתו נוח לו יותר ואין זה ענין לדרלב"ש כלל וכ"ל היתר גמור לפע"ד ויאכלו ענוים וישבעו יחי' לבבכם לעד הכ"ד בנחילה דבה — פ"ב כאור בוקר ליום ה' יוד בסליו פק"מ לפ"ק:

משה"ק סופר מפפ"דמ:

תשובה קלח

שלום לידידי הרבני המופלא מהר' יואל נ"י:

ע"ד מה שנמלא כתוב בס' באר היעב ליורה דעה סימן קע"ט בשם לוחות ר"י מקיר שיש סכנה לבונה לאנשים וגם לבונה בית במקום שלא היה שם בית מעולם ואמרי איכשי להיות בהבית תרנגול שכר ונקבה ולשוחטם שם ונדמה למעלתו כדרכי האמורי ואני אומר המושמים לדברים אלו שבאמתו משמו של הגאון ז"ל דיימו שאם יניחו שם זמן מה זוג תרנגולים חיים הנקראים גבר ה"ל הגברים האלו הדיורים הראשונים שבבית ובשמיטתם היינו מיתתם וזה כבר מתו הדיורים הראשונים שבבית והמה פדיון נפש בעלי הבית דוגמת הכפרות שנוהגים אבל טוב יותר שלא לחוש לדברים האלו וכיולא בשם כלל דברים שלא הוזכרו בש"ש ופוסקים ולא ר"י מקיר מתוס עלי' ובדמוכח ממ"ש בעלמו בש"מ סי' תש"א:

ואולי בבונה בית אבנים שלא לצורך להרחיב לו משכנות בא"ל ולהתייאש מן הגאולה בכיולא באלו הרי בינו סכנה ואינם מלוה להגן והה"כ המרחיב דעתו לבנות במקום שלא היה שם בית כדי להוסיף ישיבת מ"ל דידיעת ההפכים א' כי היכי דאיכא מלוה באדון ישראל בנתים עפי מדקלי משום יסוד מ"י ועיין סוף עיבכין ה"ה בהיפוך בא"ל אבל בעו"ה באורך הגלות כי לא נשא האדון לשבת אותנו וישמחו אלי גיל כי ימלאו מקום פנוי לבנות עליו בית ומלוה רבה נמי עביד להמליא מקום דיכה לשה פזורה עד ישקיף ה' וירא ויעיין רפ"ב דתענית י"ז ע"א בפירש"י ד"ה ר' אומר אני כו' יע"ש לדעתי איכא מלוה וכדי להגן והנה ידמי' אחר בנו בתים ושבו וגו' ומייתי ליה ש"ש ב"ב כ"ט כראה מזה שהיו בני גולה מלפים ליסוקת ה' בהלף עין והיה בעיניהם כחטא ועון לבנות בתים ולנטוע כרמים בא"ל עד שנאמר להם מימי' עפ"י ה' שאין תשועתם ממהרת קודם ע' שנה (ואמר להם עוד קחו נשים לבניכם ומייתי ש"ש בתוספות כ"ב ע"ב י"ל כיון דלא אקיימי תקנתא שיקפון ויתן לבתו בבנו אלא אם אקיימי תקנת בנין הכרין והך תקנתא לא שייך אלא בקרקע כמבואר שם ע"כ אם יבנו בתים ויטעו כרמים אתקנים הכל וק"ל) ומיהא גאולתינו העתידה שנסתם קילה וכל יומא זמנה הוא נתבונן מזקינינו שלא לבנות בתים ולנטוע כרמים כנ"ל אך כל זה לבנות אלא לורך אבל לעכיבו מרובים ויסיבתינו מלעד והגלות אדוך עלינו נראה דאין להקפיד בכיולא בזה ושוב שיחכך הבית בתורה ובתפלה זמן מה כי היא מיינו ואורך ימינו והי' זה שלום מ"כ. פ"ב עש"ק כ"ג שבט קעה"ל — משה"ק סופר מפפ"דמ:

תשובה קלט

דישאו הרים שלום לנופך ספיר ויהלום יגדל כסאו וירום קרנו ה"ה הרב הגאון הגדול האמתי המפורסים כערוגת הבשם כ"י ע"ת פ"ה כקש"ת מו' עקיבא איגר נ' אב"ד ור"מ דק"ק פרידלאנד: —

אשר בדק לן מר מנ"ל היתר קריקות פאות הראש לנאן דמסתיר בש"ע י"ד סי' קפ"א אפי' במסבריים כעין תער משום דלא ילפי' ראש מזקן מ"כ יש לאסור כל מיני הקפה ואפי' בתקנה וכדתנן כזיב חוטף ומשקפם אבל לא קורק אלו דברי קדשו: —

והנה בדור דמכזיר אין רמ"י דסתם כתי' גדל פרע שער ראשו שמלוה לגדלם לכן אפי' תולש אסור שהרי עכ"פ אינם מגודלים אבל הכא לא הקפידה תורה אלא ההסרה אפשר לומר שאין הקפדה בתליסה וכן אין רמ"י מתוספתא דמייתי סמ"ג הנ"ל ביתה יוקף דתולש ב' שערות מייב משום כזיר ומשום מקיף דע"ב לא מותבינן מהתיא תוספתא מדשבקו תוש' דיש שבועו' מלהביא רמ"י ממנה לשיעורא דשתי שערו' אבל ליתנא דתולש ליידי דכזיר נקיט ושגיגת ליתנא בעלמא הוא אלא ניחו דאין רמ"י לאסר' מ"מ מקבלא כראין דברי פר"מ וכיון דהקפיד על ההקפה שלא להשוות אחורי אזנים עם לדעיו ל"כ מה לי תולש או גוזז: —

איברא לא מזינא לרבנן קטיני דמזהרו בחכי וגם רמ"י לעורי הגאון מסיד שבכהונה מה"ו נתן אדלעד זל"ל מרי דעובדא דעביד הכי ס"מ ליה דחש להאי מילתא ומיהו טעמא בעי ואכן עייניכן ואשכחנא ביה טעמא בעזה"י — הנה בודאי לשיטת רמב"ם דיהיב שיעורא לפאת הראש אדבעי שערו' לא קמבעי' ליה לפר"מ דלא מבעי' למאן דאית ליה שערות מלאות בפאת ראשו שאין משש בסרוק דבשלמא בכזיל דמחייב על השרת ב' שערות ה"ל פסיק ריסי' שלא יסיר ב' שערות משא"כ בפאת ראשו לא שכיחי שיסיר רוב שערותיו ויעמידם על אדבעי' ואין כאן בית מיחש אלא אפי' במי שאין לו אלא מ' שערו' מלומלמים נמי נראה דליכא למיחש למידי די"ל בפשיטו' דזקיניס של רמב"ם דיהבי שיעורא מ' שערו' לא מהלכה לעשה מקיני אמרו כן ולא הוה מב"ד של יב"בן שיסדו שיעוריס אשר לא שיעורוס אבותינו בש"ס אלא נראה דס"ל דשיעורו מן התורה הוא בשיור ב' שערות דהכי לא הקפיד אלא שלא יהוה לדעיו עם אחורי אזניו אבל אחורי אזניו וכל שלא שוו ושתי שערו' מסקיקו' שזהו שיעור המקובל בכל דיני שיעור אזי לא הוה היקף רק שמקובל בידם מהכמי אחרונים לו אפי' מהכמי התלמוד משום מראית העין להשאיר מ' שערו' שלא יראה כמשוה הלדעי' עם אחורי אזניו אבל מן התורה כלל לא והמעיי' בלשון הרמב"ם יראה וישפוט בלדק כי כן דעתו וא"כ מתילא אין לאסור במקרק משום פסיק ריסי' באיסור דרבנן שיסיר שתים מתוספר אחרבעים: —

וזה י"ל כמי שהבין הסמ"ג ומשו"ה הסיג אהרמב"ם מהתוספתא הנ"ל תולש ב' שערו' חייב משום כזיר ומשום מקיף כיון דתוקפתא מייירי מחייב מלקות א"כ ע"כ מייירי ממי שלא השאיר אלא ב' שערו' לבד וא"כ התולשם לא ילדק לומר שחייב משום תולש ב' שערו' שהרי עוקר הכל ומשום עתה בתליסה לדעיו עם אחורי אזניו ואין זה דומה לתולש ב' שערו' דכזיר אע"כ דלא כרמב"ם ואפי' בפאה מלאה חייב הגרזן ומנו ב' שערות ולדקן דברי התוספת':—

מ"מ הדרן להנ"ל דלהרמב"ם לא קא מבעי' לי' רק לשיטת הסמ"ג הנ"ל דאסור לגזוז ב' שערו' מפאה המלאה לה אם כן יאסור סיחוק לת"ד דאפי' בלא תער אסור ולזה אומר אני דא"א לומחייב תרי מומרי בהדדי דא"כ מ"ט תנן מתני' דאבל לא קורק בכזיר ולא אלא כל אדם בפיאה שלו דשכיחי עוגא והוה נמי חידוש טפי אע"כ אז ביומא דלא מחייב אלא בהסרת כל השיעור מבלי השאיר ב' שערו' מן התורה וכמ"ש לעיל וזה לא הוי פסיק ריסיה אז ביומא דילפי' ראש מזקן דבעי תער דוקא אבל לחוש ולומר דהלכה כתרוויי' לחומרא א"כ תיקשי מתני': —

גם מברייתא דת"כ גופיה מוכרח להתיר תליסה אליבא דכ"ע דהרי מתעטו מקפרים ומלקט והיינוא בזקן מדכתי' לא יגלחו וכתיב נמי לא תשחיתו וילפי' פאה פאה ליתן האמור של זה בזה וכו' וכן פירש"י להדי' פ"ק דקדושין וכ"ע היכן מלינו הכי ליתן האמור של זה בזה להקל אלא יתחייב עד שיהיו שניהם גלוח והשחתה ולמה לא ניחוש להחמיר לחייב על כ"א בפ"ע בין בגלוח בלא השחתה דהיינו מקפרים והשחתה בלא גלוח היינו מלקט והיינוא ואין לי מנהם מלהקתר מזאת הקושי אלא לומר דאי ס"ד להחמיר לא לכתו' רחמנא לא ה"י ולא ויי"ר לא גלוח ולא השחתה אלא לא תקיר פאת זקניך (דאי כתי' לא תגרת נמי הוה מתעטו מלקט והיינוא שאין דרך גזיזה בכך כמ"ש רש"י בגלוח) ומדלא כתיב לא תקיר ש"מ ליתן האמור של זה בזה להקל כך לריך לומר והשחתא אכתי תקשה אי הוה כתיב הכי ה"א לאסור אפי' תליסה ומדיהה ע"כ היה לריך למיכתב לשון גלוח והשחתה אע"כ מוכח דפשיטא לרבנן דאפי' אי הוה כתיב הכי לא הוה תליסה בכלל איסור דכל דלא מפרש בהדיא קרחה כמו בזין עיניכם אז לא נאסור בקרחה וכזיר אפי' משום דכתיב גדל פרע כמ"ש לעיל וא"כ מוכח מזה לכל השיטות להתיר התליסה בפאת הראש: —

וזאת לדעת כי דברי תוס' דשבועו' לל"ע דלו לומר לאסור במלקט ודהיינוא ולהתיר במספרים מאי אולמא דהאי מהאי דממ"כ אי מקשי' ראש לזקן לא לחייב אלא בתער ואי לא מקשי' ראש לזקן אפי' במספרים לאסור ע"כ היה נראה לענ"ד דס"ל להתוס' נמי דילפי' ראש מזקן בלי קפק דשרי לענין נשים ילפינן היקשא כל דליתא בהשחתה ליתא בהקפה א"כ הה"נ לענין תער אלא דס"ל להתוס' כיון דלא כתיב השחתה בגופיה דילפי מזקן מ"מ אינו דומה ממש כמו זקן דכתי' השחתה בגופי' דומה קלת למ"ש בכלאי הכרם וב"בא להכי לא כתיב אכילה בגופי' וכו' וה"נ הכוותי' וס"ל להתוס' נהי דתולש לא מחייב דהרי מקשינן לזקן מ"מ מקפרי' כענין תער ה"ל קלת השחתה עכ"פ מיחייב מדלא כתיב השחתה בגופיה הדר אמרו דלמא דוקא לענין מלקט ודהיינוא חייב ראש ולא לענין מקפרים וחזרו בהם והעלו שניהם לאסור והכל משום דלא כתיב השחתה בגופיה קני בקלת השחתה אבל בתליסה ליתא דין ולית דיינא: —

ועוד כ"ל מה שאנו תופסים לאסור מקפרים כענין תער בפאת הראש לאו ממעטא התוס' והרא"ש אתאינן עלה דס"ל לשלק בין ראש לזקן אלא ממעטא גליון תוספות שהביא בתה"ד הובא בית יוסף דס"ל לאסור גם בזקן מקפרים כענין תער אלא שאנו דבריהם סתומים ונראה דס"ל מכח ראיות תוס' מקוניא דכזיר דמקפרי' כענין תער בראש אסור וס"ל נמי דע"כ הקיש הכתו' ראש לזקן וא"כ ע"כ בזקן נמי תער לאו דוקא אלא ה"ה מקפרים כענין תער וסש"ם דמכות דממעטו מקפרי' היינו שלא כענין תער אבל כענין תער אסור בשניהם מן התורה ומ"מ ילפי' זקנו דמלורע מזקנו דכל אדם דמפורש בי' השחתה דמשמע תער דוקא למיתנא דבמלורע בעי' דוקא תער ובאנו מפורש במלורע השחתה דהיינו תער ומדאילטריך זקנו ש"מ בראשו דכל אדם אסור אפי' במקפרי' כענין תער והדר נילף גם זקן מינו' דראש לאסור במקפרים כענין תער זה הכ"ל בדעת גליון התוס' וא"כ אין טוס ה"א לאסור תולש וכ"ל שזה דעת המפרש בנזיר מ' ע"ב דמפרש מתני' דמכות שאינו מחייב אלא בתער דאתקפת הראש קאי והקשה באורח משור הא מקוני' זו מוכחת להיפוך כמו שהוכיחו תוס' ריש שבועו' ע"ש ולפי הנ"ל ניחא דס"ל לאו דוקא תער ה"ה מקפרים כענין תער מחייב בשניהם בין בראש בין בזקן מיהו בלאה"כ יש לייחב ק' התוס' דשבועו' ולמיתר אי לא הוה כתי' זקנו לא מוקמי' ראשו אלא בנזיר ומלורע כמו בת"כ דמייתי תוס' אבל הטתא דכתיב זקנו מוקמי' ליה אפי' בעלמא בלא נזיר ופשוט: —

וצל"ע בכל זה הא בעידנא דמיעקר ללאו דהשחתה לא מקיים עשה דמלורע דע"כ בזקנו חייב בשתי שערו' במלא פי הזוג ומלות גלוח מלורע לא מקיים עד שיגלח כל שערו ולא יסליר ב' שערו' בכל גופו עיי' נזיר מ"ב ובתוס' שם ריש ע"א. תבנא לדיבא דמכל האמור כ"ל פשוט היתר גמור בלי פקפוק וזכות למנהגן של ישראל למיסרק ריש במסרק מבלי לתלות בוקי סריקי בבנותיכו: —

ובזה אתן קבלי למילין עד כי יבואו דברי קדשו עוד אליכו וכבדכוהו וה' ישמור לאתו ובואו לחיים ולשלום וירום כסאו וקרנו הגבה למעלה ותחז עיניכו שבעה רועים ושמנה נסיכים הכ"ד אוהבו הדבוק מאח המלבה לתשובתו החותם בכל מודתי ברכות— פ"ב יום ד' י"א סיון תק"ע לפ"ק: משה"ק סופר מספ"דמ:

תשובה קמ

החיים והשלום יהיו תמיס יאולו על ראש לדיק ונשגב ה"כ רב מביני ס"ה הגאון הגדול האמתי המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כקש"מ מהו' עקיבא כי אב"ד וד"מ דק"ק פרידלאנד יע"א:

נועם אמרותיו מכתב פתוחי מותם הגיעני יום אתמול ש"ק והיה לי שעשועים ויום עונג להתענג ברב עודנו ויפיו מקולאים בפז וטרם אענה לעשות סנגוריא על כל דברי אומר כי באותן הימים עלה בדעיוני מלתא מדתא בשבו דשרי' עובא לפע"ד בענין זה והוא כי הנה רש"י פי' בטעם לא קורק משום דהוה פסיק ריס' ועל זה נבנה יסוד דבריכו מאז והנה כבר עמד בזה הריב"ש בתשובה סי' של"ד שהוא נגד ש"ס דנזיר דמפרש משום דלהסיר ניתין המדולדלי הוא מכוון וכן כ' תוס' בשבת נו"ן ע"ב ומייתי לי' מג"א סי' ש"ג ס"ק כ"ב ועתה מלאתי בש"מ דנזיר על מתני' אבל לא קורק דהוה פ"ל ולא יעות כר"ש כדמפרש בגמ' הרא"ש ז"ל בפי' עכ"ל והוא תמוה ביותר דהא בש"ס מפרש להדיא משום דמכוון להסיר ניתין המדולדלים ואנו אין לנו בזה אלא דברי האורח מיעור שב' דס"ל מדלא מפליג בסוגיא בין מתכוון לאינו מתכוון אע"כ דס"ל הוא והש"ס לא קאמר אלא דהוה פ"ל דניחא ליה דנהנה במה שמסיר ניתין המדולדלין ע"ש הנה כי כן אני אומר דניתין המדולדלים דהיינו שכבר נעקרו מהגותות ותלוין במקלת לית בהו משום השחתה שהרי מוסמתי' ועומדים הם ובשלמא בנזיר עכ"פ איכא משום גדל פרע שער ראשו אבל לאו דהשחתה ליכא וכענין דאי' מרמב"ם שב' שתין מלקות על המסרק ולזה עורכי מופלג א' הגם שאינני שוה עמו כי דאי' זו יש לדמות בנקל מ"מ הדברים בעלמם נראים אמתיים:

וזה על פי הנאים מירושלים, ידענו כי שנת השמיטה היתה שם שנת (ר"ג) [ר"מ][49].

ענין ק

עוד לו.

לפי שראיתיך גודר פרץ ומחזיק בדק בקיעי עירך, אודיעך מה שנראה לי במה שהיו פורצים גדר במקומנו זה, וכמעט בכל אלו הארצות, בענין השחתת הפאות, שהם משחיתים אותם ומשיירים חוט אחד באמצע.

וראיתי שהראשונים ז"ל הם אוסרים זה, ואין להם טעם אחר אלא שאין אנו יודעים היכן הוא מקום הפאה[1] שנניח שם מלוא החוט על פני כולה, וכמדומה[2] שנפל ההיתר הזה מפני מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות עבודה זרה[3] שיש בידו קבלה מהזקנים שאם שייר ארבעים שערות שהוא מותר. ויש טועים בדבריו וכתבו משמו ארבע שערות[4], ואינו כן. ולא ראיתי מי שפירש מאין יצא להם זה המספר, ויש מי שכתב עליו ונריך עיון[5].

ואני עיינתי בזה, וכמדומה לי שהזקנים למדו דבר זה משיעור קרחה, דתנרינן במסכת מכות[6] וכן פסק הרב ז"ל[7] שהיא כגרים, וגרים הוא שיעור מרובע של שלוש עדשות על שלוש עדשות שהם תשע עדשות, ושיעור עדשה הוא שיעור שתי שערות על שתי שערות. וזה השיעור הוא לשיעור בהרת כמו שהיא נלמד במסכת נגעים במשנה[8] ובמורת כהנים[9], ששיעור מחיה הוא כשתי שערות, ונריך שתהיה מבוגרת בתוך הבהרת, שיהיה ממנה לכל צד בשיעורה שהם שתי שערות שהוא כעדשה, ואם כן מרובע תשע עדשות, שלוש על שלוש, שהם כשיעור שש שערות על שש שערות, שהם ברינוע שלושים ושש שערות, זה המרובע הוא שיעור גרים לענין בהרת. והוא הדין לענין קרחה, דתקרחה דנגעים גמרינן לה בגזירה שווה דקרחה קרחה כדאיתא בירושלמי בפרק קמא דקידושין[10]. ונראה להם לאותם זקנים ז"ל שהמורה הזהירה מלהשחית הפאה וכל זמן שלא ישאר שם שיעור קרחה, שהרי מי שגילח ראשו והניח פאותיו נריך שישאר בו כדי שיעור שיתחייב בו משום קרחה, אם כן על כרחך נריך שלא יהיה שם פחות משיעור קרחה דהיינו שלושים ושש שערות.

ומזה שאמרו ארבעים שערות אני חושב בזה אחד משני דברים, או מפני שהוא מספר שלם ולאומרא לא דק, שהרי משיעור קרחה לא למדנו אלא שנריך שלא יהיה שם פחות מזה השיעור כדי שתוכל להיות שם קרחה, ושמא שיעור הפאה נריך שיהיה יותר. או אפילו תאמר כי שיעור פאה וקרחה כי הדדי נינהו, הוסיפו ארבע שערות, לפי ששיעור גרים מרובע הוא כדמוכח במסכת נגעים[11] והעדשות עגולות, וכשאתה מרבעם אתה נריך להוסיף מעט כמורשת דקרנתא[12], ויהיה לכל הפחות שיעור שער אחד לכל קרן, והרי נתוספו לנו ארבע שערות לארבע קרנות, ויחזרו שלושים ושש שערות ארבעים שערות. זה נראה שהם סוברים אותם זקנים. אף על פי שמדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה[13] נראה ששיעור שלושים ושש שערות הם אחרי הרינוע המזכר, אבל הזקנים שקיבלו כך שמא זה היה דעתם. זה נראה לי לפרש בקבלת הזקנים.

ויצא לנו מזה, ששיעור הפאה נריך שתהיה ברוחב שלוש עדשות, וזכינו לאסור שיור מלוא החוט, ויהיה[14] שיעור ההנאה לשלוש פאות לכל צד לראש ולזקן אורך תשע

אחת, ושנת ד' אלפים ותשע מאות וס"ג תהיה שמיטה, ולא כפי שנקט שם תחילה שלשיטת ר"י שנת ס"ב לפרט היא שנת שמיטה). 49 המשפט האחרון הוא בוודאי תוספת של רבנו מסוף ימיו (רבנו נפטר בשנת ר"ד), בה הוא מביא עדות נוספת למנהג ארץ ישראל (ויתכן שגם המשפט הקודם מ'וכן' שייך לתוספת האחרונה, ואנשי פאס נהגו את מנהגם ע"פ מנהג ירושלים, וצ"ע. ועי' במבוא למהדורתנו ח"א עמ' 36). אלא שהמספר ר"ב שנקט אינו אפשרי לפי שום שיטה, כי תוספת של ארבע שמיטות תמימות אחרי השנים קע"א, קע"ב, קע"ג, מובילה אותנו אל השנים קצ"ט, ר', ר"א בהתאמה (וגם אין זה מתאים לשיטה העצמית של הרמב"ם, שעל פיה שנת קס"ה היא יובל חשבוני, כי לפי חשבון זה שנת ר' היא שנת שמיטה). לגופו של ענין ברור מעדותו של הרמב"ם ומערות הכתבים שהגיעו לתשב"ץ בשנת קפ"ז, כי שנת ר"א היתה שנת השמיטה הנהוגה בארץ ישראל, ועל כרחך יש כאן טעות סופר (גם התיבה 'וזה' בתחילת המשפט קצת מגומגמת), וצ"ל 'שנת ר"א'.

ק. 1 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: הפאות. 2 בדפוס שני בט"ס 'וכדומה'. 3 פי"ב ה"ו. וכן הגירסא ברוב כתה"י ובכל הדפוסים, וכן במאירי ובריטב"א מכות כא, א ד"ה מחוי רב ששת וברבנו ירוחם נתיב יז ח"ה, וכן גרס המגדל עוז על הרמב"ם שם. ועי' במ"ש ר"א מפרובנס ('מלוניל') באורחות חיים ח"ב עמ' 240 ובכלבו סי' צו, שהעתיק 'ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות ממ' שערות, וצריך להרחיק ד' שערות ממקום פאה', וצ"ע. ועי' בהערות המגיה באורחות חיים שם. ועי' בשו"ת הרמב"ם מהד' בלאו סי' רמד שם כתב הרמב"ם ששיעור הפאה הוא רוחב צדע, והוא יותר דק מן הבוהן; ולא הזכיר כלל מ' שערות. ועי' מ"ש על כך בפירוש יד פשוטה על הרמב"ם הל' ע"ז שם [עמ' תתלא]. 4 כ"ה גי' הסמ"ג ל"ת נז והסמ"ק מצוה עא, ונמ"י מכות ד, ב בדפי הרי"ף, וטור יו"ד סי' קפא. 5 עיין בב"י שם. 6 ב, ב. 7 רמב"ם הל' ע"ז פי"ב הט"ו. 8 פ"ו מ"א. 9 על ויקרא יג, י. 10 סוף ה"ז. 11 פ"ו מ"א. 12 סוכה ח, א. 13 בנגעים שם. 14 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: יהיה.

עדשות ברוחב שלוש עדשות. ולפי שאין מקום האורך ידוע צריך שיניחו מתחילת פאת הראש עד שיגולת הזקן ברוחב שלוש עדשות באמצע.

ובזה אני מזהירם, והחזרתים למוטב בזה[15].

שאלה קא

בגאיה. אל ה"ר בנימין עמאר ישמרהו צורו.

שאלת ראובן בא לעירו בתחילת חודש כסליו אחר שעמד חוץ משש קרוב לשנה, ונתעברה אשתו. וכשהיה סוף אדר שני הפילה אשתו מחמת שנשאה משא כבד, והנפל היה גמור כבן שבעה באיבריו, ובכה מעט, ומיה קרוב לשתים עשרה שעות. וינא קול בעיר שאי אפשר שמתחילת חודש כסליו עד אני אדר שני שאינם חמישה חודשים גמורים ישמיע קול, וחשבו שמא היתה מעוברת מזנות. ואתם בדקתם באשה אם יש בדדיה שפע חלב, ולא נמצא לה כלום.

והשאלה היא אם יש לחוש לאוסרה על בעלה מפני גדלות הנפל ובכייתו, לא שיש לאשה עדות ולא רגגה מזנות, ולא מדבר מכוער. וגם הבעל אינו חושש לה, לפי שהיא מוחזקת אצלו בצניעות, וגם כי אמה דרה עימה בביתה.

תשובה מה שהסכמתם שאין לחוש לה כיון שהבעל מחזיקה בכשרות, יפה הסכמתם, שהרי בפרק האומר בקידושין[1] אסיקנא שאפילו אמר לו עד אחד אשתו זינתה, אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא לא תפקה, וכל שכן במקום הזה שלא נשמע עליה כלום, אלא שחשש גדלות הנפל גרם לה קול זה.

וכדי להראותכם כי אין חדש תחת השמש אכתוב לכם ענין יותר מסופק מזה, והתירוה לבעלה אם אינו חושש לה. ומעשה שהיה כך היה[2]. ראובן הלך למדינת הים, ולאחר כמה ימים חזר לעירו בירח תמוז, כ"ו ימים לחודש. וכשנתייחד עם אשתו אמר לה כמשחק בטוך לבה, אולי עשית שלא כהוגן, והיא השיבה ואם עשיתי מה בכך. עוד אמר הבעל כי הוציא שמעון עליה קול שזינתה קודם בוא הבעל, ובחודש כסליו נשלמה[3] לה תשעה חדשים ותלד. וכששמע ראובן כך חשש הרבה. וילדה האשה בטבת, אחר עשרה ימים שקבע לה שמעון. וגם הבעל קודם לידתה בעשרה ימים ראה בה סימן שהיתה רואה כשהיא מגעת לחודש התשיעי. ולרך האשה היה ללדת לסוף תשעה חודשים ולפעמים שוהה עד החדש העשירי, ועכשיו ילדה לשישה חדשים וארבעה ימים כשנמנה לביאת הבעל. והבעל היה חושש הרבה, והדין היה בחיי[4] לחוש הרבה, וקרוב לברי היה. ואפילו הכי השיב הרשב"א ז"ל שאם הבעל חושש לדבריו של שמעון אסורה עליו, וכדאמרינן[5] אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה, ואם אינו חושש לה מותרת. זה השיב הרב ז"ל. ואני רואה הדברים קל וחומר בנדון זה.

אלא שאם הדבר ברור שנפל בן חמישה חודשים אינו בוכה, אם כן הרי הוא זה כאילו הפילה בעודו חוץ לביתו הוא, והרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ט מהלכות איסורי ביאה[6] שהולד ממזר אם הוא בן קיימא, ואם הוא ממזר היה נראה שנאסרה לבעלה ואינו נאמן להכשירה עליו, והרי הוא כאילו זינתה בעדים. וכן נראה ממאי דאמרינן בפרק עשרה יוחסין[7], דאמרינן התם גבי אסופי משוס דליכא אלא מיעוט שהלכו בעליהן למדינת הים הוי ספק ממזר, ומשמע דאי ליכא למאלי אלא באומן שהלכו בעליהן למדינת הים הוי ממזר ודאי ולא ספק. ולפי זה אם הדבר ברור שאין נפל של חמישה חודשים נגמר באיבריו ובהשמעת קול, אין מועיל חזקתה בכשרות לבעלה שלא לאוסרה עליו, שהרי גם כן היא אינה טוענת שנאנסה.

ומה שטענתם אתם בזה, לפי הנראה מכתבכם, שבשעה אחת יראה[8] מה שלא שמעו ולא ראינו.

אין טענה זו הגונה, שאם כן אם שהה הולד הרבה בבטן אמו אחר שהלך הבעל נאמר טענה זו שזה אירע לשעה, ולא מצינו בגמרא שידונו כן אלא עד שיעור מוגבל מקובל להם, דהכי אמרינן בפרק הערל[9] דרבה מוספאה אכשרה להוא ולד עד תריסר ירחי שתא דאמרינן אשתהויי אשתהי, הא אם נשתהה יותר היינו מחזיקין אותו בממזר ודאי. וכן אם ברור הדבר שלא נשמע מעולם נפל בוכה בן חמישה חדשים, לא נטען ונאמר זה יצא מכללם. וזה הוא לפי דעת הרמב"ם ז"ל[10] כמו שכתבתי. אבל בעל הלכות גדולות ז"ל כתב בסוף הלכות גירושין[11] אשה שהלך בעלה למדינת הים

15 רע"ע להלן ח"ג סי' צג.

קא. 1 סו, א. 2 מעשה זה הובא לעיל סי' צא ליד הע' 35, ועיי"ש בכל החשובה. 3 צ"ל ישלימו, וכן הוא בסי' צא. 4 בדפוס שני תוקן "מחייב", וכצ"ל. 5 קידושין שם. 6 צ"ל פרק טו, הלכה יט. 7 קידושין עג, ב. 8 אולי צ"ל "יארע". ובכל אופן הכוונה היא שבהזדמנות אחת, במקרה חד-פעמי, עשוי לקרות דבר שאינו מצוי. 9 יבמות פ, ב. 10 לעיל הע' 6. 11 מהד' מכון ירושלים עמ' חכ, הובא גם בראש קידושין פ"ד סי' ז, עיי"ש. ועי' עוד לעיל סוף סי'

כ"כ מרן מהרי"ם סיק זל"ל בסי' קכ"ח דתולם במסרק בשבת חייב מה"ת וא"כ אפשר דתוספתא מיירי בתולם בכלי אבל לעולם תולם דוקא הוא וגם בפאות הראש חייב בתולם. ומי' בכ"ז אין ראי' לאסור סריקה בפאות הראש דהא רוב הפוסקים ס"ל דאינו חייב בפאה הראש בשערות ובסי' ק"ב בדרבו שס"ל דאינו חייב רק בלא השאיר שתי שערות וגם כתבתי בסי' הכמוך דראה דבזה ל"ש לומר ח"ש אסור מה"ת ועכ"פ ברור דאין בו איזב מלקות ולא מליבו בש"ש איסור סריקה רק בחייב בתולם שער אחד ובשבת שחייב בתולם ג' שערות ואין ללמוד מזה לאסור סריקה בפאות הראש:

סימן כ"א

בדין גלוח פאת הראש אם ח"ש אסור מה"ת.

בסי' שאח"ז בינארבו דעת הפוסקים דאינו חייב רק בגילה כל הפיאה ולא השאיר שתי שערות ויש להשתפק כי' דאינו חייב בפאות מזה אם עכ"פ איסור תורה יש גם בגילה מקצת מהפיאה מעטעם ח"ש ובספרי ליבא בעי דף ג' אות י"א כתבנו דאין זה דומה למאכלות אסורות או למלאכות בשבת דשם צריך לח"ש הראשון להצטרף לאחרון דאל"כ לא הי' שייר בתחרון לכך שייך הסברא דחזיא לאיצטרופי מש"כ כאן דבשתי שערות אחרונות לחוד ג"כ חייב מלקות א"כ אין גלוח הראשון מצטרף לאחרון ל"ש הסברא דחזיא לאיצטרופי. אמנם לפי' שבארבו בסי' ק"ב שדעת הרמב"ם דאינו חייב מלקות רק בגילה כל הפאה ובכ"ז כתב דשיעור פאה מ' שערות ועכ"פ ל"ל דעד מ' שערות מותר לגלח ואין לו רק מ' שערות אסור לגלח ולמה שהבאתי שם בשם התשב"ץ מבואר דשיעור מ' שערות הוא מה"ת ל"ל דכך קבלו לאסור כשאינו נשאר מ' שערות ולענין מלקות אינו חייב רק בגילה כל הפאה ול"ע:

סימן כ"ב

שיעור בשערות בחיוב הקפת פאות הראש.

6) **כתב** הרמב"ם בפי"ב מהל' ע"ז ה"ו ופיאה זו שמניחים בלדעים לא כתבו בו חכמים שיעור ושמעתו מחקיבו שאין מניח פחות מארבעים שערות עכ"ל ובשמ"ב ובטור הביאו טעמא אחרת בשם הרמב"ם שאין מניח פחות מד' שערות ומלאתי חידוש בכלבו סי' ל"ז שכתב הי"ל וכתב הרמב"ם ז"ל ושמעתו מחקיבו שאין מניחין פחות מארבעים שערות ולריך להרחיק ד' שערות בנקוס פאה עכ"ל ואולא פלא שמביא שם' הטוסאחות יחד כאלו שתיהן כתובים ברמב"ם ולא ראיתי מי שיתעורר לפרש דברי כלבו אלו והכלבו"ד דבאמת שני הטוסאחות לדקו יחדיו ויש להם מקום ושתיהן הי' כתובים בהרמב"ם ועזה בעמוד על אמיתת כוונת הרמב"ם. דהנה בטעם קבלת הרמב"ם להלריך מ' שערות כתב בשו"ת הי"ש חיו"ד סעודה קנ"ט דודאי מה"ת כל שהניח ג' שערות מהפאה אינו חייב כי הקפידא רק שלא יעוה לדעיו עם אחורי אחו ופדחתו וכל שכשאר ג' שערות לא העוה אותן רק שמקובל ביד הזקנים מהכמים אחרונים או אפי' מחכמי הגלמיד להשאיר מ' שערות מעוה מרחיק עין בלא ירחה כמעוה לדעיו עם אחורי אחו ופדחתו עכ"ד ולפי"ז אין עוה מעם למספר אדנעים דייקא. אולם לא דאה מו"ת הגב"ן חי' הטעה ק' שדעתו להדיא דלהרמב"ם כל השיעור הוא מה"ת ואין די ג' שערות וא"ל כמדומה לי שהזקנים לעדו דבר זה מעיעור קרחה שהיא כגרים וגרים הוא שיעור מרובע של ג' עדשות על ג' עדשות שהם ט' עדשים ושיעור עדשה הוא ג' שערות על ג' שערות כמלא שעיעור קרחה הוא ל"ו שערות וכרחה להם לאותם זקנים ז"ל שבתורה הזהירה מלהשחית הפאה וכל זמן שלא ישאר שם שיעור קרחה שהרי מי שגילח ראשו והניח פיאותיו לריך שישאר בו כדי שיעור שיתחייב בו משום קרחה א"כ עכ"ח לריך שלא יה' שם פאות משיעור קרחה דהיינו ל"ו שערו ז. ומה שאמרו מ' שערות אבי חוטב בזה אחד מג' דברים או מפני שהוא מקפר שלם ולאומרא לא רק שהרי משיעור קרחה לא למדנו אלא שלריך שלא יה' שם פאות משיעור זה כדי שתוכל להיות שם קרחה ומעא שיעור הפאה לריך להיות יותר או אפי' תאמר ששיעור פאה וקרחה כי הדדי ניכם' הוסיפו ד' שערות לפי ששיעור גרים מרובע הוא כדמוכח בתפי' בגנים והעדשים שבגולות וכשאתה מרבעם לריך להוסיף מעט בתורתא דקרכתא ויה"ל לכל הפחות שיעור שיער אחד לכל קצן והרי כתוספו לנו ד' שערות לדי' קרחות ויחזרו ל"ו להיות מ' שערות זה כ"ל בקבלת הזקנים עכ"ל. ומעתה אור חדש יאיר לנו בדברי הרמב"ם כי הרואה בוסח דברי הרמב"ם המובאים בכלבו יעלא שהכה התשב"ץ לכוונן האמת ושתי הטוסאחות לדקו יחדיו כי הרמב"ם כתב ששיעור הפאה הוא שלריך להניח מ' שערות והגם שאח"ת הי' די בשם הניח ל"ו שערות שהוא שיעור קרחה אבל לריך להרחיק ד' שערות בנקוס הפאה שער אחד לכל קצן וקצן ובדור שהבוסאחא האמיתות ברמב"ם הוא שלריך להניח מ' שערות ומה שמעלו הסמ"ג והטור ברמב"ם הבוסאחא ד' שערות הוא רק שה"ל כתוב ברמב"ם שלריך להרחיק ממקום עיקר הפאה ד' שערות כמו שהניח הבלבו לשון הרמב"ם ול"ו שערות הם מה"ת

וד' שערות הם עשום הרחקה:

3) **הסמ"ג** כתב על הרמב"ם חיל יש להתיבב בדבר דתניא בתוספתא דמכות יש תולש ג' שערות וחייב משום חיר ומשום מקיף וכן כתב כמוקי יוסף סוף מכות בשם אבי' הגהרי כרחה דעל כל פאה מחייב בשתי שערות כדתניא בתוספתא וכתב הב"י ביו"ד סי' קפ"א ח"ל איכי יודע מה הוקשה להסמ"ג על דברי הרמב"ם מתוספתא דהא הרמב"ם מיירי משיעור הכתה הפאה כמה שערות חייב להניח ובתוספתא מיירי בתולש שערות מהפאה כמה שערות יתלוש ויתחייב וקאמר דבתליסתו ג' שערות חייב ואין זה ענין לדברי הרמב"ם כלל. וכתב הד"מ ואני תמה על דבריו אלו כי הוא"ל וקאמרה התוספתא דאם תולש ג' שערות חייב אבל דבשתים פאות הם שערות הרבה ומניח יותר מד' ואפ"ה חייב ולדברי הרמב"ם כשמניח ד' שערות פעור וקשה מהתוספתא להרמב"ם ואפשר שהוא מפרש דתוספתא מיירי שאין בפאה רק ד' שערות ולכן קאמר שחייב בג' שערות ומשו"ה כתב שאין קושיא מהתוספתא על הרמב"ם עכ"ד: ומהרש"ל בביאוריו לסמ"ג והובא בדרישה וכן הב"ח פירשו דקושית הסמ"ג היתה בין אם התוספתא מיירי בפאה שלימה ובין אם מיירי בפאה מלומלם וקושיתו היתה דאם מיירי בפאה שלימה למה יתחייב בג' שערות הלא בשאר עוד שערות כשיעור פאה שכתב הרמב"ם ואם מיירי בפאה מלומלמת למה יהי' חייב דוקא בשתי שערות הלא אפי' אם גילח רק שער אחת כבר אין כאן פאה שכל שהוא פאות מהשיעור שכתב הרמב"ם כבר השאיר הפאה ומה הוכיח דגם בפאה שלימה חייב בג' שערות ולע"ד אם לזו הקושיא כתבון הסמ"ג יש ליישב דהא מבואר בירושלמי דמיר פ"ו ה"ג דרי' אמר שלוקין בשיר על שער אחד ופריך הירושלמי מו התוספתא שמפורש בה דבשיר חייב בשתי שערות דוקא ומשמי ללאוין אתיק מיתתא אבל למלקות לוקין אפי' על אחת פירוש משום

דבתוספתא

לא יקפו פאת ראשם פ"ג דמכות (דף כ"א) ע"ב, פ' שפטים אצל מענוג ומגושש ומבאר (ע"ש אי"ל):

זה המשנה צריך לאחרי אזניו ופרחתו הנוגיר (דף נ"ט) מהכתיב לעשן הכם בגלל גם סג בהכיה ובאור הנוגיר, הנוגיר לבנו לא מלא הכיב לא יקפו המקיף הבאור הנוגיר, הנוגיר לבנו קטן אינו בנקיים אל"ה ב' אומה הסיב הלאו גם שאינו בנקיים כל אל בריל מאן מקיף לזו א"ל חובה. ומפרש דמקיש כל שיעשו בהשחתה יעשו בהקפה ונעשי אל בריל מזוהר אל הקטן אל הקטן אל הקטן

ועוד דלא הוי פחות משער אחד לכל צד הרי ארבעים. ואע"ג דגבי קרחה קולא היא מ"מ לענין שערות הפאה אמרו ארבעים כדי להחמיר ומדהוי כגריס קרחה ש"מ שזה השיעור חשיב וניכר נראה לי. שוב מצאתי בתשובת רשב"ץ (ח"ב סי' ק') ראשית הדבר ולא סוף הדברים. ומאחר שכבר הקדימוני בזה. בחרתי לי דרך אחר דלמדנו שיעור הפאה מפאה של שדה דאע"ג דהיא מדברים שאין להם שיעור נתנו חכמים שיעור (פ"א דמס' פאה) א' משששים ושיערו הזקנים דארבעים שערות מכל צד הוא אחד משששים מחצי הראש וכן בצד השני ואל תתמה שהיו יודעים לשער כמה טיפין בים. והרי אפילו בתראי אמרו אין לך עוף שאין בה ששים נגד לבו וכיוצא בזה וזה קרוב יותר לומר בכוונתם לפי הענין:

ראשכם שם במס' נזיר וריש יבמות (דף ה')

אמרינן מדאיצטריך פ' מצורע וגלח את ראשו וגו' שגלוח מצורע דוחה לאו דהקפה ש"מ דהקפת כל הראש שמה הקפה דאל"כ אין כאן דחי' ומינה כתבו התוס' דהקפה במספרים ג"כ אסור דאל"כ אכתי ראשו למה לי הרי אפשר במספרים בלא דחי'. אבל הרמב"ם (פי"ב שם) כתב בפשיטות דבמספרים מותר דהוקשו הקפה והשחתה אהדדי כדלעיל וכן משמע בס' יראים (סי' צ"ג) ומייתי תוספתא דמס' מכות שהוקשו הקפה והשחתה ולכאורה הא גם בגמ' נזיר ג"כ הא ס"ל הך היקשא ואולי קמשמע לן דלענין זה גם כן הוקשו:

ולא תשחית פאת זקנך מדכתיב לשון השחתה לכולי עלמא דאין איסור כ"א בתער שלא תימא במלקט ורהיטני ג"כ אסור ויליף פ"ק דקידושין פאת פאת מפ' אמור ופאת זקנם לא יגלחו הוי אומר גלוח שיש בו השחתה וכתב בת"ה (סי' רצ"ה) ליזהר שלא יעשה בזוג התחתון שהיא משחית כתער ונראה דפשוט מה שאמרו פ' אלו מגלחין (דף י"ז) הכביד שערו מיקל בתער רצ"ל שמיקל שלא יכביד התער בסמוך לראש שזה השחתה היא כ"א שקוצץ השער במקצתן כעין שקוצרין תבואה [שוב מצאתי מפורש כן בספר תה"א (דף ס"ג) וכתב שטעה גאון בזה עיי"ש] ומפורש ביו"ד (סי' שצ"ב) ומהו פאת הזקן מפורש בפ' שלישי דמכות (ד' כ') וכל השיטות (סי' קפ"א) וע' פ' בהעלותך אצל והעבירו תער וגו' וע' פ' נשא תער לא יעבור וגו':

ושרט לנפש שם במס' מכות לנפש למעט על ספינתו שטבעה בים וכתב ספר החינוך איסור איכא ונראה פשוט ככתוב פ' ויקרא להרע או להיטיב וש"ד ושריטה בין ביד בין בכלי אבל ע"ג בכלי דכתיב ויתגודדו כו' בחרבות ע' פ' ראה לא תתגודדו:

וכתובת קעקע שם במשנה בידו ובכל דבר שעושה רושם ולרב מלכיו אסור ליתן אפר ע"ג מכתו שנראה ככתובת קעקע: בספר יראים (סי' נ"ה) כתב דלית הלכתא כרב מלכיו וע' פ' תצא אצל וכתב לה ואה"ע (סי' קכ"ד) כתובת קעקע לענין גט הוי כתב וכן לענין שבת ועדים שחתמו בענין זה פסולים ע' בית שמואל וג"פ (ס"ק ל'):

אל תחלל את בתך להזנותה כתב סמ"ג את זו דרש רמב"ם הוא (פ"ב מהל' נערה בתולה) אני אומר זה שאמר הכתוב אל תחלל וגו' שלא יאמר האב הואיל שלא חייבה התורה אונס ומפתה אלא קנס לאב. וע' בחינוך פ' תצא לא תהיה קדשה כתב בס' יראים (סי' ר"ו)

במוסר שלא לשם אישות והוא מפ' סורר (דף ע"ו) ודוד גזר אף באקראי וע' נימוקי רמב"ן תמה שרש"י תופס כר' אלעזר דפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה וכן אתנן זונה אינה בפנויה וע' פ' אמור אצל אשה זונה. כתב הרמב"ם (פט"ו מהל' איסורי ביאה) דהא דאמרינן פ' החולץ (ד' ל"ז) ראב"י אומר לא ישא אדם במדינה זו ויקח אשה כו' ונמצא את נושא אחותו וע"ז נאמר ומלאה הארץ זמה דשמעינן מינה שמדין תורה מי שאין אביו ידוע לא נאמר דאסור בכל הנשים דאל"כ היכי משכחת דמלאה הארץ כו' וכן היתומים שאין יודע אביו יהי' אסור לישא אשה עכ"ל וע' לפנינו הין צדק:

את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו ע' רש"י מת"כ (וריש יבמות ד' ו') מש"כ שלהי פ' יתרו כי חרבך הנפת וגו' [ע' פ' תשא אך את שבתותי] גם דרשינן בת"כ מה שבת קדושה לעולם אף מקדש לעולם וע' פ' בחקתי והשמותי את מקדשיכם וע' פ' בהר אשר לוא חומה וצרף:

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן פ"ק דקידושין (ד' ל"ב) דכל שיבה אפילו אשמאי ופני זקן דריש ז"ק חכמה אפילו יניק וכתב ספר יראים (סי' ל"ז) פי' שקנה ממנו חכמה פי' שלמד ממנו וכן משמע דעת הסמ"ג (עשין ס"ג) דבאינו רבו הקימה והידור מדברי סופרים. אבל רבינו ירוחם (נתיב ג' ח"ד) פי' שראוי ללמוד ממנו ויניק וחכים וזקן איזה מהם קודם ע' פ' פנחס אצל בנות צלפחד. ומדכתיב תקום משמע (שם) שיגביה א"ע מלא קומתו וע' רמב"ם (פ"ח מהל' ת"ת) וסמ"ג (עשין י"ג) דתקום דרשינן למעלה ולמטה וכתב הכ"מ דאפי' יניק וחכים בעי לעמור מפני זקן מופלג אך לא מלא קומתו וע' פ' תשא אצל וקם כל העם ונצבו דאע"ג דאמרינן בסוגיא קימה שיש בה הידור זו ד' אמות. מפני רבו בעינן כמלא עיניו ועד שיתכסה ממנו נראה לי. והקרית ספר כתב משמעות הכתוב ודוחק וע' סמ"ק (סי' נ"ב) למד שיעור מלא עיניו מפריקה דכתיב פ' משפטים כי תראה חמור וגו' שהוא רס"ו אמה אבל כבר כתבתי שאין המורים מודים לזה ע' פ' וירא כמטחוי קשת ופ' בלק אצל שוכן לשבטיו וצרפם יחד. וע' באשר"י דהרי"ף לא כתב דר' ינאי דאין חייב לעמוד לפני רבו כ"א שחרית וערבית שלא יהא כבודו גדול מכבוד שמים פי' קריאת שמע אלא כר"א דאין לדבר קצבה. גם פשוט בסוגיא דאף דרבו רוכב כמהלך דמי וע' פ' חיי שרה דרוכב כמהלך מקרא מלא הוא. גם דרשינן והדרת מקום הראוי להידור ולא במרחץ וכיוצא בו. מה הידור שאין בה ביטול מלאכה אף קימה ובעלי אומניות פטורין. וע' ירושלמי (פ"ג דביכורים) וע' ר"י באסין (סי' ק"ג) וע' ר"נ (ד' ער"ב). כתב דבינו ירוחם (נ"ב ח"ה) וכ"כ ר"נ בסוגיא חייב לעמוד מפני בעל מעשים דעיקר התורה ע"מ לעשות [ובסוגיא שאני רב יחזקאל דבעל מעשים הוה] והא דלא פרטה תורה לפי שהדבר אינו גלוי עכ"ד. נראה שדבר זה מבואר בגמ' (פ' במה מדליקין ד' ל"א) ניקום מקמיה דבר אוריין הוא א"ל אנא אמינא גבר דחיל חטאין כו' אבל אית למידק על דברי הר"נ שכתב לא ידעינן לפי שהדבר אינו גלוי א"כ היכי משכחת לה למיקם מקמי'. ואולי רצ"ל דאפילו הכי מחייב אם נגלהו שהוא יראה שמים דהא כתיב בצדק תשפוט וגו' אלא דהתורה לא כתבה דבר שמסור בבחינתו של האדם וע' ר"נ (דף רכ"ב) דליקום מקמי ס"ת מקו"ח דגברא רבא ע' בשי"ע (סי' י"א)

שאלה (יב) [כא]

[בשיעור פיאות הראש]

סימן קפ״א בשיעור הפיאה כתב הרמב״ם (פי״ב מהל׳ ע״ז ה״ו) שהוא ד׳ שערות, והסמ״ג (לאוין נז) כתב עליו שיש להתיישב בדבר דתניא בתוספתא דמכות (פ״ד ה״ד) יש תולש שני שערות וחייב משום נזיר ומשום מקיף, וכתב עליו הרב ב״י ואיני יודע מה ענין זה לזה ע״ש.

והוא ברור בעיני דקשה ליה להסמ״ג הוא דע״כ כיון דנזיר הוא כל שער ראשו במקומו הוא עומד אלא שתלש ב׳ שערות וא״כ ע״כ נשארו (עוד) הרבה שערות עוד במקום הפאות, וא״כ אמאי יהא חייב על הב׳ שתלש והא אף לכתחלה יכול להקיף הרבה שערות עוד שלא ישארו אלא ד׳ לפ״ד הרמב״ם, ואמאי יהא חייב בתולש שתיים כיון שעדיין נשארו הרבה שערות במקום הפאות, אלא וודאי דכל מקום הפאות הוא בכלל לא תקיפו ועל כל ב׳ שערות מהם הוא חייב.

ומה שכתב הסמ״ג בלשון צריך להתיישב בדבר הוא משום דיש להעמיד התוספתא בשגילח כל שער ראשו ולא הניח אלא ד׳ שערות במקום הפאה, ותיכף אח״כ נזר בנזירות וקודם שגדל שער ראשו תלש שתים מן הד׳ שבזה יהא חייב [או] שסוף מקום הפיאה אינו אלא מקום ד׳ שערות, וזהו עיקר מקום הפיאה והשאר אינו נקרא פיאה, ולכן חייב אם כל שאר שער הפיאה במקומו כיון שתלש באותו המקום שהוא עיקר הפיאה, ולהיות כל זה דוחק כתב הסמ״ג צריך להתיישב בדבר.

צבי אשכנזי

שאלה (יג) [כב]

[לפרוע חוב ממעשר עני שקיבל]

בסימן רנ״ג בב״י כתב המרדכי (וכו׳) אחד שהיו נושין בו מנה ונצטרך לבריות ותבעו הנושה והלה משיב וכו׳, ופטרו אבי העזרי דתניא בתוספתא דפאה (פ״ד הט״ז) מעשר עני אין פורעין ממנו מלוה וחוב ואין משלמין ממנו גמולין ואין פודין ממנו שבוים ע״כ.

נראה שסובר הרב ז״ל דמאי דתניא מעשר עני אין פורעין ממנו מלוה וחוב פירושו שלאחר שבא מעשר עני ליד העני וזכה בו אינו צריך לפרוע ממנו לבעלי חובותיו, וזה הפירוש תימא היא בעיני, דא״כ אין חייבין לפרוע ממנו הויא ליה למימר דלישנא דאין פורעין איסורא משמע, ועוד היעלה על דעת מי שנתנו לו אלף דינרין מעשר עני עד שנעשה עשיר וחייב מאה זוז לאחר שלא יפרע לו חובו.

ופירוש התוספתא נראה לי ברור דאבעל הבית

בכוונת הטור דרק בב׳ שערות שסמוכות זל״ז עובר, וא״כ אם יש לאדם שער יחידי בראשו שאין שער סמוך לו אית ביה איסור אף רא״א לחייבו משום ח״ש דלא חזי לאיצטרופי, עוד תירץ לפמש״כ הפמ״ג בפתיחה דמעביר פחות מד׳ אמות ליכא איסור דח״ש דלאו מידי עביד, וא״כ גם בתולש שער אחד לאו מידי עביד שאין זה קרחה. התשובה הובאה בהגהות רעק״א שם (ויש שם ט״ס דבמקום תלישת עור צ״ל דחצי שיעור), ויעי׳ לעיל ח״א סי׳ פו במה שהאריך רבינו בענין חצי שיעור. וכן כתב בביאור הגר״א שם אות יב. ועי׳ בחקרי לב או״ח סי נח שכתב לתרץ דהב״י והרא״ש שכתבו דבשערה אחת יש איסור ולא הזכירו משום חצי שיעור, דס״ל דחצי שיעור אינו איסור מן התורה אלא באיסור אכילה או בשבת ויו״ט שכתוב בהם ״כל״ אבל לא בשאר איסורים. ועי׳ ריטב״א מכות כ׳ ע״ב, ועי״ש באוצר מפרשי התלמוד בהערה 64 - 197.

בדומי אמורים לישראל לילך כמנהגיהם ההם אשר נהגו בהם עתה, וכן הוא בלשון הר״מ כאן פי״ז ה״ז אין הולכין וכו׳ כדי שיהיה הישראל מובדל מהן ודומה במנהגיהן וכו׳. ונראה לי פשוט [לפי זה] דמותר לישראל לילך במנהגיהן הקודמין אשר הגויים עתה עמה, כיון שהישראל ניכר במנהגיו, וגם מצד הסברא נראה לי דזה תלוי בכל מדינה ומדינה שלא יהיה לבוש בנגדים כדרך שהגויים בני המדינה לובשים. ואם כן לדעת הט״ז מ״ו לומר אם יהיה דור שהגויים לא יגלחו הפאות, שיהיו הישראל מגלחים הפאות, או עתה שבמדינות טורקיא מגלחים הגויים זקנם, יהיו הישראלים מותרים להשחית זקנם מ״ו. ונראה וכדוק לשון הר״מ כאן גבי מוקות הגויים שכתב אין הולכין במוקות הגויים ולא ידמו במנהגיהם, נראה שהתורה אסרה לפי הדור, ובפי״ב גבי פאה חקן לא כתב כדרך שהגויים עושין, אלא בלשון הזה, כמו שהיו עושין הגויים, היינו הגויים בזמן ממן מורה. על כן נראה בעניל שהר״מ יהיב טעמא על מנהגות המורה כמו שכתב כמה פעמים כמבואר בב״י, אבל מ״ו לומר שדעתו שמשום מוקות הגויים אסור, דא״כ היה מותר לדור מן הדורות שלא היו הגויים עושין כן, ואדרבה אם יהיה מוק הגויים לגדל זקנם או לגדל פאות א״כ הישראלים אסורים לעשות כן, ומ״ו לומר כן בדעת הר״מ, על כן נראה לי דברי הב״י נכונים[ב].

והנה אם מוק הגויים ג״כ לגלח זקנם או פאת ראשם, מוק לאיסור המיוחד בדומי לוקה הישראל משום מוקות הגויים גם כן, כמבואר בר״מ כאן בפי״ז ה״ז גבי מוקות הגויים דאם מגלח מכנגד פניו וכו׳, עי״ש. וגם נראה לי פשוט דלוקה ג״כ אף שלא בתער, כיון דהוא מוק הגויים[ג]. אך אם אינו מוק הגויים רק משום לאו המיוחד, ונהגיס בו דינים המבוארין כאן דהיינו בתער ואחד המקיף וכו׳, אבל משום מוקות הגויים בדומי אין מייב המקיף, ועוד דינים המבוארים כאן ופשוט.

(ב)[ב] **שאחד המגלח וכו׳, אבל לא סייע וכו׳.** כן הוא גם בר״מ כאן פי״ב ה״ז מהש״ס דמכות כ׳ ע״ב, דתני תנא וכו׳ אחד המקיף ואחד הניקף לוקה, ומקשה הש״ס הא הוי לאו שאין בו מעשה, ומתרץ רבא במקיף לעצמו ודברי הכל, ולוקה שתים משום מקיף ומשום ניקף, ורב אשי מתרץ במסייע וכו׳. והנה לענ״ד נראה דגם רב אשי מודה לרבא דמקיף לעצמו חייב שתים, עיין ברש״י שם ד״ה דאמר, דקרא [לא תקיפון] או משום דהוא לשון רבים, או דשמעינן לקרא הכי, אך רב אשי דשוק אצלו לאוקמי הברייתא בחד גברא על כן מוקי במסייע, אבל בהא מודה דמקיף לעצמו חייב שתים. אך כעת לא ראיתי לר״מ שיביא זה דאם מגלח לעצמו ילקה שתים ולא ידעתי למה, ולעיל פ״ג ה״ט כתב הר״מ דהעושה אצל לעצמו לוקה שתים, וכאן לא הביא זאת. ומצאתי במשנת מכמים [פי׳ ״ג יבין שמועה אות ג׳] הביא בשם הפרי מגדים [במים חיים על הרמב״ם] כמו שכתבתי שהר״מ מודה בזה, ובספר הכ״ל הרגיש בזה שהר״מ השמיט זה ונראה דלא סברא ליה כן, ועיין שם שחילק בין הך דלעיל לעושה אצל[ד].

(ג)[ג] **אבל לא סייע וכו׳,** אינו לוקה וכו׳. עיין בהשגת הראב״ד שם שכתב דלאו איכא גם בלא סייע רק דאינו לוקה מחמת דהוי לאו שאין בו מעשה, ובכסף משנה כתב, כיון דלא עביד מעשה כלל אינו עובר בלאו, ובאמת בגמ׳ משמע דעובר[ה]. ובתשובות מכם לבי [סי׳ פ״ב] תמה על הכסף משנה, דכמה לאוין יש לנו שאין בהם מעשה ואין לוקין ומ״מ עוברים בלאו, ועיין במשנת מכמים שם שפלפל בזה. ובספרי טוהרה סי׳ קל״ח [ס״ק ל״ט ד״ה ובספר] מביא בשם הריטב״א מכות שם דגם בלא מסייע כלל יש בו לאו רק דאין לוקין, וכן כתבו התוס׳ בבא מציעא י׳ ע״ב בסוגיא דשליחות לדבר עבירה

בלא סיוע

מסייע בשבת

(ד) **ונראה** דמיירי דאי אפשר להתגלח בלא סיוע דידיה, אבל אם גם בלא סיוע דידיה היה יכול להתגלח אין לוקין אף אם סייע, להכלל של הרב המחבר כמה פעמים בזה החיבור [מצוה ל״ד ועוד] דכל לאו שאפשר לעבור בלי מעשה אף אם עשה מעשה אין לוקין, אבל דמיירי דבלא הסיוע דידיה לא היה אפשר להתגלח והוי עתה מעשה, כמו שכתב השער המלך פ״א ממרן ומלה ה״ג [ד״ה איברא]. ולפברת הרב המגיד בפי״ג משכירות ה״ב, דכל היכא דמשכחת לה מעשה, אף היכי דלא עביד מעשה אלא דיבור מ״מ לוקין, א״כ כאן אפילו סייע קצת ונאמר דמסייע אין בו ממש כל היכא שהיה יכול להתגלח בלא סיוע שלו, מ״מ כיון דלפעמים משכחת לה מעשה גדול דבלא דידיה לא היה יכול להתגלח, א״כ לוקה אף במעשה כל דהוא דלא גרע מדיבור להרב המגיד. <ופשוט להרב המגיד דעכ״פ צריך קצת מעשה או דיבור דעקימת שפתיו הוי מעשה כל דהוא, אבל בלא מעשה כלל וכלל פשיטא שאין לוקין להרב המגיד אף דמשכחת לה במעשה, כדמוכח מכמה דוכתי, כן נראה פשוט, ועיין משנה למלך פ״ד ממלוה ולוה ה״ו>. ולפי מה שכתבתי לדעת הרב המחבר דמיירי דאי אפשר להתגלח בלאי סיוע דידיה, א״כ הוי כמו זה אינו יכול וזה אינו יכול, א״כ אפילו בשבת בהאי גוונא הוי מסייע ואייב, כמבואר בשבת ל״ג ע״א ור״מ פ״א משבת הט״ז. ומצאתי במשובות מכם לבי שם כתב זה, ולדידי מוכרח הוא לדעת הרב המחבר דמיירי בהכי, עי״ש. אך מ״מ דברי החכם לבי ל״ע כי יש לחלק בין הפרקים, ואין כאן מקומו.

(ד)[ה] **והמגלח** את הקטן וכו׳. וכן פסק הרי״ף בריש מכות והר״מ כאן בה״א כרב הונא, דלא איתקש מקיף לניקף והמקיף אייב. ועיין תוס׳ זיר ל״ז ע״ב ד״ה ורב ושבועות ג׳ ע״א ד״ה ועל, שהאריכו בזה. ועיין שם שכתבו אליבא דרב הונא דיהיה אסור הישראל להקיף אפילו גוי ואפילו אשה, ועיין שם מה שכתבו לדברי שרי ולאשה מסתפקים, ורוב הפוסקים ממירין ועיין ביו״ד סי׳ קפ״א ס״ה.

(ה)[ו] **פחות מארבעים וכו׳.** כך היא הגירסא בר״מ כאן ה״ו, והסמ״ג והטור היה להם גירסא אחרת ארבע שערות, ועיין בכסף משנה ובית יוסף סי׳ קפ״א מה שהקשה הסמ״ג על הר״מ מתוספתא מכות פ״ד ה״ד, ומה שהקשה הבית יוסף ע״ש ובר״מ. מכל מקום נ״ע קצת, אמאי לא הביא הר״מ דין התוספתא דהמולם מהפאה אינו חייב בתולש שתי שערות, ועיין במשנת מכמים שם [בדין שמועה אות ו׳]. ובאמת בתוספתא דזיר פ״ד ה״ג מבואר לענין זיר דגם בשערה אחת עובר בלאו, והר״מ בעצמו פסק כן בפ״ה מנזירות הי״א, על כן כאן נמי אם לא היה לו אלא שיעור פאה ואחרי זה אפילו נטל שערה אחת ג״כ חייב משום מקיף. עיין בבית יוסף באריכות מדין שיעור פאה, ובמשנת מכמים שם.

(ה)[ז] **ומותר** לגלח וכו׳. כן הוא דעת ר״מ כאן ה״ו דאיתקש לפאת הזקן. ועיין במכות כ״א ע״א גבי פאת הזקן, מבואר שם דבמספרים ליכא פלוגתא כלל כיון דלא הוי השחתה, אבל במלקט ובריטני דאיכא השחתה רק דאינו דרך גנות, על כן רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין,

בשאפשר בלא סיוע

במספרים, במלקט ובריטני

שנאסר כדי שלא נדמה להם והם לא יגלחו כל הראש כולו, למדונו שגם זה בכלל האיסור הוא, כמו שבא ביבמות שאמרו שם [ה׳ ע״א] הקפת כל הראש שמה הקפה. ואפשר כי התורה אסרה הכל משום דומה לדומה[ד].

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה במכות [כ׳ ע״ב] (ב) שאחד המגלח ואחד המתגלח כל זמן שסייע שניהם חייבים, (ג) אבל לא סייע אין חייב אלא המגלח, (ד) והמגלח את הקטן חייב[ה]. ובשיעור פאת הראש לא נתנו חכמים שיעור. וכתב הרמב״ם זכרונו לברכה [עכו״ם פי״ב ה״ו] שמענו מזקנינו שאין מניחין (ה) פחות מארבעים שערות, זהו לשונו. (ו) ומותר לגלח הפאה במספריים, שלא אסרה התורה אלא השחתה של תער (אוי משוה צדעיו לאחורי אזניו, ושמעתי דבפאת הראש אף במספריים כעין תער אסור). ויתר פרטיה, בסוף מכות.

ד. כ״ה בסח״מ כאן. ה. כמ״ש בנזיר נ״ז ע״ב. ו. כ״ה בדפוס ראשון, אך בכת״י ובשאר הדפוסים ליתא יאו — אסור״. וכנראה שהיא הוספה מאוחרת ע״י אחד המעתיקים.

גילוח בלא תער

חמקיף לעצמו

להקיף לגוי ולאשה

שיעור הפאה

בלא סיוע

ב) בשו״ת ערוגת הבושם יו״ד סי׳ קל״ז אות א׳. מיישב קושית רבינו על הט״ז, דמודה שרבר שהתורה אסרה בפירוש אין הדין משתנה כשהשעם אינו שייך עוד, שהדין אינו תלוי בטעם.

ג) וכן כתב הב״ח יו״ד שם.

ד) וכ״כ המלבי״ם פרשת קדושים אות ע״ג בדעת הרמב״ם שחייב רק אחת, ומבאר שאף לרב אשי מסייע הר״ז כמקיף את עצמו, והתורה חייבה רק את המקיף. עי״ש.

ה) וכן העיר מהגמ׳ בספר קובץ על הרמב״ם שם. וראה בקרית ספר ובית יעקב (למהר״י בירב) ולח״מ שם שאף הרמב״ם סובר כן. ובשו״ת נודע ביהודה תניינא או״ח סי׳ ע״ו הכריח ברמב״ם בהכסה״מ. ועיין מהר״ם שיק מצוה רנ״ב ובית אפרים יו״ד סי׳ נ״ב. [ונראה שלפי מש״כ רבינו לעיל ראיכא הכא לאו דבחקותיהם לא תלכו, א״כ אף להכס״מ עובר הניקף בלאו זה. ועיין ברכי תשובה סי׳ קפ״א סק״ח].

ו) כוונת רבינו שהמשל״מ חולק על סברא זו, וס״ל שלדעתו אף בלי מעשה כלל לוקה וכן הבין השגה״מ הל׳ כלאים פ״א ה״ג. ועיין נודע ביהודה שם כרבינו. וראה שד״ח כללים מערכת הלמ״ד כלל י״ בארוכה.

דגם להתוס' דמספרים אסור מה"ת הלישה מותר, ועי"ש ובדעת הגרעק"א שם ובגליון שבועות ב' ע"ב.

ולפ"ז ד' דרכים לפנינו לדעת התוס' שבועה ב' ע"ב ומזר מ"ל, לפי פשטות דבריהם בין במספרים בין במלקט והרטינו אסור מה"ת ולוקין ע"ז; ולדעת הח"ם בשיטת התוס' במספרים אסור מה"ת, ובמלקט והרטינו אינו אסור, ולדעת הרמב"ם במספרים אינו חייב וה"ה במלקט לדרך השני של הריטב"א, ולדרך הראשון של הריטב"א גם להרמב"ם מלקט והרטינו אסור מה"ת.

נמצא להלכה עלינו להשוב לחומרת התוס' דמספרים אסור מה"ת, ובמלקט והרטינו אם מעביר כפאות לגמרי נ"ל להשוב לפשטות התוס' והרי ריטב"א הנ"ל דאסור מה"ת, ואם שייר עוד שערות עיין בדעת הסמהר ס"ט, ובספק הב"י בזה.

ה

ס"ה ברמ"א וקטן מותר להיות ניקף ע"י גוי. עיין פ"ת בשם תשובת בית אפרים יו"ד סי' ס"ב דדברי רמ"א נמ"ג דממ"פ אם אחירי רמ"א דהקטן ילך לעצמו לגוי פשיטא דהו"ל קטן אוכל נבלות שאין מצווין להפרישו (ועיין בביאור הגר"א אות מ' הקשה ג"כ זה) ואם יומר לגוי להקיפו זה אינו כיון דקו"ל המקיף את הקטן חייב מ"כ יש איסור אמירה בגוי גם באיסור לאו כב"מ ל' ע"א ובחו"מ סי' של"ח ואה"ע סי' ה'.

ואולי י"ל למש"כ בתשובת בית אפרים בעצמו שם ד"ה ועכ"פ ליש בה דאשה מקפה לקטן דסו"ס יאסר מעטה לא ספינן לי איסור בידים וכי ליש דספינן איסור בידים לא נאסר אלא היכא דקעביד קטן איסורא בגוף נבלה וכו"ב, משא"כ היכא דקטן לא קעביד שום איסור בגוף בקטן הניקף (בלא מסיים) דלא קעביד שום מעשה, ואע"ג בגדול כה"ג מה"מ הו"ל לאו שאין בו מעשה ולר' יהודה אפילו לוקין על זה, מה"מ קטן כה"ג הו"ל כבפות, ובגדול שהוא כפות ובא אחר והקיפו פשיטא דלא מחייב הניקף מידי, וקטן בלא קעביד מעשה בקוף בעצמה נחשב מ"כ אין כאן איסור כלל ועש"כ.

ולדבריו נ"ל מ"כ בכה"ג כה דנאסר בגדול היינו דקו"ל דהתורה הקפידה דישראל לא יעשה מעשה הקפה מלד המקיף אע"פ שלא נעשית עבירה מלד הניקף, ומ"כ ה"ל דבכה"ג לא שייך אמירה לגוי דפ"כ לא שייך אמירה לגוי בשאר איסורים רק אם נעשה המעשה המתועבת דהאיסור חסימת הבהמה ולא תאכל בשעת מלאכה והרי חסמה, או סירום הבהמה והרי נסתרסה ע"י גוי בגרמת ישראל אבל הכא לא נעשית סרך עבירה כלל, ומלד המקיף הרי היה מקיף גוי.

ואע"פ שבדין אמירה לגוי בשבת נאסר גם בכה"ג דהא גם שם כיון שאין באיסור אלא מלד עשית המלאכה והרי הישראל לא קעביד מידי ומה באמת, הנה באמת כבר הרגים בזה הגאון בית מאיר אה"ע סי' ה', אמנם שאני שבת שאיכא עוד גדר איסור דממלא הפלך ודבר דבר דמה"ט נאסר בשבת כמש"כ רש"י בע"ז ע"ש ע"א אמנם איכא עוד טעם ג' שמא יבא לעשות בעצמו כמש"כ הרמב"ם פ"ז דשבת, ועיין מש"כ בעניי בס' הלקט שם, והדברים ארוכים במק"א, ועדיין נ"ע בזה. ע"ע חו"מ סי' ב"ב

סימן ק

הנה בענין שיעור פאות הראש, ושיעור איסורים מה"ת ודרבנן הנו הדעות, והלכות בקצור כדרכי והיולא לבלבב, הטור כ' בשם הרמב"ם (סוף כ' ע"ז) שיעור פאות לא נתנו חכמים שיעור, ושמענו מקצינו שאין מניחין פאות פחות מד' שערות וארוך נורסים מ' שערות, ובב"י בשם סמ"ג כ' דיש להתיישב בדבר משום דתניא בתוספתא דמכות יש תולש שתי שערות וחייב משום חיר ומשום מקיף וכ"כ בגמר"י סוף מכות, ובב"י וד"מ נוטים די"ל דרמב"ם מודה לסמ"ג, אלא דרמב"ם מפרש ב' שערות משיעור מ' שערות.

ודרך זה קשה בהלכה, חדא דהשמטת הרמב"ם התוספתא לגמרי משמע דלא ס"ל כלל שיעור ב' שערות בהקפה מדלא הובא התוספתא בש"ס, וכן מסברא קשה התוספתא דהא בהקפה הראש העיקר בהקפה להשוות המלה עם אחורי אזניים, ואם נימא דמן התורה האיסור גם בתחיל להקיף מ"כ גם כשיש יותר ממ' שערות אם מתחיל להקיף והתחלת גלח נקרא בב' שערות חייב מה"ת, ועיין תשובת מ"ם אה"מ סי' קמ"ד בזה ובח"ם יו"ד סי' קל"ט.

וע"כ גם מש"כ הפרישה והב"ח דלדעת הרמב"ם אם לקח רק שער א' מתרבעים שערות חייב מה"ת נ"ע מסברא דודאי שיעור מ' שערות אינו בכלל שיעורים הנ"מ כמש"כ הח"ם בא"ח סי' קנ"ד שם, ומ"מ לדעת הב"ח ופרישה ע"כ נריכים לקבל דוחק זה דס"ל דתרבעים שערות להרמב"ם מה"ת.

ומ"מ המעיין בגמוקי יוסף סוף מכות יראה ברור דס"ל דאם נקטו התוספתא אלא משבשת והיא הלכה, אז הייב מה"ת בלקח ב' שערות אפילו מפאה שיש בה הרבה יותר מתרבעים שערות, וזה פשטות התוספתא, ופשטות דברי בסמ"ג וכעין מש"כ ח"ם ביו"ד שם בהבנת בסמ"ג, ודברי הח"ם ביו"ד שם יותר עיקרים ממש"כ בא"ח סי' קנ"ד בהבנת בסמ"ג, וכן מוכח מגמו"י דפשיטא לי' לרמב"ם אין כאן שיעור ב' שערות כלל, ובאמת לא ידעתי למה לא חשו האחרונים לדברי הגמו"י המפורשים ונראים בהירים בדרך ב' דעות הללו.

א"כ היולא דאיכא ג' דרכים בדאורייתא דעת בסמ"ג והגמו"י והרא"ש דבכל שיעור פאה אפי' מאות שערות חייב בשוטל ב' שערות, וע"כ לדידהו במקום הקפה דהיינו בלידעת שבין מלח לאחן נאסר אפי' תחילת הקפה מה"ת, ולא הקיפו פירושו אפילו לא התחיל להקיף.

דעת הרמב"ם לפי פשוטו יראה דמה"ת פי' לא הקיפו לא תגמור להקיף שזה הנקרא הקפה כמש"כ ג"כ ב"ש בשם רש"י מכות, ושיעור תרבעים שערות הוא רק שיעור זקנים שקבל הרמב"ם.

ודעת הב"ח והפרישה דלא הקיפו לא התחיל להקיף, אלא דהתחלת האיסור רק בב' שערות, אבל בדרך דחוק, ולהלכה אע"פ שאין להכחיש שפשטות הש"ס והראשונים דלא בסמ"ג ותוספתא כ"ל ולא הקיפו פי' לא תגמור להקיף מ"מ כבר תורה יוצאת מדבריו הב"י לחשוש לכל החומרות, וכל רואה השטח אפילו יותר ממ' שערות לא תגע בו יד, והיינו בתער או במספרים כעין תער כמש"כ מפורש בב"י, ומה שמניחים השערות שם לחזוקות ממש הוא מדברי קבלה

וחסידות וקדוש יאמר לו, וכיון ושארי הדברים בזה בלו כבר בדברי אחרונים אין לנוני להאריך רק סדרתי קצת הציטות לפי עיקרן של דברים.

סימן קא

יום ב' אד"ב תשמ"א לפ"ק.

כבוד ידידינו היקר הרב המופלג בתורה ויר"ש כש"ת מוהר"ר יעקב ויינגולד לאי"ט בירושלים עיה"ק ת"ו. אחדשה"ט בכבוד.

יקרתו קבלתי ואשר הניע בשמו ובשם כת"ת חביבין כי"ע, הוה כי בארתי בעניי בשבע הלוי ח"ד סי' נ"ל שבשמש במכונית גלוח יש בו איסור לאורייתא דתער, והבאתי כן גם בשם מרן בחזון איש ז"ע, ונתעוררתם הכיות בזמן האחרון נודע מפי מומחים שאפשר לעשות סכין שיהא עשוי ממין אחר לא מברזל אלא מפלסטיק חזק וחד וניתן לעשות הסכינים שבמכונית הנ"ל ג"כ מפלסטיק; ונסתפקתם אם איסור ההשחתה דוקא בברזל או גם במין אחר, והספק אם הוא דרך גלוח, ותליתם ספק זה במחלוקת האחרונים דהנה הגאון מהר"ש בתשובת נוב"ת יו"ד סי' פ"א כתב שגם אבן אסור ואין לחלק בין אבן לברזל, והגאון חיד"א בתשובת חיים שאל ח"א סי' נ"ב דעתו שאבן לא נחשב דרך גלוח ופשוט לו שמותר, ולפי דעתכם לכאורה ספיקתכם בענין סכיני פלסטיק תולה בזה, ויש לעיין במאן קיי"ל, ול"ע בעיניכם הלכה למעשה.

אשיב בקצור הנה שני גדולים הנ"ל נחלו בשון הבית הלל יו"ד סי' קפ"א שכי יש איזה אבן שמפסיסים במקום הזקן והוא משיר השער נ"ל שהוא איסור גמור ודומה למה דאיתא בחיר מי ע"א והגלתון מלוה פשיטא מ"ד משום עבורי שער הוא ואפילו סך נשא קמ"ל, ושני הגדולים רלו ותמהו דהא זה ראיה לשתור דכה"ג לא נקרא תגלחת רק בתער וכ"ש בדבריכם.

ובעניותי ראיה הנ"ל פשוטה לפי ס"ד דדוקא מתכת נקרא תער אבל לא אבן ממודד שמותך מעיקרו בשער, א"כ הו"ל להגמי להגיה רבותא גדולה דאפילו מתך השערות באבן דאיכא למעשה גם גלוח וגם השחתה ואעפ"כ לא נקרא תער ומ"מ ס"ד דמהני קמ"ל, ומגלח קאמר כן א"כ מוכח דאם באמת מגלח וגם משחית עד עיקרו באמת הוא תער דאורייתא, ובאמת גם הגאון חיד"א לא הביל באבן רק דרך פספס ר"ל שגרר האבן על השערות ומשחיתם וכיון דאינו מותך ממש אינו נקרא גלוח, אבל באבן חדוד ממש לא אמר, ומש"כ שם ובאבן הנזכר תכף משרת שער ואיכא השחתה, הייט השחתה אבל לא גלוח, וד"ל לאפוקי מהסס שבא גם בהשחתה רק לאחר זמן, וקרוב לשמוע דמסרך האיסור דאורייתא אם באבן ממודד דמגלח ומשחית עבור זה אוסר הבית הלל פספוס באבן מחשש שיבא לידי גלוח ממש.

ואמנם מה שיש לדמות לנושא דיקן הוא מחלוקת הראשונים בענין מלקו והביטני דפטור במכות כ"א דלדעת הריב"ן ושאר הראשונים הביטני הוא כלי אומנות שמגלח כמו תער והפטור משום שאין דרך גלוח בכך, ולדעת הר"ן הביטני בענין המלקו נצח המלקו שערות שלא כדרך גלוח אבל בכלי אומנות הנ"ל אשר באמת מגלח ומשחית יהיכן שחייב, אע"פ שהגלח היינו כדרכו, אבל באמת דא עצותא דגם לבריב"ן ודעימי' הפטור משום שאינו דרך גלוח, אבל כל שהוא דרך גלוח מה לי באבן בענן או במתכת פשיטא דאסור, ע"כ לא מצאתי מקום לבקל בשאלתו, והדברים פשוטים.

סימן קב

יו"ד סימן קפ"ג
הלכות נדה

א

כתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה.

וכתבתי בשבע הלוי ח"ד סי' נ"ז, בנדת טומאתה ר"ל כל זמן שהיא מוזה מחמת טומאתה, וכבר כ' הרמב"ן שם גודל המזק שבטומאתה שהה היא לא כאפשר הממית בהבעלו, וכ"ש שחזיק לשוכב עמה אשר חדבק גופה ומחשבתה בו ובמחשבתו, כי רשהה רוע מדבק, ולכן אמר בה בנדת טומאתה שהיא כארץ וכאיש מלורע שטומאתה בגופה, חה דכ' ואת מקורה הערה והיא גלתה מקור דמיה כי המקור המשתה הכיא ראוי להסתר, לא שיגלה ויאבד ממנו מים הרעים המחיקים מאד.

וסיים שם הרמב"ן והנה נאסר לרע הקדש כל ימי טומאתה עד שתטבול במים כי לא תטהר גם במחשבתה ותהי נקי לגמרי, וכ"ל רבינו הרמב"ן בזה ע"פ מש"כ הרמב"ן פ' וילא כי בזמנים הקדמונים היו מאד מחרחקים ממנה והיו מיחדים לכם אהל בפ"ע כמש"כ הרמב"ן בתחל שם, אמנם בזמנים הקדמונים לפני מ"ה לא היו מרחקים מכם רק בזמן זב טומאתן, אבל כשעבר זמן זיבת הדם לא נשאר אלא שום הרחקה, אבל תורת ה' תמימה אסרה עד שתבא ותעבול במים כשבת ס"ד ע"ב והדומה בנדתה וכו', פי' שלא תאמר שהרימוק נפסק עם הפסקת הדם, לזה פי' תורה ברחוקה הבא עד הטבילה.

וזה פי' מקרא שלפנינו ואל אשה בנדת טומאתה ר"ל כל זמן שהיא מוזה מחמת הטומאה אע"פ שעברה הזיבה אבל הטומאה לא עברה, וטומאה זאת מחייבת הרחקה עד שתבא במים, והנה למד אותנו הרמב"ן במש"כ כי לא הטהר גם במחשבה ע"פ מש"כ למעלה כי מחקת בגופה ובמחשבתה, וכדי שתטהר גם במחשבתה לא תועיל שום דבר רק עבילה במים הכלכה, וכבר יש רמז מפורש בדברי רבינו הרמב"ם סוף הל' מקואות הקשר שים לעבילה עם עבירת המחשבה, וגם ולאה קדושה ישראל שעל הסרון הטהרה גם במחשבתה חייב כרת בבא על הנדה, עד שתבא במים.

ובמה שכ' הרמב"ן פ' וילא מבריתא דמס' נדה שאפי' להלך אחריה אסור ולדרוש בעפרה, ואסור להנות ממעשי ידיה ולהיות אתה באהל אחד, עיין בתשובת ח"ם אא"ח סו"ס כ"ג דבזמנינו אין שום אדם מזכר בזה, אז דנשתנו הטבעים, הזמנים והמקומות, אז כיון דדשו בה

רביה שומר פתי
דנשתנו הטבעים
הוא בטבע
וכעת ירחה שכ
טומאתה
שהלך זה נדוי כ
ישראל המחיו ע
שבשבעה נקיים כ
ואיסור הנאה במ
גם בנקיים זה לל
ול"ל היה להם
והרחקה כהלכה
בין ימי הראיה
קל"ה בשם הריב
מוכנים ב' עבילו
לאחרי ז' הנקיים
הרחקו מחומרו
תלה במה שהגדיר
ילקחן סי קל"ה,
בשבע הלוי

סימן קפ"ג ס"
בין בלון
ורלאתה, ופי' בלון
היה ושוף מחדקק
השמש, וכש' ד"ה
שבא מהמת אונס
מימוד דאינו קוב
לשפוט כן בזה"ז
משבה פשיטא דא
וסת קבוע, וכן לק

והוא שתרגים בל
אחרונים, ו
בעניי בתשובת ש
הח"ם בכמה תשוב
ובפרע הזיבה שב
הזמן במלאות עבו

איברא מש"כ בנ
סי' קי"ב
בבשרה שנמלאה
כגון דם הנמלא ב
בו בילאתו מן ה
עיין ברמב"ם הי"ז
בשו"ע סי' קפ"ח ו
לו זמזוב וכו"ב
קב"ז, אינרא בבי
החמיר מאד בדינו
מנופה ויודעת מה
שמואל בדקה קרי

בידו לבטלה ואין כאן דמי הלואת החטים עצמן וחזר זה בהלואת סאה בסאה שהיא מותרת בים לו מאותו המין אפילו מטבע כמו שאמרו יש לו סאה לזה עליה כמה סאין לו אפילו בשאין לו כל שיעת השער כמו שמבואר זה לרמב"ם ז"ל בריש פ"י מלת שהרמב"ם ז"ל לא האיר בשיש שם קביעות זמן וכבר השיגו הראב"ד ז"ל בזה וכן כל האחרונים הרמב"ן והרשב"א והתירו בשיש לו או בילת השער אפילו בקביעות זמן וא"כ נמדון זה כיון שבשעת הלואת חטים יצא השער נאמר שיכול לגבות חטין מדה במדה אע"פ שהקרו החטים זה אינו שלא הותרה הלואת (חטים בחטים) סאה בסאה בשיש לו או בילת השער אלא שהרמב"ם קרוב לשכר ולהפסד שכמו שאם יוקרו החטים יהיה שכר למלוה כן כשיוקרו יהיה לו הפסד שהרי אין זה חייב לו אלא חטים וכו' אבל נמדון זה שאם יוקרו יעול חטים ואם יוזלו יעול דמיהן כשעת היוקר זה ודאי אסור שהרי קרב לשכר ואלא להפסד הוא כדאמרינן גבי חביתא דחמרא כיון דמקבל עליהן אלא קרוב לזה ולזה הוא וכמו שהביא הרמב"ם בזה בפ"ח ע"ש.

מבואר מדברי הריב"ש ז"ל במקום שהתנה בפירוש בהודאת עודי הער ומעמד אנשי העיר ליקח המשות או חטים כפי רצונו בזמן הפרעון ואסר לבם הריב"ש ז"ל אפילו בשאלו דרך מקח וממכר והטעם דממ"נ דאם מדין מקו"מ אתי הרי צריך לקבל המשות ואם מדין שאה בסאה קאתי שמבטל המקח ונשאר הלוואה סאה בסאה מכח התנאי שביניהם נמצא דהו"ל סאה בסאה קרוב לשכר ורחוק להפסד וכה"ג אסור סאה בסאה ולא התירו סאה בסאה אלא בשקרוב לזה ולזה וא"כ בדידן נמי כיון דהאב הרי הוא והכ"ל דהאלאחרין הרי הם ובא עליהן מכח הלואה א"כ הו"ל הלואה זו של מאה שטערלינג נגד דהאלאחרים כיון שהתנה שבידו ליקח שטערלינג או דאלאחרים הו"ל הלואה קרוב לשכר ורחוק מהפסד שאם יעלו דהאלאחרים יבקש השטערלינג ויסכיר ואם ירדו דהאלאחרים יבקש השטערלינג ולא יפסיד וא"כ הו"ל בכלל קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד דכה"ג לא התירו חז"ל להלות אפילו בחנאי כיון שבתור הלואה בא לידו ואם בתור מקח וממכר אסור נמי וכמ"ש בדידיה.

וציפיתי אפיה לרבינו הגדול בסה"ת שער מ"ו חלק מ' שהאב חז"ל, הלוהו משות וקבע עמו זמן לפרעון לו מחזיר לו מטבע אע"פ שנפסלה דמלי אמר ליה כמו כך היה נפסד בכך והרי שלך לפניך והא קיי"ל כר"ה דהוה רביה דרב יהודה דקאמר גזל מטבע ונפסל היינו פסלתו מלכות ואע"פ אומר לו הרי שלך לפניך אבל בשהלוהו פרקמטיא מלי ח"ל מלוה אלו היתה פרקמטיא שלו בידו עכשיו הייתי יכול למוכרה במטבע היותה היום שהוא זמן פרעון וכו' והתם בעל גדולי תרומה שם והא קיי"ל כר"ה והביא דברי התוס' ב"ק שהתנו דמטבע שנפסל תשוב בהוזל ובמטיקרא שוין ד' ולבסוף שוין אזא אמרי' בגזלן דכי ליתנהו בעין משלם בשעת הגזילה אבל גבי הלואה כי הזזל אמריק משלם כי אזלא חטים בחלו נותן חטים הוקרו נותן דמיהן ותחמה עליהן דא"כ היאך כתב שאם פירש שמשלם משות נריך לשלם מטבע היותה כתותה שער חטים דמסתמא

ממנה הלואה שדינה לגבות מהלוה אותו דבר עצמו ולא דמים וע"ז כתב שאם יקח הברירה בעת הפרעון לבטל המכירה ולהחזירה להלואה א"כ כשיגבה עתה חטים שווים מחטים בשביל חוב החטים שהיו שווים מנה בשביל התנאי וביטל המכירה הו"ל תנאי באיסור רבית ובטל אלא דכתב הריב"ש ע"ז דלכאורה י"ל שאין זה תנאי באיסור רבית כיון דבעל המקח וא"כ הו"ל סאה בסאה ומרי וע"ז כתב דז"א דאף בכה"ג אסור שהרי קרוב לשכר ורחוק מהפסד הוא וכל זה לפי שהתנה בסאה בסאה ואם היינו אומרים בכה"ג דאין איסור בסאה בסאה אף כשהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד היה הריב"ש מודה דמהני תנאי שהרי אין כאן תנאי איסור כלל אלא הכל זה כשנשאר דרך מכירה אבל אם הפעין נעשה מהאלה דרך הלואה שהלוה לו חטין וא"כ עיקר החיוב שזה יפרע לו חטים בעין אלא שזה התנה שאם יולה בעת הפרעון לקחת דמים כמות שהם שוים עכשיו מחויב ליתן לו, דבר ברור הוא אאף אם היה התנאי מועיל אינו מועיל למפרע לומר שכשהוא בורר לו דרך זה שיתן לו דמים כובדר הדבר למפרע שנעשה שיקח החטים מכירה היתה ולא הלואה דודאי זה אינו ולא מצינו לפי מה דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה דלא אמרינן הוברר למפרע שהיו מכורים אלא אפילו ל"מ"ד יש ברירה אפילו מדאורייתא מ"מ פשיטא דנזה שהיה התנאי בסאה אין לפרשו על למפרע אם לא שהיה אומר בפירוש שאם יבחר בדמים תחול המכירה משכשיו ואז יש לדמות לדין הריב"ש שעשה מכירה מעכשיו אלא שהתנה שאם יולה יבטל המכירה משא"כ בתנאי שהם אינו על למפרע רק על שעת הפרעון לבד שאם יולה מחויב ליתן לו סך דמים כך וכך-וא"כ מה יושיענו זה שהיה שוה סך הזה בשעת הלואה כיון שלא שאלו דמים לחלוטין בתורת מכירה והוא מתנה שיפרע לו יותר ממה שנתחייב חב רבית גמורה היא ותנאי שמתנה על רבית בעל ואין אנו לריכים לבא ע"ז מעשה קרוב לשכר וכו'.

ולפי"ז בדידן כיון דאמר שמתנה ע"פ שיברר הרבנים שיהיה כהיתר שאפשר. אמנם לפענ"ד פשוט דאדרבה הכי נמי כיון שהוא לא ידע ולא התכוין על ההיתר הזה א"כ פשוט דבשעת הלואה לא נתכוין הוא על מכר ומקח ולא נתכוין ליתן כמאה שטערלינג עבור המחתים ואדרבה דאלאחרים לשם מקח וממכר אלא לשם הלואה וכיון דלשם הלואה נתכוין א"כ הכא לכ"ע אסור לא מבעיא לדעת הגר"ח דכאן הו"ל קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד ואין בכל מקום קרוב לזה ולזה בעינן אלא אפילו לפי מה שפי' הב"ח בדברי הריב"ש שאם היה לבחלה בתנאי גמור על למפרע היה מועיל כל שהיה בלשון מכירה אבל הרי בדידן לא היה רק בתנאי בסתם ואפילו תנאי גמור לא היה אלא התנו בתנאי ע"פ רבנים מובהקים שיהא מותר ע"פ התורה והרי אסור לגות באופן זה ע"פ התורה וכיון שהתנה שיפרע לו יותר מבשעת הלואה כיון שלא עשאו דמים לחלוטין בתורת מכירה הו"ל מתנה שיפרע לו יותר ממה שנתחייב וזה רבית גמורה ותנאי שמתנה על רבית תנאו בטל כנלפענ"ד.

דושה"ש והשי"ל בידידות הוקרה ובלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קכא

אין להעלים הפאות או הציצית

עש"ק שיחה תשל"ג בנ"י יצו"א

מע"כ ידידי הרבני הנגיד וכו' מוה"ר שלמה זלמן מארקאוויטש הי"ו.

אחרשה"ט בידידות,

ומה שכעיר עוד על מה שכתבתי בסי' קנ"ז (משנה הלכות ח"כ) בענין אורך פאות הראש ולגין למה שכתב בהקדמת ספר עין הבדולה אבר חיבר הגאון האמיתי רבינו חיים לבי מנהיימער זצלה"ה שהיה אב"ד ור"מ דק"ק אונגוואר שכתב בהקדמה ידידי ר' זכרי' עלעפאנד שמע מהגיו הרה"ג ר' דוב בערים ז"ל תלמיד המחבר עין הבדולה כי מורו ורבו בעל המחבר קלף מאוד על הבחורים שהיה להם פאות ארוכות יותר מכשיעור והגיעו אח הפאות אחורי אזניהם ואמר להם שלא לותה תורה להניח יותר משיעור פאה ואמר הלא להם פאות ארוכות ויגיע אותן מחמת הבושה ושם מצות הציצית לא נגוע ולא נכלם ח"ו ע"כ. הנה יפה העיר בזה והם דברים מאירים מסמחים לב אנשים וזה דרכם למו לגדיקי אמת שלא התבייש ח"ו במצות ה' ואדרבה ויגבה לבם בדרכי ה' הן בפנים וכן בחוץ בפאות הראש והזקן אלא וגדום ואדרבה זה היה להם לכבוד ולתפארת לביות גבדלים מן האומות הן בשמחה והן בגופם לביותם נמולים וכן במלבושם ולא בדורות הראשונים דורות האחרונים בעונ"ה בושה תכסה פניהם בכל דבר של קדושה ולא די שהם בעצמם אלא אם רואים מי שהוא שהולך בדרך אבות מלעיגים עליו וקורלים לו ח"ו שהוא בבלי משגיחי אבל האמת כי יש לנו לגבות לביו בדרכי ה' עד כי יבא שלה ולו יקבת עמיש בב"ל.

ועיין מ"ב א"ח סימן ח' ס"ק כ"ו שכתב ח"ל, ואותן האנשים המשימין הליות בהמכנסים שלהם לא די שמעלימין עיניהם ממלות דכתיב ולאיתם אותו וחכרתם וגו' עוד מגזין הן את מצות הש"י ומתידין ליתן את הדין על זה וכו' ואילו הי' להם איזה דורון ממלך בשר ודם שחקוק עליו שם המלך כמה היו מתקלסין בו לפני האנשים תמיד וק"ו בליות שמרמז על מלך מלכי המלכים הקב"ה כמה מתכבד האדם הנושא שמו וכו' ע"ש. והרבה פעמים שדברתי מזה ברטן הבורא היה דוקא להבדיל אותנו מן הגויים כמה שנאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות ועי' חיוך מלוה ב' והנא מרחמי ה' שנזכו להיותינו נבדלים ונפרדים מן האומות ויש להאריך בזה. ומיהו מתשו' מהר"ו ברונא סימן נ"ו נע"ק ע"ש ויש לישב ודו"ק.

דברי ידידו דושה"ש בלב ונפש

מנשה הקטן

סימן קכב

כמה השיעור לאורך הפאות

ג' תמת התשל"ד בנ"י יצו"א

מע"כ הרה"ג וכו' וו"ח נו"נ כש"ת מוה"ר דוד קצנשטיין שליט"א, באלטימאר.

אחדשכ"ת בידידות, יסלח לי אם לא אחרתיו כראוי לו כי בבלתי מכירי קאמינא ויקבל הכבוד כראוי לו ויהא מקורו ברוך.

בדבר שאלתו עוד בענין שיעור ארכן של הפיאות ומאיזה מקום מתחילין פאות הראש ומדוע יש הרבה שאין עושין כן בזה"ז.

הנה בש"ע יו"ד סימן קפ"א ס"ט כתב שיעור הפאה מכנגד שער של פדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יולא ומתפרד שם וכל רוחב מקום זה לא חגע בו יד ומלשון זה היה משמע דבכלל אסור לקטן פאות הראש אפילו ארכן כמה ועי' שו"ת ח"ם יו"ד סימן קל"ט שנשאל מחותנו הגרע"א דמנא לן היתר למסרק הפאות למאן דמתמיר במספרים כעין תער והמ"ם ז"ל השיב לו דליכא קפידא בזה ושכן עשו רבנן קשישאי ע"ש. והנה בשו"ע הנ"ל ס"ג כתב אינו חייב אלא המשתית בתער ויש אוסרים במספרים כעין תער ויש לאוסר לדבריהם ע"כ, ונחלקו בו אבות העולם החיעוך מעוה רל"ב כתב בדעת הרמב"ם דמספרים כעין תער פטור אבל אסור בכל פעור הכתוב ברמב"ם וכך העלה במשנה רוקח (המשנרדאם) ברש מס' מכות ומסתפק אי אסור דאורייתא או מדרבנן וכ"כ בשו"ת דבר יוסף להגר"י אירגז סימן ל"ו ובמרכבת המשנה על הרמב"ם אבל הב"י פי' דלהרמב"ם פטור ומותר ונמשכו אחריו החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב סימן נ"ב ועוד קלת אחרונים ע"ש.

והרמב"ם כ' בפי' מהעו"ז ז"ל ופאה זו שמניחים בלדעים לא נתנו בו חכמים שיעור ושמעון מזקינו שאינו מניח פאות מארבעים שערות ומותר לנקוט הפאות במספרים לא נאסר אלא שהחה בתער ע"כ. ובעור כתב ארבע בשם ארבעים עי' כ"מ וסמ"ג כתב על דברי רבינו שיש להתיבב בדבר מבוס דתניא בתוספתא דמכות יש חולש שערות וחייב משום זיר ומשום מקיף ותמה הכ"מ ואיני יודע מה הוקשה לסמ"ג דהא רבינו חיירי בשיעור הנחת הפאה כמה שערות חייב לבניח והתוספתא חיירי בחולש שערות מהפאה כמה שערות יחלוש ויתחייב וקאמר דבתלישת שתי שערות חייב ואין זה ענין לדברי רבינו ע"ש. ולפענ"ד קושית הסמ"ג דאי שיעור פאה הוא ארבעים שערות א"כ החולש שתי שערות חייב משום זיר ומשום מקיף הא אפילו חולש שער אחת נמי חייב משום פאה ועי' ד"מ ופריסה יו"ד הנ"ל והרש"ל והכ"מ כתבו דלהרמב"ם אין מניאות לשתי שערות דפיאה מלאה אין חייב בשתי שערות כל שהניח מ' שערות ובפאה מצומצמת א"ל לשתים דכל שתלש אחת כבר אין לו פאה שבפחות ממ' אין לו פאה אלא דהב"י וד"מ ס"ל די"ל דהרמב"ם ס"ל דחייב על כל שתי שערות שבאוך מ' ועי' ח"ם יו"ד סימן קנ"ד ובספר שאול שאל סימן ק"ב מה שהמה עליו.

והנה שיעות הרמב"ם נראה דאין שיעור לפאה זו ומה שכתב שמעון מזקינו כלומר דכן הוא עכ"פ אלא לבניח פאות אבל אין זה מדין תורה דאל"כ מה זה שאמר לא נתנו בו חכמים שיעור הרי נתנו ונתנו שיעור מ' שערות אלא דנראה דס"ל הרמב"ם דמה"ת אין בו שיעור כלל ורק שמעון מזקינו מ"ש יע"ז בא הסמ"ג ואולק מהתוספתא דמפורש דבב' שערות חייב על מזיר ופאה ומשמע לכאורה דהשיעור הוא ב' שערות ולא מ' וא"כ היה מחלוקת הסמ"ג להקל ולא בעי מ"ש נמי יש לעיין בדבר כי אין הז"ג כתב להתיר גם כי כנראה דהפוסקים פי' בו לחומרא ולא לקולא ול"ע. מיהו שיעות רש"י ותוס' דיב שיעור לפאה ורש"י מכות הבי מסכתא אהא דת"ר פאה ראשו סוף ראשו כתב ואיזהו סוף ראשו זה המשתית לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו ופירש"י ז"ל ואיזהו סוף ראשו באחר ענין יהא מקיף סוף הראש שיהא חייב בבל תקפו המבוה לדעיו אחורי אזנו אין שיעור כלום וכן במאתו אין שיעור כלום אבל בלדעיו שבאמצע יש שיעור ואם הוא משוה ונוטל כל השיעור שבלדעיו למידת אחורי אזנו ופדחתו זהו מקיף סוף הראש עכ"ל. ביאר דבריו ז"ל דמדרך גידול שער ראש האדם שבהקף הם יולאים מלפניו עד מאתו כל אחד לפי עצמו אחד יותר למעה מהשני, ומאחריו הם גדלים עד לאזניו ודרך זה הם גודלים מסביב ראשו אבל מלפניו בין אזניו ומאתו (שהוא הפדחת בלשון חכז"ל) יש כמין פת שערות שירד מהראש וגדול עם הזקן משני הצדדים והפת הבוה מחבר שער הראש עם שער הזקן והשעה הזה שאינו נפסק אלא יורד ממעה למעלה הוא הנקרא פאות נמצא דהרוחב של הפאות מה"ת הוא כל השעה מאזניו עד המצח כל השערות שיורדין למעה עד הזקן הוא פאה מה שבחוץ בחוץ והשאדם מגלח פאה זו עבר על לא תקיפו דאז יהראה הפדחת עם אחורי האוזן חה לשון לא תקיפו פאת ראשכם ועי' פי' הריטב"א הובא בב"ה ועי' יד הקטנה סימן נ"ג.

והיה אפשר לומר דבבא פליגי דלהרמב"ם מאחר דהעיקר אלא יהא מוקף ויליף מלא תקיפו וא"כ כל שהשאיר שער ולא הוקף לגמרי לא עבר על לא תקיפו וקיים המצוה והמ' שערות הוא שיעור שבזה נראה שלא הוקף ולא השוה לדעיו. אמנם רש"י ודעימיה ס"ל דהעיקר לבניח פאה דבתורה פאת ראשכם כתיב ופאת משמע כל השער שמתחר הראש והזקן והוא מן האוזן עד המצח דכל שער זה נראה שהוא פאה וזה הוא שאסרה התורה שלא להקיף וממילא להרמב"ם לעומת מלא תקיפו ולרש"י מפאת וכל זה לענין רוחב הפאות. אבל לאורך הפאה אין לנו שיעורו מלמעלה למטה עדיין כמה הוא ולהרמב"ם נראה פשוט דאין שיעור למטה כיון דכתב ארבעים שערות ולזה אין שיעור כלל. אמנם לרש"י נראה דכתב במכות הנ"ל ח"ל, המשה פאות יש בזקן אחד למטה מן האוזן מקום שבלחי התחתון יולא ומתפרד שם ושם נקרא פאות בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם מתחלת הזקן וכל שלמעלה עד הלדעיו בכלל פאות הראש הוא עכ"ל. נראה מבואר דפאות הראש שהוא ברוחב מאוזן אלא יורד למטה אותו השיעור עד מקום שבלחי התחתון יולא ומתפרד שם והוא הנקרא (דזיינע בלע"ז) ומשם מתחלת הזקן וא"כ יש לן שיעור גם לאורך פאה דהיינו עד הלחי התחתון שיולא ומתפרד ובכל אותו מקום לא חגע בו יד. והנה בש"ע יו"ד קפ"א ס"ט שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו עד למטה מן האוזן מקום שבלחי התחתון יולא ומתפרד שם וכו' ובשו"ת חרן נגי סימן ג' אות ד' בתפלה

מאד מנ"ל לש"ע עד למטה מן האוזן ושוב הביא ממד"ר ואתחנן אות י"א ובענן יוסף שם דאע"ג דמה"ת אין איסור רק כעין חצר מ"מ צריך פאה עד למטה מן האוזן מפני דרכי האמורי ע"ש והוא מקור נאמן לדברי השו"ע, ועי' שו"ת אמרי יוסף.

והיות כי הפוסקים הבאו להחמיר בשיעות רש"י א"כ גם לענין זה יש לנהוג בדעתו ז"ל, והנה מלשון לא חגע בו יד היה משמע דאסור לקטן בכלל מן הפאות. אמנם בבר בחבתי בספרי משנ"ה (ח"ה סי' קכ"ד) בשם האר"י הקדוש דיותר מבשיעור היה מותר ע"ש. ובסמוך סי' קכ"ב הבאתי מהגאון מוהרח"ל מאנהיימער שאמר לבחור למה לך לגדל פאות ארוכות ביותר ולהסתירם תחת האוזן גדל פאות בשיעור האמור בחז"ל והלך בכם בחוץ ואל תתבשם עם המצוה ולבן פשוט דלהתחלה יש לגדל פאות עד הלחי ולפי שיש מסתפקים מהו הלחי ולבן מניחין עד הלחי התחתון והשאר יוכל לגזה אם ירצה.

ומה שתמה למה יש הרבה בזה"ז שאין מניחים פאות, הנה שאל לי דבר שאין בידי להשיב. ופעם שמעתי שבהרה"מ (רוסלאנד) כי' גזירה עוד לפני הקאמאניסטים שאסרו לישראל לגדל פאות הראש ורק לרבנים התירו ולכן אפשר שסמכו אז בדיעבד להקל בשיעות דבמספרים כעין תער נמי מותר, ומזה נשתרבב להקל בזה. או סתם מפנין מאדערנזאלנע בעוה"ב שבוער בכל העולם, אבל ודאי מי שירא"ת כ' נוגע בלבבו יראה לקיים מצוה זו ועי' חנוך מצוה כ' ולא השי"ת נקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא ע"ש אות קבוע בגופם להבדילם משאר העמים בצורת גופם שכם מובדלים מהם בצורת פשוחם וכו'. והנה היה רצון הבורא להבדיל את בית ישראל בצורתם מצורת הגויים ולא להתדמות להם ח"ו ואין לך הבדל יותר גדול מהגדלת פאות ואומר אני שגם זה מחלקי המצוה ומטעמיה ועי' רמב"ם בטעם המצוה וד"ל יותר אין הז"ג כעת להשיב ואי"ה כשאפנה עוד אשיב בס"ד על יתר השאלות ועד החס הנני לברכו שיזכה ללמוד תורה לשמה. וענין שאלתו באמונת חכמים ימחול גם לעיין בספרינו משנה הלכות ח"ה סימן קס"ה עד קע"ב אולי ימצא בקשתו ואם לאו יודיעני מה רוצה לדעת.

ובזה הנני ודי"נ דרשה"ט בלב ונפש

מנשה חשקן

סימן קכג

אי יש לסמוך על הרופאים בעיכוב הוסת ע"י כדורים

עש"ק משו"מ התשל"ה

מע"כ ידידי והלמיד ישיבתינו הקדושה וכו'.

בדבר השאלה אי יש לסמוך על הרופאים ליקח כדורים לעכב הווסת איזה זמן כגון בכלה שקבעו זמן החתונה לזמן ארוך ושהתנה הווסת ויכול החתונה להיות חופה נדה וכן בקצת נשים שסדר ווסתן אי מותרות הן לבעליהן בכה"ג. הכדורין יוכלו לסדר את ווסתן אי מותרות הן לבעליהן בכה"ג. מלבד מנ"ל לש"ע עד למטה מן האוזן ושוב הביא ממד"ר ואתחנן אות י"א ובענן יוסף שם דאע"ג דמה"ת אין איסור רק כעין חצר מ"מ צריך פאה עד למטה מן האוזן מפני דרכי האמורי ע"ש והוא מקור נאמן לדברי השו"ע, ועי' שו"ת אמרי יוסף.

והיות כי הפוסקים הבאו להחמיר בשיעות רש"י א"כ גם לענין זה יש לנהוג בדעתו ז"ל, והנה מלשון לא חגע בו יד היה משמע דאסור לקטן בכלל מן הפאות. אמנם בבר בחבתי בספרי משנ"ה (ח"ה סי' קכ"ד) בשם האר"י הקדוש דיותר מבשיעור היה מותר ע"ש. ובסמוך סי' קכ"ב הבאתי מהגאון מוהרח"ל מאנהיימער שאמר לבחור למה לך לגדל פאות ארוכות ביותר ולהסתירם תחת האוזן גדל פאות בשיעור האמור בחז"ל והלך בכם בחוץ ואל תתבשם עם המצוה ולבן פשוט דלהתחלה יש לגדל פאות עד הלחי ולפי שיש מסתפקים מהו הלחי ולבן מניחין עד הלחי התחתון והשאר יוכל לגזה אם ירצה.

ומה שתמה למה יש הרבה בזה"ז שאין מניחים פאות, הנה שאל לי דבר שאין בידי להשיב. ופעם שמעתי שבהרה"מ (רוסלאנד) כי' גזירה עוד לפני הקאמאניסטים שאסרו לישראל לגדל פאות הראש ורק לרבנים התירו ולכן אפשר שסמכו אז בדיעבד להקל בשיעות דבמספרים כעין תער נמי מותר, ומזה נשתרבב להקל בזה. או סתם מפנין מאדערנזאלנע בעוה"ב שבוער בכל העולם, אבל ודאי מי שירא"ת כ' נוגע בלבבו יראה לקיים מצוה זו ועי' חנוך מצוה כ' ולא השי"ת נקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא ע"ש אות קבוע בגופם להבדילם משאר העמים בצורת גופם שכם מובדלים מהם בצורת פשוחם וכו'. והנה היה רצון הבורא להבדיל את בית ישראל בצורתם מצורת הגויים ולא להתדמות להם ח"ו ואין לך הבדל יותר גדול מהגדלת פאות ואומר אני שגם זה מחלקי המצוה ומטעמיה ועי' רמב"ם בטעם המצוה וד"ל יותר אין הז"ג כעת להשיב ואי"ה כשאפנה עוד אשיב בס"ד על יתר השאלות ועד החס הנני לברכו שיזכה ללמוד תורה לשמה. וענין שאלתו באמונת חכמים ימחול גם לעיין בספרינו משנה הלכות ח"ה סימן קס"ה עד קע"ב אולי ימצא בקשתו ואם לאו יודיעני מה רוצה לדעת.

ובזה הנני ודי"נ דרשה"ט בלב ונפש

מנשה חשקן

סימן קכג

אי יש לסמוך על הרופאים בעיכוב הוסת ע"י כדורים

עש"ק משו"מ התשל"ה

מע"כ ידידי והלמיד ישיבתינו הקדושה וכו'.

בדבר השאלה אי יש לסמוך על הרופאים ליקח כדורים לעכב הווסת איזה זמן כגון בכלה שקבעו זמן החתונה לזמן ארוך ושהתנה הווסת ויכול החתונה להיות חופה נדה וכן בקצת נשים שסדר ווסתן אי מותרות הן לבעליהן בכה"ג. הכדורין יוכלו לסדר את ווסתן אי מותרות הן לבעליהן בכה"ג.

והנלפענ"ד דהנה בגמרא נדה דף יו"ד ע"ב א"ר יוחנן אם הגיע וסתה בימי עיבורה משהוכר עוברה או בימי מניקתה א"ל לפרוש סמוך לוסתה ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה מי' טומ"ע יו"ד סי' קפ"ד ס"ז ובסו"ס קפ"ט סל"ד אפילו שופעות ורואות דם בתוכן עוות שהן למודות לראות בהן אינו אלא כמקרה ואינן צריכות בדיקה אפילו בשעת וסתה ובס"מ בהיתר נחבית במחבא מפני פחד והגיע שעת וסתה אינה חושבת לו וכתב הרמ"א די"א דוקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה עברה בלא בדיקה אבל בהתחלה צריכה בדיקה (ב"י) וכתב הש"ך ס"ק כ"א דל"ד למעוברת ומניקה דאפילו בהתחלה א"ל בדיקה דמעוברת ומניקה חזינן דדמיהם מסולקים אבל היתה במחבא לא ברי לן כולי האי דתהא מסולקת דמיה דהרי חזינן כמה נשים אע"ג דהוו במחבא לא שנו את תפקידם ע"ש.

ולפי"ז בהני כדורים נחזי אנן למי דומה, אי נדמינן לה למעוברת ומניקה הי' מותר אפילו בשעת וסתה, ואי מדמינן לה להיתה במחבא א"כ בשעת וסתה צריכה בדיקה. ולפום ריהטא הי' נראה לפי הטעם שכ' לחלק עוד להתרוצים דבמחבא חייבינן דלמא יצא פחד מלבה בתחה רגע או בשעת תשמיש כמ"ש הט"ז שם סקי"א וא"כ הכ"ג יש לחלק דלמא הכדור לא יפעול ותראה עכשיו. אינרא דאיפכא מסתברא דבשלמא במחבא הטיבוד אינו מכח סילוק דמיה בטבע אלא שהתרדה והפחד מסלק דמיה ומיד שיצא הפחד מלבה אפשר שתמצא כיון שהיא בשעת וסתה אבל הכדורים מסלקין הדמיה בטבע והוה דומיא דמעוברת ומניקה דהכא והתם אין בידה שתהא הוסת בזמן הזה שנסתלקו הדמיה, ובשניהם בא הסילוק ע"י פעולה.

ומיהו נראה דבזמן הוסת נופה לא תשמש אף דמעוברת קיי"ל דאפילו בימי וסתה אינה מוששת כלל וכיון דדמי לה היה להיות מותרת אפילו בימי וסתה ממש מ"מ נראה לחלק דבשלמא במי עיבורה אנו רואין הסיבה שמסלקת הדמיה שהרי הוכר עוברה וכל שהוכר העובר אנן יודעין שהעיבור מסלק הדמיה והוא כבר נתברר בכל הנשים שבעולם או עכ"פ ברובא דרובא, משא"כ בהני כדורים אין אנו רואים. והשניה דבימי עיבורה אנו רואים שהסיבה המעבבת אבתי יש בה שהרי כריסה בין שויה אבל בכדורים דלמא פסק כח הכדור הזה באותה רגע ותראה עכשיו דם. ואף דאין חושבין לה בשאר הימים בשעת וסתה יש לבחמיר.

ועוד בו שלשה דאף שהבר ניסו הדבר הזה בשאר נשים פעמים רבות והועיל אולי כאן אולה לא יועיל ואם נסתה הדבר ונעלה הכדורים ג' פעמים ומעכב וסתה מסתברא דמשמשת בלא עדיה דהו"ל בקבעה וסת.

שוב מלאתי בשו"ת הרדב"ז (חלק שמיני מתת"י תשל"ה ב"ב) סימן קל"ו שבבר דן בזה במקלת נשים ששותות משקה או שאר דברים לעבב ווסתן עשרה או עשרים יום אם אסור לבעלה לבוא עליה אמפ"י שהיא עוברה דהוי בסמוך לוסתה והביא מחלוקת הראשונים ז"ל אי אשה חוששת כל ימי משך וסתה דעת הראב"ד והרמב"ן דחוששת והרא"ה והרא"ש שאינה צריכה לפרוש אלא עונה ראשונה של הוסת בלבד וכתב דכיון דהרא"ש

ולא הספיק לגלח כל ראשו מד שלמתו כל שערות שכבר גילח מהו מי אמרי' בתחור ומגלח שלש אחר שלא גילח בראשונה דיו דמלרפין גם הללים שכבר גילח בראשונה וה"ל רובו אע"ג שכבר נמח לו דלמא בזיקן שיגלח עתה כולו לו רובו דהוי ככולו: ה"ג אם אמר כמזיר ממא שתי שערות מעכבות ודכוותה כמזיר מהור שתי שערות סותרות. וה"פ והו קמיבעיא לן דאמרת כמזיר ממא שתי שערות מעכבות בתגלחת עהרתו מי סותרות שתי שערות כמזיר מהור אם גילח שתי שערות תוך ימי מזירותו סותרין דמדמין ליה לעיכוב דמזיר ממא לו דלמא בעינן רובא כעיכוב דמזיר מהור: וכן הוא. שתי שערות סותרות: ותני כן. ותכיא עמי הכי: בשם שתי שערות מעכבות בו. בתגלחת טומאה כך שתי שערות מזהרות בו בתגלחת איסור: וגילח מהן פעם אחת. איסור כדי לכוף ראשו לעיקרו מי אמרי' כיון שגילח איסור אחד שני ל"פ שאיר הרבה לו דלמא אשיורא קפיד קרא וכל שאיר איסור כדי לכוף ראשו לעיקרו לא עבה כלום: הכי גרסינן ר' אלא בשם שמואל קומי ר' יוסי. כ"מ בסמוך: למלקות אחת. אם גילח תוך מזירותו שער אחת לוקה: לעיכוב. גילח תגלחת טומאה לו מהרה ושאיר שתי שערות לא עלתה לו תגלחתו: לאחרה. גילח תוך ימי מזירותו אינו סותר עד שיגלח שלשה שערות: מתני' פליגא על ר' יוסי. דקתני ר' יוסי אף למלקות בעינן שתי שערות ופריך תברייתא דספרי תני מזיר שספסף כל שהוא חייב משמע אפי' בשער אחת חייב מלקות: פשר לה ר"י. מפרש לה ר"י להך מתני' מזיר שספסף משתי שערות מזו כל שהוא ומזו כל שהוא חייב: ופריך מתניתא. ברייתא דמייתי בסמוך קשיא לר' אילא בשם שמואל דאמר למלקות אחת: ה"ג חייב עליהן משום ד' לאוין: משום מזיר. והוא מזרע וכי"ע וכשהן שתי שערות אלו פיאה בראש חייב משום לא תקיפו פאת ראשיכם ש"מ דאינו חייב משום מזיר אלא בשתולש שתי שערות: ומשני לאוים. אחי התגא למיחשב כמה לאוין יכול המולש שתי שערות לעבור וקתביב נמי י"מ ומקיף ואהנך אינו חייב אלא בשתי שערות אבל במזיר חייב תלקות אפי' בשער אחת: אית תני. איכא ברייתא דתני בה מזיר מספסף בקילקין. והם שערות הראש המסוככין וקשורין מחמת זיעה וערבוביא: בברית. אדם בריא שערותיו מזקיס ואינן מגיעין ע"י פספוס: בשם. אדם חלוש אסור לספסף בקליקין שמגיעין ע"י פספס:

הלכה ד מתני' מיר שהיה שותה ביין כל היום. ולא התרו בו אלא אחת: אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו בין שתיה לשתיה: **גמ'** נזיר והוא בכית הקברות כו'. כתובה לעיל פ"ג הלכה ה' ופ"ש: אמרו הוי יודע. אם בשעה שנתה אל מים התרו בו הוי יודע שאם תשתה אל מים ואתה רולה לשתות אל יין אח"כ ויש בו שערה זתים אינו לו דוקא דשיעורי נזיר ברביעית הוו אלא יש בה כך וכך שיעורים ותתחייב כמה מלקיות: אינו מקבל התרייה בדעת הזאת. דאפי' התראה לו אלום הוא אמ"ש שאמרו לו הוי יודע דבשעה התראה בשעת מעשה ובשעה שהתרו בו לא שתה אלא מים: מקבל התרייה בדעת הזאת. כיון שהתרו בו בשעה שהתחיל לשתות יין ומייב על כל רביעית ורביעית אע"פ שבהתראה אחת הוי וכן בשפודין:

הלכה

הלכה ד מתני' מיר שהיה שותה ביין כל היום. ולא התרו בו אלא אחת: אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו בין שתיה לשתיה: **גמ'** מתניתין בו על היין ועל התגלחת. שתה שם יין או גילח והתרו בו מלקין אותו דמירות אל עליו אבל על המומאה אינו לוקה אותיל ומר במומאה: גר"ש כו'. גמרו או גרסינן שם כולא הילכתא לעיל פרק ג' הלכה ה': אינו מקבל התרייה בדעת הזאת. כלומר בהתראה זאת שכיון שאין היין בידו אפשר שלא ישתה ממנו: מקבל התרייה בדעת הזאת. ואם ישתה כולה חייב עליה מלקות:

הלכה

רידב"ז

נרש כו' הי"ל. אם דרך הרשלמי כו"כ פעמים מיין בתם' יומא ודו"ק: **דיו** לפניו לגלחות שתים מ' אל מים ומ' אל יין נמל ושתה אחרה אל מים כו'. לפנ"ל ה"ש דאינו מבורר איסור אחד אל מים ואיזה הוא אל יין וע"כ אם התרו בו אחר שתה אל מים ואחר לשתות אל יין זה התראה אמ"כ אם אמר לשתות אל יין אין זה התראה אמ"

עין משפט נר מצוה

לז
א ב ממ"ר פ"ח מנזירות ה"ו

לח
ג מיי' פ"ב שם הי"ח

לט
ד מיי' פ"ח שם ה"ו

מ
ה מיי' פ"ב שם ה"ב

מא
ו מיי' שם הי"ב סמ"ג עשה רמג

מב
ז מיי' שם הי"ח ופ"ב מתנל ה"ד

מג
ח מיי' פ"ו מנזירות ה"ז ח

ציון ירושלים

ביאה לפנינו לגלחות שתים. ע' ספר שיקר דבריו אמת לגאון בכולל דוד ז"ל קונס"ו ממשי דף כח ע"ש:

לא הספיק לגלחו עד שגדל כולו מגלח השאר ודיו
או צריך לגלח את כולו את אמר בנזיר טמא
ו שתי שערות מעכבות בו שתי שערות סותרות
בו ז ודכותה בנזיר טהור שתי שערות מעכבות בו
שתי שערות סותרות בו אמר ר' יוסי בי ר' בון
וכן הוא ותני כן *ר' שמעון בן יהודה אומר משם
ר' שמעון כשם ששתי שערות מעכבות בו כך שתי
שערות סותרות בו ר' ירמיה בעי וגילח את כולו
ושייר בו שתי שערות והיה בהן כדי לכוף ראשו
לעיקרו שני פעמים וגלח מהן פעם אחת מאחר
שגילח כדי סימן יצא או מאחר ששייר כדי סימן
לא יצא רבי אילא אמר קומי רבי יוסי ג *למלכות
אחת ד לעיכוב שתים לסתירה שלש מתניתא פליגא
על רבי יוסי והוא שספיסף כל שהוא חייב אמר
רבי אבא בר ממל פתר ליה רבי יסא כל שהוא
מזה וכל שהוא מזה (מתניתא פליגא על רבי אילא
*יש תולש שתי שערות חייב עליהן משם ארבעה
לוים משם נזיר משם מצורע משם י"ט משם מקיף
ללוים אתינן מיתני אבל למלקות לוקין אפילו על
אחת אית תניי תני *מפספסין בקליקין ואית תניי
תני אין מפספסין אמר רב חסדא מאן דאמר
מפספסין בבריא מאן דאמר אין מפספסין בתש:

הלכה ד מתני' ט *נזיר שהיה שותה ביין
כל היום אינו חייב אלא אחת
אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב
על כל אחת ואחת י היה מגלח כל היום אינו חייב
אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא
מגלח חייב על כל אחת ואחת י היה מיטמא
למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל
תיטמא אל תיטמא והוא מיטמא חייב על כל אחת
ואחת: **גמ'** *נזיר והוא בבית הקברות ר' יוחנן
אמר י מתרין בו על היין ועל התגלחת ר' שמעון
בן לקיש אומר כאחר שאין מתרין בו על הטומאה
אין מתרין בו על היין נר"ש כו' הי"ל בפר"ק ג'
יהיו לפנין צלוחיות שתים אחת של מים ואחת של
יין נמל ושתה אותה של מים אמרו הוי יודע
משאת שותה של מים את שותה של יין ויש בה
עשרה זתים ואתה מתחייב עשרה מלקיות אינו
מקבל התרייה בדעת הזאת אבל אם היתה צלוחית
אחת של יין והתחיל לשתות בה אמרו לו תהא
יודע אם תשתה את כולה יש בה עשרה זתים
ותתחייב עשרה מלקיות מקבל התרייה בדעת
הזאת